

Aurelia Duțu, Vivian Dragomir, Vasile Emanuel Costoiu,
Angelica Mihăilescu, Magdalena Andreescu

GHID DE BUNE PRACTICI ÎN PROTEJAREA ȘI PROMOVAREA COLECȚIILOR PUBLICE LOCALE

București
2010

Aurelia Dușu, Vivian Dragomir, Vasile Emanuel Costoiu,
Angelica Mihăilescu, Magdalena Andreescu

**Ghid de bune practici
în protejarea și promovarea colecțiilor publice
locale**

Centrul de Pregătire Profesională în Cultură
2010

Cartea este realizată în cadrul Programului cultural
Colecțiile muzeale rurale între realitate și aspirații,
finanțat de Administrația Fondului Cultural Național

Tehnoredactare: Aurelia Duțu, Vasile Andrei

Realizator copertă: Adrian Codreanu

Realizator hărți: Bogdan Șandric

Imagini din arhivele instituțiilor (CIMEC, Muzeul Județean Olt,
Muzeul Național de Artă al României, Muzeul Olteniei, Muzeul
Național al Hărților și Cărții Vechi București, Muzeul de Antropologie
„Francisc Rainer” Cheia, Muzeul de Etnografie Brașov) și arhive
personale

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

**Aurelia Duțu, Vivian Dragomir, Vasile Emanuel
Costoiu, Angelica Mihăilescu, Magdalena Andreescu**

Ghid de bune practici în protejarea și promovarea
colecțiilor publice locale

Aurelia Duțu: coordonator - București: CPPC, 2010. p. 147
(21 cm)

ISBN 978-973-0-09285-1

@CPPC, 2010

Centrul de Pregătire Profesională în Domeniul Culturii

Str. Toamnei 103, București

tel. 021/310.08.15, 021/310.08.16

fax 021/310.08.16

office@cppc.ro

www.cppc.ro

Cuprins:

	Pagina:
Introducere - Aurelia Dușu	4
I. Inventarierea colecțiilor muzeale - Aurelia Dușu	6
II. Conservarea bunurilor culturale - Vivian Dragomir	39
III. Expoziția muzeală - Vasile Emanuel Costoiu, Magdalena Andreescu	67
IV. Rolul evidenței în organizarea expoziției temporare - Aurelia Dușu	85
V. Educație pentru cultură – cultură pentru educație – Angelica Mihăilescu	95
Anexe:	
- terminologie culturală	122
- bibliografie recomandată	127
- legislație culturală	140
- statistici muzeale	145
- dispunerea teritorială a colecțiilor locale în România	150

INTRODUCERE

Aurelia Duțu

Centrul de Pregătire Profesională în Cultură (www.cppc.ro, filiala CIMEC: www.cimec.ro) și Asociația Muzeelor și Colecțiilor Școlare din România (http://scoli.didactic.ro/asociatia_muzeelor_si_colectiilor_scolare_din_romania_giurgiu/), desfășoară în perioada august-noiembrie 2010, Programul cultural *Colecțiile muzeale rurale între realitate și aspirații*. Destinat protejării și promovării patrimoniului muzeal, programul se adresează profesorilor dar și altor persoane din comunitatea rurală, care au activități în cadrul colecțiilor muzeale locale. Au fost invitate să participe persoane implicate în administrarea muzeelor și colecțiilor rurale, din județe cu potențial turistic precum: *Suceava, Neamț, Timiș, Maramureș, Sibiu, Alba, Prahova, Giurgiu, Dolj și Tulcea*.

În cadrul programului cultural *Colecțiile muzeale rurale între realitate și aspirații* au loc următoarele activități:

- 25-27 octombrie și 28-30 octombrie 2010, **sesiuni de formare**, organizate pentru două grupuri de participanți (10 persoane) cu o durată de 3 zile. Prin activitățile propuse, se oferă suportul de cunoștințe și abilități necesare pentru organizarea corectă a expozițiilor, pentru efectuarea evidenței patrimoniului cultural mobil și pentru asigurarea unor condiții optime de conservare și promovare a colecțiilor. De asemenea, se urmărește folosirea colecțiilor muzeale ca resurse educative în școală și în comunitatea locală, pentru creșterea gradului de interes față de valorile culturale și de implicare în păstrarea acestora.

- **1 noiembrie 2010, masa rotundă** ce oferă un spațiu de dialog privind protejarea și promovarea patrimoniului cultural, precum și posibilitatea de a realiza noi colaborări între specialiștii din muzee și universități; personalul colecțiilor locale și școlare; profesorii de istorie sau literatură; persoane implicate în arii de interes pentru patrimoniul muzeal sau activități de educație muzeală; reprezentanți ai administrației centrale sau locale.

- *Din 1 noiembrie 2010*, varianta electronică a acestui ghid va putea fi accesat de pe paginile web: <http://www.cimec.ro/ghid-muzee-rurale/>.

Patrimoniul este un factor important pentru păstrarea identității valorilor culturale și naționale. Din aceste considerente instituțiilor muzeale - cu atât mai mult celor din zona rurală - le revine sarcina de a proteja, pe cât posibil, identitatea culturală de efectele procesului de globalizare. Totodată colecțiile muzeale rurale oferă importante informații legate de istoria comunității și a personalităților locale. Depășirea situației de anonimat în care se află obiectele muzeale și asigurarea unor condiții adecvate de conservare, vor conduce la valorificarea lor prin expunere și vor împiedica dispariția acestora. Funcția de expunere muzeală presupune ca, pe lângă transmiterea de informații culturale, să se realizeze și o conexiune strânsă între muzeu și public, prin expoziții temporare, vizite ghidate, conferințe, ateliere etc. Muzeul își asumă, astfel, și funcții educative, venind în întâmpinarea școlii cu o gamă largă de programe și activități. În același timp o bună promovare a patrimoniului muzeal duce la creșterea numărului de vizitatori, colaborări cu asociații culturale sau cu alte instituții, și nu în ultimul rând o creștere a potențialului turistic local.

Volumul de față își propune să realizeze o inițiere primară a persoanelor implicate în organizarea muzeelor și colecțiilor rurale oferindu-le cunoștințe legate de evidența muzeală, conservarea bunurilor culturale și educație muzeală. Prezentările sunt însoțite de exemplificări, cu trimiteri la resurse documentare în scopul aprofundării tematicii abordate. Pentru accesul rapid la informații sunt menționate o serie de resurse aflate pe web. Anexele aflate în volum oferă pentru cei interesați o bogată bibliografie asupra problemei, legislația de patrimoniu aflată în vigoare dar și alte materiale informative.

I. INVENTARIEREA COLECȚIILOR MUZEALE

Aurelia Duțu

- I.1. Definiție, scop, reglementări legislative privind bunurile culturale, stadiul actual al evidenței muzeale din România**
- I.2. Circuitul unui bun cultural în muzeu**
- I.3. Inventariere – recomandări generale**
- I.4. Tipuri de instrumente de inventariere obligatorii: registrul de inventar (clasic și informatizat), fișa bunului cultural**
- I.5. Alte tipuri de fișe – autor, vocabular, bibliografică etc.**
- I.6. Fotografierea**
- I.7. Clasarea bunurilor culturale în Patrimoniul Cultural Național**
- I.8. Circulația și controlul bunurilor culturale mobile**
- I.9. Aplicații web (tur virtual, muzeu virtual, catalog online)**

I.1. Definiție, scop, reglementări legislative privind bunurile culturale, stadiul actual al evidenței muzeale din România

Conform definiției ICOM funcțiile muzeului sunt următoarele: cercetare, achiziție, conservare, comunicare și expunere.

Funcția de expunere presupune ca pe lângă transmiterea de informații culturale să se realizeze o conexiune strânsă între muzeu și public (cu scop cultural, educativ sau de recreere), prin expoziții temporare, vizite ghidate, conferințe, ateliere etc.

Activități muzeale la Muzeul Național de Artă al României (Deținător foto: MNAR)

Definiții (conform Legii nr. 311 din 8 iulie 2003 a muzeelor și a colecțiilor publice)

Muzeu – instituția de cultură, de drept public sau de drept privat, fără scop lucrativ, aflată în serviciul societății, care colecționează, conservă, cercetează, restaurează, comunică și expune, în scopul cunoașterii, educării și recreerii, măturii materiale și spirituale ale existenței și evoluției comunităților umane, precum și ale mediului înconjurător;

Colecție - ansamblul de bunuri culturale și naturale, constituit în mod sistematic și coerent de către persoane fizice sau persoane juridice de drept public ori de drept privat.

Instituția muzeală trebuie să dețină suficiente bunuri culturale, structurate coerent pentru a justifica crearea sa. Lipsa unei viziuni corecte asupra componenței colecțiilor determină imposibilitatea de a organiza eficient munca de colectare.

Legea 311/2003 reglementează înființarea și acreditarea muzeelor sau colecțiilor publice¹.

Factorii constitutivi ai unui muzeu sunt:

- patrimoniul muzeal specific;
- dotarea tehnico-materială (clădire, instalații, amenajări);
- personalul care asigură activitatea instituției;
- mijloacele economico-financiare necesare activității instituției.

Avizul prealabil pentru **înființare** se solicită numai de către proprietarul sau de titularul dreptului de administrare. Documentația pentru obținerea acestui aviz se depune la Direcția de cultură de care aparține teritorial. Ministerul Culturii și Patrimoniului Național (MCPN) verifică documentația depusă și o supune avizării Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor (CNMC) în termen de 30 de zile de la înregistrarea ei. Înființarea muzeului sau a colecției publice se aprobă, la propunerea CNMC, prin ordin al ministrului culturii.

Muzeele și colecțiile de drept public pentru a funcționa trebuie să respecte prevederile legale la care se adaugă regulamentul de organizare și funcționare propriu, aprobat de autoritatea în subordinea căreia se află. Funcționarea muzeelor și a colecțiilor publice este condiționată de acreditarea acestora. Pentru muzeele nou înființate acreditarea se va realiza la un an de la înființarea lor, pentru celelalte, re acreditarea este obligatorie la 5 ani. Procedura de acreditare nu trebuie să depășească 6

¹ Liste cu instituțiile muzeale înființate și acreditate sunt disponibile pe www.cimec.ro.

luni de la declanșarea ei. În cazul revocării/respingerii acreditării, solicitantii au obligația reluării procedurii în termen de 6 luni.

Criterii de acreditare sunt:

- administrarea patrimoniului constituit științific;
- existența personalului calificat și suficient;
- desfășurarea activităților de cercetare;
- documentarea patrimoniului muzeal și menținerea unui sistem actualizat de evidență a acestuia, inclusiv prin intermediul registrului informatizat;
- asigurarea conservării, restaurării;
- existența spațiilor de depozitare/expunere;
- punerea în valoare a patrimoniului muzeal.

Revocarea acreditării are loc în cazul în care nu s-au respectat prevederile legale în vigoare sau condițiile de acreditare.

Tot Legea 311/2003 reglementează și stabilirea **importanței muzeelor**.

Criterii de clasificare sunt în funcție de:

- semnificația, valoarea și mărimea patrimoniului muzeal,
- capacitatea științifică și tehnică de evidență, cercetare, restaurare și punere în valoare a acestuia.

Importanță:	Dacă deține:
- națională	cel puțin 50.000 bunuri culturale mobile, din care cel puțin 15% clasate (din care cel puțin 5% în tezaur)
- regională	cel puțin 40.000 bunuri culturale (dintre care 50% să fie reprezentative în plan regional), din care cel puțin 10% clasate
- județeană	cel puțin 50% bunuri culturale mobile reprezentative în plan județean
- locală	bunuri culturale mobile reprezentative în plan local

Titulatura de muzeu sau colecție publică și importanța acestora este stabilită de MCPN, după avizul CNMC, și face obiectul unei hotărâri a Guvernului.

Orice bun cultural trece prin următoarele etape: identificare, conservare preventivă, cercetare și valorificare. Studiarea colecțiilor este o operațiune esențială pentru dezvoltarea armonioasă a

patrimoniului. În acest sens este necesar ca obiectele muzeale să fie însoțite de cât mai multe informații precum privind locul descoperirii sau al colectării, atribuirea etc.

Prin evidență se înțelege notarea (pe hârtie sau suport electronic) - respectând normele și standardele în vigoare - a datelor referitoare la bunurilor culturale mobile.

În prezent, necesitatea și obligativitatea evidenței sunt prevăzute prin *Legea muzeelor și colecțiilor 311/8 iulie 2003 (republicată)* și *Legea 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil (republicată)*.

Prevederi legislative privind evidența bunurilor culturale mobile (conform Legii 182/2000):

- Instituțiile publice deținătoare de bunuri culturale mobile aparținând patrimoniului cultural național au obligația de a constitui evidența acestor bunuri atât analitic, prin fișa standard, cât și sinoptic, prin banca de date, conținând și arhiva imagistică.
- Autoritățile publice în subordinea cărora funcționează au obligația de a asigura resursele financiare necesare în vederea constituirii evidenței informatizate.

Evidența deficitară și mai ales lipsa acesteia facilitează dispariția obiectelor muzeale. Pentru împiedicarea acestui neajuns majoritatea proiectelor ICOM pledează pentru îmbunătățirea (cantitativ și calitativ) a evidenței muzeale. În spațiul românesc, sistemul de inventariere în muzee este adaptat în funcție de mărimea muzeului, de specific. Necesitatea impunerii unor norme și formate este indiscutabilă în prezent. Multe muzee, după anii '90, și-au rezumat activitatea de evidență la înscrierea bunurilor culturale în registrul de inventar. La unele muzee, *Arhiva cu fișe analitice de evidență*, constituită între anii 1965-1990, nu numai că nu a fost actualizată, dar și cea existentă a fost păstrată în condiții inadecvate, ceea ce a dus la deteriorarea sau dispariția fișelor. După anul 2000, a început să se dea o atenție deosebită activității de evidență, datorită:

- evoluției tehnologiei, ce a dus la costuri rezonabile pentru computere și softuri, accesibile și muzeelor;
- intrării României în Uniunea Europeană, care a dus la alinierea politicii culturale românești cu cea europeană.

Micile colecții locale sau cele din cadrul instituțiilor de cult sunt în mare parte neinventariate sau cu date insuficiente, fără imagini, ceea ce determină confuzii în recunoașterea bunurilor culturale pe baza inventarului. Nu întâmplător procentul cel mai mare de bunuri culturale furate provine din rândul colecțiilor muzeale mici.

1.2. Circuitul unui bun cultural în muzeu

Comitetul Internațional pentru Documentare (CIDOC) este un organism înființat de ICOM, cu scopul de a sprijini activitatea de evidență muzeală. Prin fișele CIDOC se urmărește oferirea unor informații generale pentru domeniul documentației muzeale. Primul standard a fost *Înregistrarea, etapă cu etapă*, elaborat în 1993, de către Jeanne Hogenboom și Fransje Kuyvenhoven. Fișa a fost tradusă în românește în 1994. În cele opt etape sunt enumerate toate operațiile minimale de evidență (indiferent dacă e vorba de un sistem manual sau informatizat) prin care trebuie să treacă un obiect ce intră în muzeu².

Colecțiile muzeale sunt sporite prin donații, descoperiri arheologice, colectări (pentru bunuri naturale, etnografice), achiziții etc. Orice bun cultural trebuie să intre în contabilitatea muzeului pe baza unui document (proces verbal întocmit de comisia de achiziție, hotărâre judecătorească, proces verbal-de predare primire). Predarea se face pe baza unui act însoțitor de primire-predare.

Actul însoțitor de primire-predare conține următoarele informații:

- numărul și data întocmirii actului;
- nume complet și adresa instituției/persoanei care primește/predă obiectul;
- modul de intrare/ieșire (temporar sau definitiv);
- date despre piese (tip, titlu, starea de conservare, caracteristici de identificare);
- numărul pieselor (cifre și litere);
- prețul obiectelor.

În cazul în care obiectul este rezultat al cercetării de teren acesta trebuie să fie însoțit de Fișa de teren (pentru bunuri culturale: arheologice, etnografice sau speciemenle naturale).

² Nițulescu, Virgil Ștefan, Prima fișă CIDOC, și în românește, Revista Muzeelor, 3, 1995, p. 78-80. Acestă fișă este accesibilă pe <http://www.cimec.ro/Muzee/Etichetare/etichetarea.htm>

După intrarea în muzeu a unui bun cultural sunt parcurse următoarele etape:

- se întocmește o fișă primară;
- se completează registrul de inventar;
- se face investigarea primară (conservarea preventivă), eventual restaurarea, în cazul în care bunul cultural este deteriorat și există resursele financiare necesare;
- se etichetează și fotografiază bunul cultural³;
- se repartizează (în expoziția permanentă sau în depozit);
- se efectuează documentarea și cercetarea bunului cultural;
- se completează fișa analitică de evidență;
- se completează în evidența informatizată;
- se valorifică științific (articol de specialitate, prezentare într-o sesiune științifică, masă rotundă) și cultural (expoziții temporare, materiale de popularizare etc.).

I.3. Inventariere – recomandări generale

Există un traseu complicat și sinuos între primele inventare sau liste de achiziționare concepute de fondatorii sau conservatorii colecțiilor și actualele evidențe muzeale informatizate, care conțin informații ample și diversificate (inclusiv informații rezultate din cercetările interdisciplinare). Structurarea evidenței trebuie să coincidă cu sistematizarea colecției muzeale.

Inventarierea științifică a colecțiilor este unul dintre criteriile obligatorii pentru a fi obținută acreditarea muzeelor de către Ministerul Culturii, atât în țări din spațiul european, cum ar fi Franța, cât și în România.

Inventarul este garantul unei bune gestiuni a colecției, fiind primul act care trebuie să îi dea legalitate juridică la intrarea în muzeu. Inventarul colecțiilor reprezintă o oglindă a bunurilor muzeale aflate în administrare pe baza căruia se fac activități de control. În inventar se trec doar piesele care sunt proprietatea muzeului sau sunt rezultatul unui transfer, nu se trec cele care sunt în custodie temporară, copii, bibliotecă uzuală sau materiale auxiliare. În inventar nu sunt introduse, în principiu mulajele, dar cele care reproduc un obiect dispărut sau distrus pot fi trecute în inventar, cu condiția de a se preciza natura

³În Fișă CIDOC, *Etichetarea și marcarea obiectelor de muzeu*, sunt prezentate reguli și metode de etichetare a obiectelor muzeale. Poate fi accesată de pe pagina www.cimec.ro.

exactă a mulajului. Datele consemnate trebuie să fie suficiente și clare pentru ca obiectul să fie identificat cu ușurință și să poată fi deosebit de piesele similare. Unele muzee au utilizat inventare pe domenii culturale (istorie, arheologie, etnografie, artă) pentru o mai ușoară identificare însă au apărut dificultăți când s-a constatat că unele obiecte muzeale erau greu de încadrat doar într-un profil, de exemplu, unele obiecte de artă aveau și valoare memorială.

Datele care se trec în inventar trebuie să corespundă cu starea de conservare a bunului cultural, schimbările survenite în urma restaurării urmând a fi menționate ori de câte ori este necesar.

O condiție esențială a procesului de inventariere este înscrierea clară, caligrafică, fără prescurtări sau ștergeri a informațiilor legate de bunul cultural. Limbajul folosit la înregistrările în inventar trebuie să fie concis, fără redundanțe sau exces de termeni de specialitate.

I.4. Tipuri de instrumente de inventariere obligatorii: registrul de inventar (clasic și informatizat), fișa de bun cultural

În general se poate observa că personalul cu atribuții științifice este interesat în special de informațiile istorice, spre deosebire de cel care se ocupă de gestiune, preocupat în mai mare măsură de o serie de date precum: modalitatea intrării bunului cultural în muzeu, numărul de inventar, valoarea contabilă, câteva caracteristici necesare identificării și mai ales imaginea acestuia. Toate aceste date trebuie să se găsească în registrul de inventar.

a. Registrul de inventar

Un obiect, la intrarea în muzeu, indiferent de modul de intrare (donație, descoperire, achiziție, colectare sau transfer) este înscris în registrul de inventar pe baza unui act (hotărâre judecătorească, proces verbal etc.).

Completarea în registru este efectuată de către custodele colecției (acesta poate fi custode-sală, conservator sau muzeograf). Datele științifice provin din evidența muzeografului și cele privind starea obiectului sau tratamentele aplicate bunului cultural, sunt primite de la conservator.

Există posibilitatea de a se aduce completări registrului, în măsura în care în urma cercetării se obțin informații noi precum datarea sau proveniența. Modificările în registru se fac cu scris citet, folosind cerneală roșie, pentru a permite să se vadă clar completările efectuate.

Toate modificările sunt însoțite de semnătura directorului și de ștampilă. Consultarea registrului se face numai cu acordul directorului instituției și obligatoriu în clădirea muzeului. Pentru integritatea evidenței este necesar ca încăperea și mobilierul să fie adecvate, să asigure măsuri contra incendiilor și sustragerii. Evidența trebuie să fie centralizată și aflată în răspunderea unui gestionar.

Formatul pentru registru și normele de completare se găsesc în Ordinul Ministrului Culturii nr. 2035/2003. Registrul trebuie să aibă pagini numerotate, iar pe ultima pagină se notează, numărul de pagini, data, persoana care a completat și ștampila. Registrele vechi se recomandă a fi transcrise citeț, fără prescurtări sau ștersături. O copie a registrului trebuie păstrată la loc sigur, de preferință în afara muzeului.

Registrul constituie, în sensul strict al cuvântului, baza elementară a inventarului. Inventarul stabilește indubitabil ce bunuri culturale aparțin muzeului, cuprinde toate datele referitoare la obiecte. Aceste obiecte intră sub regimul juridic al patrimoniului public, care este supus la două reguli fundamentale: inalienabilitatea (colecțiile nu pot fi vândute, donate) și imprescriptibilitatea (în caz de furt, operele aparținând domeniului public vor putea fi recuperate fără limită de timp).

Registrul de inventar are următoarea rubricăție:

1. numărul de inventar
2. data intrării în patrimoniu
3. denumirea sau titlul și autorul obiectului
4. descrierea și numărul fișei de fototecă
5. numărul de bucăți
6. locul, data și autorul descoperirii
7. colecția
8. materialul sau titlul
9. dimensiuni și greutate
10. starea de conservare
11. proveniența
12. documentul de intrare
13. valoarea de intrare
14. ieșire
15. verificare
16. observații.

Reguli de atribuire a numerelor de inventar:

- În cazul în care se întocmește primul inventar ar trebui să se alocă numere de la 1 la n, fără sigle (acestea pot fi prescurtări de la secții sau categorii de bunuri culturale, cum ar fi R317, pentru o colecție de obiecte de cult). Combinația de caractere alfanumerice ar complica sortarea pe număr de inventar într-o bază de date.

- Excluderea unui obiect din inventar va duce la un număr de inventar care nu va mai fi folosit.

- În cazul unei reinventarii, în care se alocă alte numere de inventar, cele anterioare sunt completate, fie într-o subrubrică, fie în corpul comun al numărului despărțit printr-o bară.

- La fiecare număr de inventar ar trebui să fie alocat un bun cultural, chiar dacă sunt mai multe obiecte identice.

În cazul inventarierii obiectelor rezultate dintr-o cercetare arheologică acestea trebuie înregistrate grupat, iar la observații se scrie din ce tezaur sau ansamblu provin.

În practică, această situație a fost tratată diferit:

- un număr de inventar alocat întregului ansamblu/tezaur și la descriere sunt enumerate piesele respective;

- un număr alocat pentru tezaur/ansamblu și pentru fiecare piesă componentă numărul de inventar este format dintr-o rădăcină comună urmată de o partiție proprie (301/1, 301/2 etc). Separatorul poate fi punct, bară înclinată, cratimă.

O condiție esențială este ca indiferent de modul de numerotare acesta să fie aplicat uniform, pentru toate piesele. Numărul de inventar din registru trebuie înscris pe obiect sau pe eticheta acestuia cât mai clar, pentru a fi ușor de identificat.

Pentru completarea descrierii trebuie să se analizeze detaliat fiecare element component. În cazul în care obiectul este introdus în inventar de un debutant sau nespecialist (situație des întâlnită mai ales în cazul colecțiilor locale, cu o mare varietate de bunuri culturale) atunci se urmărește o descriere logică (formă, culoare, material, tehnici). Trebuie notate cu grijă deteriorările (tipul de deteriorare, dimensiunea, localizarea) deoarece acestea facilitează identificarea.

Dimensiunea bunurilor culturale este dată, în general, în milimetri.

În unele muzee în locul registrului de inventar se utilizează fișe-inventar, pe considerentul că sunt mai ușor de utilizat decât registrele. Fișa cuprinde referiri la numerele de inventar (actuale și anterioare, aferente inventarelor secțiilor), precum și la documentul pe baza căruia obiectul a intrat în muzeu. Se trece numele și adresa persoanei care a făcut donația sau a vândut obiectul. Se precizează dacă obiectul provine dintr-un tezaur, fond, cercetare arheologică, cu indicarea unei localizări cât mai precise. De asemenea, se precizează dacă provine dintr-un ansamblu de mobilier, argintărie etc. Nu trebuie să lipsească

prețurile (de intrare sau stabilite în urma unei evaluări stabilite de un expert sau un specialist). Sunt prezente informații succinte privind descrierea obiectului pentru o identificare rapidă precum: dimensiunile, inscripțiile, semnătură sau marcă, numele artistului, atelierul, țara, școala, epoca, sau data. Dacă obiectul a fost restaurat se precizează ce fragmente au fost înlocuite, specificând numărul de inventar al fragmentului.

Alte tipuri de registre de inventar utilizate de muzee:

- registru de achiziții,
- registrul de colecție.

Registru de achiziții – bunurile culturale primesc temporar un identificator, pe perioada conservării preventive, până la intrarea propriu-zisă în colecție.

Registrul de colecție are rolul de a:

- grupa doar piesele specifice unei categorii de patrimoniu sau gen,
- stabili locul exact în muzeu,
- prezenta caracteristicile obiectului și de a urmări starea de conservare.

b. Fișa de evidență pentru unui bun cultural

Legislația culturală prevede obligativitatea de a avea evidență clasică și informatizată, dar nu precizează ce tip de formate pentru fișe să se utilizeze.

Pentru cercetare nu este suficient registrul de inventar deoarece datele științifice nu sunt redade integral. Analiza patrimoniului cultural mobil deținut prin intermediul fișelor științifice ajută la selecționarea bunurilor culturale pentru expoziții, întocmirea priorităților de achiziții sau restaurare. Compararea și sintetizarea datelor din analiza fișelor aferente unei categorii de bunuri culturale duce la realizarea unor concluzii de specialitate. Însumarea termenilor are drept finalitate întocmirea unui vocabular de termeni ierarhizat. Fișa constituie instrumentul de bază în colectarea și prelucrarea informațiilor necesare realizării bazelor de date și are același format ca fișa informatizată. Pentru a satisface aceste duble cereri s-a ținut cont la alocarea unui spațiu corespunzător în câmpurile aflate în cadrul fișei electronice. Fișa este alcătuită din categorii de informații împărțite în grupuri și subgrupuri, care permit ușor actualizarea ca urmare a dobândirii de date noi rezultate în timpul documentării. Avantajul evidenței informatizate constă în flexibilitatea afișării și selecției de date.

Instrucțiuni generale de completare a fișei:

- Fișa se parcurge de sus în jos și de la stânga la dreapta, respectându-se ordinea câmpurilor.
- Câmpurile alfabetică și alfanumerice se completează de la stânga la dreapta, pe când cele numerice se aliniază la dreapta.
- Completarea fișei se face cu scris cîț, se evită utilizarea prescurtărilor care nu sunt consacrate.
- Se evită redundanța consemnării datelor.
- Pentru grupurile de obiecte asemănătoare trebuie să fie același grad de detaliere.

Tipuri de fișe analitice existente în muzee:

- fișa „cu colț colorat“ - utilizată cu precădere în perioada 1976 - 1982⁴.

Legea 63/1974 a creat pentru prima dată un sistem coerent de evidență a patrimoniului cultural național mobil și imobil prin Proiectul pentru raționalizarea sistemului de evidență din activitatea muzeelor. În prima etapă se acorda o mare atenție obiectelor muzeală, cu valoare deosebită, ce făceau parte din patrimoniul cultural național. În timp, se urmărea fișarea tuturor bunurilor culturale mobile.

Multitudinea de tipologii a bunurilor culturale s-a reflectat în formate standard de fișe, care au reflectat aceste particularități. Au fost concepute fișe analitice pentru bunurile culturale mobile din domeniile:

- Științele naturii;
- Istorie, Artă plastică, Artă decorativă, Tehnică, Memoriale, Numismatică, Filatelie;
- Etnografie, Artă populară; Arheologie;
- Pictură murală.

⁴ Formatele fișelor pot fi văzute în cadrul Proiectului pentru raționalizarea sistemului de evidență din activitatea muzeelor, coordonatori: Opriș Ioan, Antonescu Romulus, Paleolog Andrei, Iliescu Anton, Iacob Vasile, Direcția Patrimoniului Cultural Național, 1976, document scanat și accesibil pe www.cimec.ro.

Informații suplimentare despre acest proiect: Ioan Opriș, *Unele constatări și propuneri cu referire la evidența centralizată la patrimoniului cultural național*, Revista Muzeelor, nr. VII, 1979, pg. 20-27; Paleolog, Andrei, *Etape în realizarea evidenței patrimoniului cultural național*, Revista Muzeelor, Peuce, nr. VII, 1979, pg. 27-34; Opriș, Ioan, *Evidența centralizată de stat a patrimoniului cultural național*, Revista Muzeelor, 4, 1976, p. 64.

Au mai fost concepute: Fișă analitică de autor; Fișă analitică de topografie arheologică; Fișă de colecție⁵. În 1985 s-a adăugat fișa colectivă pentru ansamblurile arheologice, de artă, precum și pentru tezaurele numismatice.

Se urmărea realizarea unei arhive documentare de mari proporții, care să ofere și cercetătorilor debutanți o bază de cercetare specializată pe domenii și categorii de patrimoniu. Fișarea fiind o sarcină obligatorie și normată a dus uneori la completarea superficială a acestor fișe analitice de evidență.

FIȘA ANALITICĂ DE EVIDENȚĂ Nr. 224		MUSEUL NAȚIONAL DE ISTORIE ȘI ETNOLOGIE	
1. Denumire: <i>LUNCULEA</i>		2. Loc de proveniență: <i>TELEAJA - PLOIEȘTI - JUDEȚUL IALOMIȚA</i>	
3. Autor: <i>ARHIVĂ</i>		4. Denumire comună: <i>ARHIVĂ</i>	
5. Data: <i>1/10/1985</i>		6. Activitatea: <i>ARHIVĂ</i>	
7. Dimensiuni: <i>2 x 12 cm</i>		8. Proveniență: <i>arhivă - județ Ploiești</i>	
9. Material: <i>lemn de stejar - învelit în pânză</i>		10. Descriere: <i>Obiect de lemn, învelit în pânză, cu o mână de lemn și o capă de metal. Este un obiect de uz casnic, folosit pentru a ține mâncarea caldă. Are o mână de lemn și o capă de metal. Este un obiect de uz casnic, folosit pentru a ține mâncarea caldă.</i>	
11. Elemente auxiliare:		12. Stare de conservare:	
13. Inventar: <i>ARHIVĂ</i>		14. Stare de conservare: <i>Bun</i>	
15. Inventar: <i>ARHIVĂ</i>		16. Stare de conservare: <i>Bun</i>	
17. Inventar: <i>ARHIVĂ</i>		18. Stare de conservare: <i>Bun</i>	
19. Inventar: <i>ARHIVĂ</i>		20. Stare de conservare: <i>Bun</i>	

⁵ Proiect pentru raționalizarea sistemului de evidență din activitatea muzeelor, coordonatori: Oprea Ioan, Antonescu Romulus, Paleolog Andrei, Iliescu Anton, Iacob Vasile, Direcția Patrimoniului Cultural Național, 1976, p. 5.

[illegible]

înscrisje _____ Locul înscrisjei _____		Marca/Descrierea _____, tipul materialului _____	
Utilizare _____, recipient pentru lichide _____ _____ _____			
Descriere: Caramiză de dimensiuni mari, fără alu-gălbui, decor floral stilizat în albastru închis. Decorul este format din trei flori de floarea soarelui cu gârle în interior, prima de argint și două coruri de brad (în cele două zone laterale), flori de ață argint și coruri de brad. Porțelană dintr-o încălț și dintr-un material mai gros argint în albastru. Baza are borduri lată și model geometric _____ _____ _____			
Formă, decor, stil: cromatică (cuvinte cheie): „Decor geometric”; motive florale; motive vegetale; motive geometrice; floarea soarelui; brad; frunze; line diagonale dintr-o lăp _____ _____			
Bibliografie: Fulpa, Luga, Ceramica Târnă-Seke, CUMDGAU X, Bregov, 1982 _____ _____			
Observații _____ _____			
Mod de depozitare condiții de conservare O _____ condiții de conservare O _____ transfer O _____ altă _____ Val. min. _____		Loc de păstrare: Depozit Seke _____ Stare conservare: „Rădă bună” _____ Bun de evaluare: x _____ Păg. cons. /rest. C 1102 _____	
Inform. Moravici Orla _____ Data / Semnătură: /1977 _____		Expertiză / Verificat: _____ Fulpa Luga _____ Data / Semnătură: /12.11.1996 _____	

Există fișe specializate pentru fiecare din domeniile culturale:
arheologie, artă plastică, artă decorativă, documente, carte veche,
etnografie, istorie, medalistică, umismatică, științele naturii, știință și
tehnică.

Alte tipuri de fise obiect:

1. Fișa bunului cultural mobil furat (cf. Ordinului Ministrului MC nr. 2044 din 09.05.2001)

FIȘA BUNULUI CULTURAL DISPĂRUT COD DE ÎNĂTOR: _____ REFERINȚA SIPON: _____ NR. FIE: _____ NOME DE ÎNĂTOR: _____ PROPRIETAR (sau de deținere): _____ ADRESA: _____ LOCALITATE: _____ JUDEȚ: _____ TELEFON: FAX: _____ DATA DISPĂRUT: _____ LUNA: _____ AN: _____ MOD DISPĂRUT: FURAT ☐ ATAC ☐ DESTRUS ☐ DESCRIEREA OBIECTULUI DENUMIRE: _____ TEZAU: ☐ MONEDĂ CULTURALĂ: ☐ AUTOR: _____ TITLUL: _____ DESCRIERE: _____ MATERIAL: _____ TEHNICĂ: _____ NR. FIESE COMPONENTE: _____		FOTO 5 x 8 cm (imaginea obiectului în m. și în n. și în c.) (imaginea obiectului în m. și în n. și în c.) (imaginea obiectului în m. și în n. și în c.)	LOC DE SCOPERIRE: PROVENIENȚĂ: _____ MOD DE ÎNĂTOR: _____ AINSI ÎN: ☐ AINSI ÎN: ☐ AINSI ÎN: ☐ AINSI ÎN: ☐ DATE: _____ SECOL: _____ AN DE LA: _____ AN PÂNĂ LA: _____ DIMENSIUNI: _____ GREUTATE: _____ MARCĂ: _____ SEMNATURA: _____ ÎNCRIPȚII: _____ NR. FIESE COMPONENTE: _____ COMPLETATĂ DE LA DATA DE: _____ RESTAURAT: DA ☐ NU ☐ Nr. în restaurare: _____ Căsușă în: _____ NR. INVENTAR: _____ VAL. INVENTAR: _____ VAL. ACTUALĂ: _____ VALOARE DE ASIGURARE: _____ INSTITUȚIA ASIGURATOARE: _____ ADRESA INSTITUȚIEI: _____ ADRESA SA CAUTĂ POU DE NR. _____ ADRESA SA CAUTĂ POU DE NR. _____ RECUPERARE: DA ☐ NU ☐ PARȚIAL ☐ CONDIȚIE DE DESTRUGERE: _____ CUPRINS: _____ INCENDIU: _____ MANIPULARE DEFECTUOASĂ: _____ RESTAURARE DEFECTUOASĂ: _____ CONSERVARE DEFECTUOASĂ: _____ CONFLICT ARMAT: _____ TRANSPORT NECORESPUNZĂTOR: _____ CONDIȚIE FOTOLIT: _____ COMPLETAT DE: _____ DATA COMPLETĂRII: _____

2. *Fișa B.O.R.* (concepută de Serviciul de patrimoniu din cadrul Patriarhiei Române) a apărut 1990 și este utilizată de unele instituții de cult.

B.O.R. FIȘA DE OBIECT 1. IDENTIFICAREA OBIECTULUI 2. IDENTIFICAREA 3. IDENTIFICAREA 4. IDENTIFICAREA 5. IDENTIFICAREA 6. IDENTIFICAREA 7. IDENTIFICAREA 8. IDENTIFICAREA 9. IDENTIFICAREA 10. IDENTIFICAREA 11. IDENTIFICAREA 12. IDENTIFICAREA 13. IDENTIFICAREA 14. IDENTIFICAREA 15. IDENTIFICAREA 16. IDENTIFICAREA 17. IDENTIFICAREA 18. IDENTIFICAREA 19. IDENTIFICAREA 20. IDENTIFICAREA 21. IDENTIFICAREA 22. IDENTIFICAREA 23. IDENTIFICAREA 24. IDENTIFICAREA 25. IDENTIFICAREA 26. IDENTIFICAREA 27. IDENTIFICAREA 28. IDENTIFICAREA 29. IDENTIFICAREA 30. IDENTIFICAREA 31. IDENTIFICAREA 32. IDENTIFICAREA 33. IDENTIFICAREA 34. IDENTIFICAREA 35. IDENTIFICAREA 36. IDENTIFICAREA 37. IDENTIFICAREA 38. IDENTIFICAREA 39. IDENTIFICAREA 40. IDENTIFICAREA 41. IDENTIFICAREA 42. IDENTIFICAREA 43. IDENTIFICAREA 44. IDENTIFICAREA 45. IDENTIFICAREA 46. IDENTIFICAREA 47. IDENTIFICAREA 48. IDENTIFICAREA 49. IDENTIFICAREA 50. IDENTIFICAREA 51. IDENTIFICAREA 52. IDENTIFICAREA 53. IDENTIFICAREA 54. IDENTIFICAREA 55. IDENTIFICAREA 56. IDENTIFICAREA 57. IDENTIFICAREA 58. IDENTIFICAREA 59. IDENTIFICAREA 60. IDENTIFICAREA 61. IDENTIFICAREA 62. IDENTIFICAREA 63. IDENTIFICAREA 64. IDENTIFICAREA 65. IDENTIFICAREA 66. IDENTIFICAREA 67. IDENTIFICAREA 68. IDENTIFICAREA 69. IDENTIFICAREA 70. IDENTIFICAREA 71. IDENTIFICAREA 72. IDENTIFICAREA 73. IDENTIFICAREA 74. IDENTIFICAREA 75. IDENTIFICAREA 76. IDENTIFICAREA 77. IDENTIFICAREA 78. IDENTIFICAREA 79. IDENTIFICAREA 80. IDENTIFICAREA 81. IDENTIFICAREA 82. IDENTIFICAREA 83. IDENTIFICAREA 84. IDENTIFICAREA 85. IDENTIFICAREA 86. IDENTIFICAREA 87. IDENTIFICAREA 88. IDENTIFICAREA 89. IDENTIFICAREA 90. IDENTIFICAREA 91. IDENTIFICAREA 92. IDENTIFICAREA 93. IDENTIFICAREA 94. IDENTIFICAREA 95. IDENTIFICAREA 96. IDENTIFICAREA 97. IDENTIFICAREA 98. IDENTIFICAREA 99. IDENTIFICAREA 100. IDENTIFICAREA		ANEXA 1 1. IDENTIFICAREA 2. IDENTIFICAREA 3. IDENTIFICAREA 4. IDENTIFICAREA 5. IDENTIFICAREA 6. IDENTIFICAREA 7. IDENTIFICAREA 8. IDENTIFICAREA 9. IDENTIFICAREA 10. IDENTIFICAREA 11. IDENTIFICAREA 12. IDENTIFICAREA 13. IDENTIFICAREA 14. IDENTIFICAREA 15. IDENTIFICAREA 16. IDENTIFICAREA 17. IDENTIFICAREA 18. IDENTIFICAREA 19. IDENTIFICAREA 20. IDENTIFICAREA 21. IDENTIFICAREA 22. IDENTIFICAREA 23. IDENTIFICAREA 24. IDENTIFICAREA 25. IDENTIFICAREA 26. IDENTIFICAREA 27. IDENTIFICAREA 28. IDENTIFICAREA 29. IDENTIFICAREA 30. IDENTIFICAREA 31. IDENTIFICAREA 32. IDENTIFICAREA 33. IDENTIFICAREA 34. IDENTIFICAREA 35. IDENTIFICAREA 36. IDENTIFICAREA 37. IDENTIFICAREA 38. IDENTIFICAREA 39. IDENTIFICAREA 40. IDENTIFICAREA 41. IDENTIFICAREA 42. IDENTIFICAREA 43. IDENTIFICAREA 44. IDENTIFICAREA 45. IDENTIFICAREA 46. IDENTIFICAREA 47. IDENTIFICAREA 48. IDENTIFICAREA 49. IDENTIFICAREA 50. IDENTIFICAREA 51. IDENTIFICAREA 52. IDENTIFICAREA 53. IDENTIFICAREA 54. IDENTIFICAREA 55. IDENTIFICAREA 56. IDENTIFICAREA 57. IDENTIFICAREA 58. IDENTIFICAREA 59. IDENTIFICAREA 60. IDENTIFICAREA 61. IDENTIFICAREA 62. IDENTIFICAREA 63. IDENTIFICAREA 64. IDENTIFICAREA 65. IDENTIFICAREA 66. IDENTIFICAREA 67. IDENTIFICAREA 68. IDENTIFICAREA 69. IDENTIFICAREA 70. IDENTIFICAREA 71. IDENTIFICAREA 72. IDENTIFICAREA 73. IDENTIFICAREA 74. IDENTIFICAREA 75. IDENTIFICAREA 76. IDENTIFICAREA 77. IDENTIFICAREA 78. IDENTIFICAREA 79. IDENTIFICAREA 80. IDENTIFICAREA 81. IDENTIFICAREA 82. IDENTIFICAREA 83. IDENTIFICAREA 84. IDENTIFICAREA 85. IDENTIFICAREA 86. IDENTIFICAREA 87. IDENTIFICAREA 88. IDENTIFICAREA 89. IDENTIFICAREA 90. IDENTIFICAREA 91. IDENTIFICAREA 92. IDENTIFICAREA 93. IDENTIFICAREA 94. IDENTIFICAREA 95. IDENTIFICAREA 96. IDENTIFICAREA 97. IDENTIFICAREA 98. IDENTIFICAREA 99. IDENTIFICAREA 100. IDENTIFICAREA

3. *Fișa ID object* - Standard internațional de identificare a bunurilor de artă, anticariat și antichități, creat de Fundația J. Paul Getty, 1999. A fost creat pentru colaborarea dintre comunitatea muzeală, poliție și

agențiile vamale, comerțul de artă, industria asigurărilor și evaluatorii de artă și antichități⁸.

Categoriile de informații de identificare a obiectelor:

Tipul de obiect

Măsurători

Materiale și tehnici

Inscripțiile și marcajele

Data sau perioada

Producătorul

Subiectul

Titlul

Trăsături distinctive

Descriere

Categorii suplimentare recomandate

Numărul de identificare a obiectului

Materiale scrise legate de obiect

Locul de origine/descoperire

Referire la obiecte legate între ele

Data întocmirii

Fotografii

Fișa de colectare pentru bunurile culturale etnografice include datele necesare prelucrării științifice ulterioare pentru bunul cultural mobil.

Cuprinde informațiile:

datele legate de obiect,

denumirea literară, precum termenii locali,

modul de folosire a obiectului,

circulația obiectului,

tehnica de confecționare,

⁸ Descrierea fiecărui tip de dată pe: <http://www.cimec.ro/Metodologice/object-id/Object-ID.htm>

| datele personale ale: creatorului, posesorului, informatorului.

Cercetarea de teren cuprinde și date privind structura social-istorică a localității, respectiv istoricul, condițiile de trai, cultura comunității.

Datele referitoare la obiect se referă la: material, tehnică, stare de conservare și dacă obiectul este în uz. Descrierea obiectului se face prin analizarea formei, ornamentelor, culorilor indicându-se și sursa de inspirație.

Un exemplu de fișă de teren a fost creată în anii '70, după un model conceput de UNESCO⁹

1.5. Alte tipuri de fișe

- Fișă autor
- Fișă de vocabular
- Fișă tematică (iconografică)
- Fișă de obicei tradițional
- Fișă de dulap sau raft

Fișă autor

a. *Fișă artist*¹⁰ - este specifică muzeelor de artă și sintetizează datele care privesc viața și activitatea creatorilor de artă plastică.

Cuprinde următoarele categorii de date:

date autor: nume, ramură artistică, date bibliografice;

atelierul, școala, stilul în care se încadrează opera autorului;

Etapile principale ale creației sale:

materialele și tehnicile utilizate;

enumerarea expozițiilor în care au fost expuse operele artistului;

enumerarea operelor, în primul rând cele deținute de muzeul respectiv;

referințele aferente în arhiva documentară și în bibliografia de specialitate;

datele privitoare la persoanele responsabile pentru completarea fișei (întocmire, completare, verificare).

⁹ <http://www.cimec.ro/Muzee/Proiect-rationalizare-1976/47.jpg>

¹⁰ Prezentări pe larg le acestor fișe pot fi găsite la următoarele referințe bibliografice: Nicolescu, Corina, *Muzeografie generală*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1979, p. 128; *Proiect pentru raționalizarea sistemului de evidență din activitatea muzeelor*, coordonatori: Oprea Ioan, Antonescu Romulus, Paleolog Andrei, Iliescu Anton, Iacob Vasile, Direcția Patrimoniului Cultural Național, 1976 p. 363-64.

b. Fișă de meșter

Aceste fișe sunt întocmite de muzeele etnografice, ce preiau informații din teren în urma campaniilor de colectare. Au rolul de a realiza o evidență cu meșterii contemporani, urmărind caracteristicile meșteșugurilor din zonele etnografice respective și evoluția practicilor tradiționale. Informațiile etnografice trebuie integrate cu aspecte de istorie locală, de asocieri cu viața socială și economică.

Cuprinde următoarele categorii de date:

Date personale: nume, domiciliu, vârstă, studii;

Meșteșugul practicat: tipul, vechimea personală, dacă a fost practicat în aceeași localitate, dacă are continuatori, distincții obținute, dacă atelierul este vizitabil, în ce târguri vinde produsele;

Caracteristici: tehnica folosită, categoria de obiecte, dacă respectă tiparul tradițional.

Fișă de vocabular

Constă în întocmirea unui dicționar tematic cu termeni care trebuie să acopere sfera noțiunii subiectului propus (termeni și sintagme). De exemplu, catrința, cu o arie de răspândire în majoritatea zonelor etnografice, înseamnă piesă de costum, de la talie în jos, cu capătul drept prins în dreptul șoldului, dar și șorț de lână purtat cu diferite ornamente zonale. Pentru Moldova, Nordul Munteniei și unele zone din Ardeal i se mai spune fotă (termen literar). În Vrancea se face distincție cronologic și tipologic: catrință neagră (mai veche), catrință învârstată și catrință aleasă¹¹.

Fișă tematică (iconografică) - se referă la tema artistică sau istorică, descrierea semnificației acesteia și pe ce bunuri culturale se regăsesc. Bunurile culturale cu valoare istorică sunt indexate după semnificație: evenimente istorice, personalități.

Fișa conține și date generale privind localizarea obiectului și caracteristicile acestuia, tehnica, materialul și dimensiunile. Acest tip de fișă este util pentru organizarea unor expoziții tematice.

¹¹ Arbore, Virginia și Pavel, Jean, Pentru elaborarea vocabularului controlat în domeniul etnografiei vrâncene, Peuce, VII, 1979, p. 143-155.

Fișă de obicei tradițional

Studierea în muzee a obiceiurilor a fost determinată de obiectele etnografice intrate în colecție. Pentru acuratețea informațiilor legate de obiceiuri este necesară culegerea de date din teren. Informațiile completate în acest tip de fișă ajută la înțelegerea semnificațiilor obiectelor folosite în cadrul obiceiului respectiv.

Mască cioban, 1977, confecționată în județul Bacău, comuna Berzunț

Material: blană de oaie, fasole și ață

Utilizare: la alaiul caprei (obiceiuri de iarnă)

*Cuprinde următoarele categorii de date*¹²:

denumirea obiceiului (literară, locală),
perioada în care se practică (în ce perioadă a zilei),
ciclul din care face parte,
localizare (județ, comună, sat, cătun),
de cine este practicat (flăcăi, fete, băieți, însurăței, bătrâni),
cum se practică obiceiul (individual, în grup),
atribuțiile personajelor,

¹² Dascălu, Doina și Pleșa, Teodor, *Fișa obiceiului tradițional, un purtător de informații netipizat încă în cadrul evidenței științifice de muzeu*, Tibiscum, 1976-1978, p. 279-280.

recuzita folosită,
grupul este însoțit (câți, de unde sunt, ce instrumente muzicale folosesc),
denumirea cântecelor și dansurilor desfășurate în timpul obiceiului.

Fișe de dulap sau raft

Pe exteriorul ușilor dulapurilor sau rafturilor se lipesc etichete cu indicația provinciei istorice sau etnografice, a tipurilor de obiecte sau alte elemente de identificare. Pe ușa interioară se regăsește lista numerelor de inventar ale obiectelor din dulap. O condiție esențială pentru regăsirea rapidă este ca ordinea din listă să coincidă cu cea din dulap.

Fișe de arhive – pentru evidența fotografiilor documentare, înregistrărilor audio și video, desene, hărți etc.

MUSEUL DE ETNOGRAFIE BRAȘOV	Fișă de FOTOTECA Nr.crt. <u>375</u>	
	Foto nr. <u>375</u>	
	Măpă nr. <u>42</u> Film nr. <u>42</u> Cliché nr. <u>384</u>	
	Nr.inv.pleacă _____ Placă fotografică nr. _____	
Nume _____		
Localitatea <u>VISCRU</u>		
Subiectul _____		
Descriere <u>MARKEL HERTA (46 ani) din localitatea</u> <u>Viscri, nr 35, Iuca lui Krait din Rădăuș</u>		
Data fotografierii <u>7 aprilie 1994</u>		
Autorul <u>Pangăile Nicolae, fotograf</u>		
Piese fotografiate (detalii) nr. <u>1</u>		
Dimensiuni <u>9/13</u> Alb-negru <u>DA</u>		
Stare de conservare <u>Bună</u> Culoare _____		
Valoare nominală (lei) _____		
Data înregistrării <u>26 iunie 1994</u>		
Bază _____		
Intocmit <u>GRIGU AL NICOLAE, muzeograf pr.</u>		

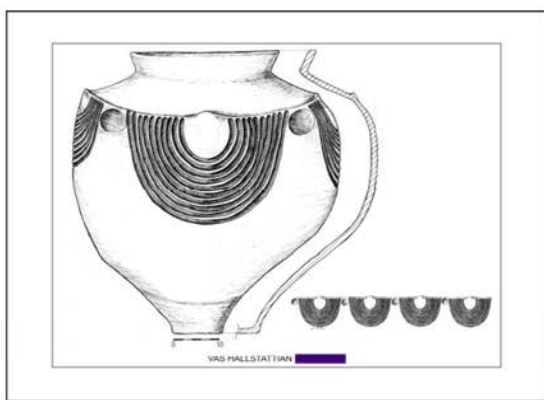
Exemplu de Fișă de fototecă,
Deținător foto: Muzeul Județean Brașov

I.6. Imagini

Fotografierea și/ sau desenarea obiectului trebuie să fie parte a procedurii de înregistrare. Este bine să se facă și fotografii de detaliu pentru semnături, mărci etc. Alături de obiectul fotografiat este util să fie inclusă o etichetă cu numărul de inventar și o scară.

În cazul unui obiect de mici dimensiuni sau extrem de deteriorat se obișnuiește desena acestuia, cu realizarea unui detaliu de decor.

Dacă în inventar sunt mai multe piese identice se desenează o singură dată și la piesele următoare se indică doar numărul figurii.

Toate bunurile culturale trebuie să aibă corelată o imagine (fotografie și/sau desen)

Tipuri de imagini:

- fotografii clasice,
- fotografii digitale,

- imagini rezultate din scanarea: fotografiilor, documentelor, monedelor.

1.7. Clasarea bunurilor culturale în Patrimoniul Cultural Național

O prevedere importantă a Legii nr. 182/2000 o constituie declanșarea procedurii de clasare a bunurilor culturale mobile în Patrimoniul Cultural Național¹³, în categoriile juridice Fond (bunuri cu valoare deosebită la nivel național) sau Tezaur (bunuri cu valoare deosebită pentru umanitate).

Definiții, cf. Legii 182/2000:

Prin *clasare* se înțelege procedura de stabilire a bunurilor culturale mobile care fac parte din categoriile juridice ale patrimoniului cultural național mobil, *tezaur* și *fond*. Are ca efect înscrierea bunurilor culturale mobile în Inventarul patrimoniului cultural național mobil, în una dintre cele două categorii, tezaur sau fond.

Prin *declasare* se înțelege procedura de scoaterea definitivă din Inventarul patrimoniului cultural național mobil schimbare a categoriile juridice ale patrimoniului cultural național mobil, în cadrul Inventarul patrimoniului cultural național mobil.

Legea este completată de *Hotărârea de guvern nr. 886/2008 pentru aprobarea Normelor de clasare a bunurilor culturale mobile* care stabilește procedura și criteriile de clasare. Potrivit acestui act normativ clasarea bunurilor culturale se realizează urmărind două seturi de criterii:

- criteriile generale: vechime, frecvență, stare de conservare;
- criteriile specifice: valoare istorică și documentară; valoare memorială; autenticitatea; autorul/atelierul/școala; calitatea formală.

În urma analizei evidenței privind Inventarul Patrimoniul Cultural Național, în funcție de domeniul cultural a rezultat următoarea situație statistică:

<i>Statistică privind bunurile culturale clasate raportate la domeniul</i>

Știință și tehnică

257

¹³ <http://clasate.cimec.ro/>

Carte Veche	545
Medalii	554
Istorie	877
Documente	979
Artă decorativă	1.832
Artă plastică	3.187
Științele naturii	3.531
Numismatică	4.004
Etnografie	4.312
Arheologie	4.362

TOTAL 24.440 (la data de: 09.06.2010)

Potrivit normelor juridice bunurile clasate se bucură de prioritate în restaurare, de măsuri deosebite pentru conservarea și paza acestora.

Înscrierea bunurilor culturale într-o categorie (Fond sau Tezaur) este esențială pentru prevenirea exportului ilicit.

Bunurile culturale clasate pot fi *exportate*:

- temporar: pentru bunurile culturale din categoria tezaur,
- definitiv: numai în cadrul unui schimb, cu valoare comparabilă, ce sunt unicate sau rarități în România – pentru bunurile culturale din categoria fond.

Hotărârea de guvern nr. 518/2004 stabilește Normele metodologice privind exportul temporar al bunurilor culturale mobile. Acest act normativ vine în completarea *Hotărârii de guvern nr. 1420/2003*, care reglementează comerțul cu bunuri culturale mobile. Conform legislației aflată în vigoare bunurile din ambele categorii (Fond și Tezaur) pot fi exportate temporar pentru expoziții, restaurare și cercetare. Cele din Tezaur nu pot fi exportate definitiv, iar cele din categoria Fond doar în urma unui schimb cultural cu un bun cultural similar. Prin *Hotărârea de guvern nr. 1221 din 29 noiembrie 2000* pentru aprobarea Normelor metodologice privind acordarea certificatului de garanție guvernamentală se prevede ca în cazul unui bun cultural clasat în categoria Tezaur, ce va fi expus într-o expoziție temporară din afara țării, să nu i se facă asigurare dacă MCPN a obținut un certificat de garanție guvernamentală din partea statului țării destinate. Se aplică și reciprocă, pentru eliberarea certificatului de garanție guvernamentală, organizatorul român al manifestării culturale va trebui să facă dovada că bunurile respective au asigurate un spațiu și

condițiile necesare (de conservare și securitate). Certificatul va conține datele de identificare ale obiectului, perioada, evaluarea materială și riscurile care sunt acoperite. Pentru bunurile clasate se impune ca restaurarea sau conservarea să se facă de către specialiști acreditați de MCPN (*Ordin nr. 2008 din 12/02/2001 pentru aprobarea Normelor de acreditare a conservatorilor și restauratorilor* și *Ordin nr. 2221 din 17/05/2006*). Totodată prin *Ordonanța nr. 44/30.01.2000* sunt luate o serie de măsuri privind asigurarea bunurilor culturale mobile exportate temporar.

I.8. Circulația și controlul bunurilor culturale mobile

Ieșirea definitivă a bunurilor muzeale din inventar este legală în următoarele situații:

- schimburi culturale (Consiliul de administrație poate aproba scoaterea din inventar a unor obiecte neclasate sau clasate în categoria Fond, pentru schimburi de obiecte similare);
- sunt înapoiate, deoarece erau în custodie;
- sunt transferate într-un alt muzeu;

Pentru cele distruse sau dispărute, scoaterea se face pe baza aprobării de către direcția de specialitate din cadrul Ministerului Culturii și Cultelor. Se va trimite documentația care cuprinde: cerere de solicitare cu un tabel centralizator al pieselor (în cazul în care sunt mai multe), fișa sau fișe cu fotografia inclusă, un raport avizat de comisia de evaluare a obiectului.

Evidența muzeală:

- a. evidența administrativă se ține pe inventare-tip pentru alcătuirea și controlul gestiunii, conform normelor legale;
- b. evidența științifică

[illegible]

Listă de inventariere standard

Controlul gestiunilor:

- a întregului patrimoniu muzeal,
- prin sondaj.

Una din obligațiile conservatorului este verificarea, prin sondaj, a existenței obiectelor în depozite și dacă starea de conservare corespunde cu inventarele, pentru a evita sustragerea sau înlocuirea acestora. Dacă bunul cultural e înstrăinat este necesar să i se cunoască descrierea, caracteristicile și să aibă o fotografie sau minim o imagine digitală de calitate.

Muzeele sunt obligate să *verifice existența și integritatea bunurilor* înscrise în Registrul inventar astfel, unitățile care dețin:

- până la 100.000 de obiecte - la 3 ani;
- între 100.000-250.000 obiecte - la 4 ani;
- între 250.000-500.000 obiecte - la 5 ani;
- peste 500.000 obiecte - la 7 ani.

Anual conducerea instituției poate dispune efectuarea verificării unui număr de obiecte aflate în inventar. La verificare se confruntă datele din registru cu obiectul și se menționează dacă este cazul, datele diferite, sau se îndreaptă eventualele erori. Consemnarea datei de înregistrare și numele persoanei care a completat sau actualizat informațiile sunt de natură să precizeze responsabilitatea.

Se urmăresc mai ales rubricile:

- număr de inventar;
- tip, titlu;
- material, tehnică, dimensiuni;
- locație
- starea de conservare.

Parcurgerea se face sistematic: în ordinea numerelor de inventar sau a încăperilor (săli de expunere, depozite).

După finalizarea inventarului se pot întâlni două situații:

- *când a fost găsit în depozit un obiect neinventariat* se completează în registru, dând obiectului un număr de inventar nou, dar la *Observații* se va nota acest fapt.
- *există o înregistrare dar nu este găsit și bunul cultural* respectiv atunci se notează la observații “nu a fost găsit în colecție”.

1.9. Aplicații web (tur virtual, muzeu virtual, catalog online)

Aplicațiile web a devenit în prezent un auxiliar privilegiat pentru studiul și înregistrarea colecțiilor muzeale. Imaginea obiectelor însoțite de informații (tip, titlu, datare, tehnică, material, școala sau atelier, autor) oferă o un dublu obiectiv:

- intern: inventarierea completă a colecțiilor din muzeu;
- extern: facilitează studiul și pot fi prezentate publicului larg prin aplicații informatice.

Evoluțiile tehnologice din ultimul timp determină apariția unor noi modalități de prezentare și interacțiune cu publicul: turul virtual al muzeului¹⁴, cataloage online, jocuri interactive etc.

Turul virtual reprezintă filmarea întregului spațiu expozițional.

Unele muzee care au intrat pentru o perioadă mai lungă în renovare, pentru a menține legătura cu publicul au deschis pe site-ul propriu: expoziții temporare sau tururi virtuale (www.mtr.ro, www.antipa.ro).

Alte muzee pot fi văzute pe:

- <http://www.palatulculturii.ro/360/view.php> (Complexul Muzeal Moldova)
- <http://www.muzeulcotroceni.ro/files/hcose1.html> (Muzeul Național Cotroceni)
- <http://www.360trip.ro/muzeulaviatiei/> (Muzeul Aviației),

- <http://www.mnuai.ro/turvirtual.php> (Muzeul Național al Unirii Alba Iulia)
- <http://www.muzeul-judetean-arges.ro/Tur-virtual/49/> (Muzeul Județean Argeș)
- <http://www.uaic.ro/uaic/bin/view/Research/TurVirtual-muzeu> (Muzeul de Istorie Naturală din cadrul Universității „Al. Ioan Cuza” Iași)
- <http://www.sibiul.ro/sibiu-virtual-tour/> (muzee din Sibiu)
- <http://www.panoramax.ro/panorame-virtuale/index.php?id=102> (Muzeul Brăilei)
- <http://www.vrbrasov.ro/culturabrasov/muzeebbrasov/muzeulstefanba>
[ciubrasov/index.html?keepThis=true&TB_iframe=true](http://www.vrbrasov.ro/culturabrasov/muzeebbrasov/muzeulstefanba) (Muzeul "Ștefan Baciș") etc.

Uneori muzeele oferă turul virtual pe suport electronic (DVD), precum Muzeului Memorial Sighet - <http://www.muzeuldeluatacasa.ro/>

Prin **muzeul virtual** se pot prezenta bunuri culturale (provenind de la diverși deținători) grupate pe o tematică.

Exemplu: <http://www.stdb.ro/~vasile/MUZEUN.HTM> (Muzeul Virtual „Ion Popescu Negreni”)

Catalog online

În România cel mai mare catalog online este Catalogul bunurilor culturale mobile clasate în Patrimoniul Cultural Național (<http://clasate.ro>) aflat în continuă creștere. Până în octombrie 2010 catalogul conținea 26.334 de bunuri culturale, din toate domeniile.

Muzeul Național Brukenthal, oferă un catalog pentru opere de artă românească

(<http://www.brukenthalmuseum.ro/romaneasca/index.html>).

Exemple de resurse informaționale privind patrimoniul cultural mobil din alte țări:

- http://www.louvre.fr/llv/oeuvres/bdd_oeuvre.jsp?bmLocale=f_r_FR
- <http://www.culture.gouv.fr/mcc/Bases-de-donnees2>
- <http://www.iccu.sbn.it/genera.jsp?s=110&l=it>

- <http://www.collectionscanada.gc.ca/art-photography/index-e.html#databases>
- etc.

Evidența informatizată

Spre deosebire de evidența clasică, pe hârtie, evidența informatizată, utilizează baze de date, având următoarele avantaje:

- posibilitatea de a actualiza datele,
- regăsire rapidă, vizualizarea datelor în multiple formate,
- listarea în scopuri de gestiune/ culturale/ științifice,
- utilizarea unui vocabular tehnic și științific,
- localizarea rapidă a bunului în muzeu,
- realizarea de situații statistice.

Implementarea sistemului informatic în România pentru evidența patrimoniului a început în anul 1982. Fișele trimise până în anul 1990 au fost introduse într-o bază de date națională, care are circa 760.000 de înregistrări.

În prezent numeroase instituții utilizează programul național de evidență a patrimoniului cultural mobil DocPat (evidență pentru bunuri culturale și pentru arhiva documentară). A fost creat în 1999 sub denumirea DOCPAT 97 (o aplicație având la bază programul ACCESS 97). Începând cu anul 2004, aplicația DOCPAT 2000¹⁵ a fost îmbunătățită permanent, dovadă fiind cele 51 de versiuni realizate până în septembrie 2010. Pentru proiectarea și îmbunătățirea acestei aplicații finanțarea a fost asigurată de Ministerul Culturii și Patrimoniului Național. Permanent, s-a ținut cont de normele și standardele internaționale privind documentarea muzeală, de prevederile legislative naționale și, nu în ultimul rând, de necesitățile practice din muzee.

¹⁵ Informații suplimentare pe pagina web <http://docpat.cimec.ro/>

DOCPAT 2009 / etnpat - Institutul de Memorie Culturală

Eșier Introducere Modificări Clasare Selecții pentru fișe Validare Rapoarte pe toate fișele Liste de termeni Ajutor

Evidența patrimoniului cultural mobil

Sterge fișă Duplică

Fișa de obiect etnografic

Raport Standard fără poză

Definiții: Muzeul de Etnografie Brașov

Cod definiții: 6914508

Nr. inventar: 9621 Nr. inv. vechi: Nr. inv. colecție: 9621/T

Colecție: Nr. inv. colecție: 9621/T

Categorie: Tesăcut de interior

Tip: Tol

Denumire populară / Titlu local:

Ansamblu: Nr. piese: 1

Alteuri Data tehnice Colecție Descriere Bibliografie/Obs. Gesturi Imagin Responsabilitate Restaurare Circulație

Folder imagini D:\ocpat\2\demom\imagini

Imagini:

69145080041444444444444444444444.jpg

In top

Șterge

Adaugă

Refresh

Exportă

Figura foto: ETN_6914509_5B-1

Foto: Dispozitiv: Clapet: Foto digitală: Video:

Desen: Schiță: Foto digitală: Video:

Record: 14 de 20

ul de Memorie Culturală - [ETNOGRAFI - raport standard cu poză]

Clasare Selecții pentru fișe Validare Rapoarte pe toate fișele Liste de termeni Ajutor

Tip: etn

Fișă analitică de evidență nr.

Definiții: Muzeul de Etnografie Brașov

Cod definiții: 6914508 Nr. inv: 9621 Nr. inv. vechi: Nr. inv. colecție: 9621/T

Colecție: Nr. inv. colecție: 9621/T

Clasă în Tezaur: ☒ Fond ☐ Ordin Nr.: 2144 Data: 5/10/2005 Poziția:

Categorie: Tesăcut de interior

Tip: Tol

Denumire populară / Titlu local:

Ansamblu: Nr. piese: 1

Alteuri culturală: Locație: Com unit: Pârâu Județ: Brașov

Județ: Brașov

Țară / Zonă: România

Centru comunal / Centru comar: Etna: Români Zonă etnografică: Țara Oltului

Meșter: Oana Maria (a Gocului) Lucrat în: gospodărie

Fractură:

Datare (text): Inc. sec. XX An început: 1900 An sfârșit: 1925

Loc de colectare: Cămin: Sat / Oraș: Comună: La data: ☐ În uz

Județ: Județ: Adresă postală de:

Material / tehnică (text): Mănuș țărănească, culmească, țesută în 4 fire albe pentru fire; lăcă colorată: roșu și negru; bălănt la poală; dat la vârstă

Material / tehnică (puncte cheie): Mănuș; culmească; țesută în 4 fire albe pentru fire; bălănt la poală; dat la vârstă

Dimensiuni: L: 210 cm Lat: 130 cm LM: LAM: DG: DB: Altele:

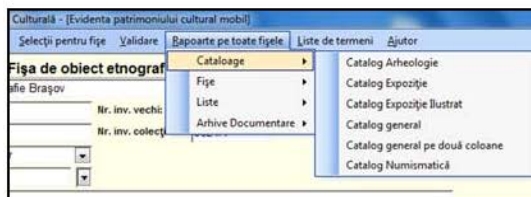
DOCPAT – formular de completare și fișă de obiect

Principalele funcții¹⁶ ale aplicației sunt:

- *Introducere. Modificare* – introducerea, modificarea datelor în formulare personalizate pentru fiecare domeniu de patrimoniu (arheologie, artă plastică, artă decorativă, documente, carte veche, etnografie, istorie, medalistică, numismatică, științele naturii și știință și tehnică) sau pentru arhive documentare (care pot fi: casete audio, casete video, fotografie, diapozitiv, clișeu);
- *Multiplificare* – pentru înregistrarea obiectelor identice se multiplică înregistrarea, completându-se doar datele diferite (numărul de inventar, starea de conservare) și atașându-se imaginea aferentă (în imagine trebuie ca lângă obiect să fie eticheta cu numărul de inventar);
- *Clasare* – editarea și listarea documentației (în conformitate cu legislația în vigoare) necesare dosarului de propuneri pentru clasare în Patrimoniul Cultural Național

¹⁶ Pentru mai multe detalii a se vedea manualul de utilizare DOCPAT - Programul de evidență informatizată a patrimoniului cultural mobil și a arhivelor documentare, versiunea 3, 2009

- *Selecții* - selecții de date după diferite criterii (unul sau mai multe criterii combinate), cu ordonări de afișare prestabilite în diverse formate printabile (fișe, cataloage, liste);
- *Export de date selectate* – extragerea din DOCPAT a unui lot de înregistrări și exportarea acestuia într-o aplicație cu structură identică (această funcție este extrem de utilă pentru a avea pe suport electronic documentația cu propunerile de clasare în Patrimoniul Cultural Național);
- *Validare* - verificarea automată a erorilor de tastare sau forme diferite (forma accentuată sau plural) față de listele ajutătoare atașate la anumite câmpuri;
- *Rapoarte* - editarea și listarea de fișe de obiecte, liste de inventar, cataloage etc.;

- *Actualizare termeni* - vizualizarea, actualizarea (adăugare sau ștergere) tezaurelor de termeni;
- *Utilitare* – întreținerea, salvarea bazei de date; import sau export de înregistrări, conversia datelor dintr-o versiune anterioară în ultima versiune, setarea datei în format românesc (zi/lună/an);
- *Utile* – sunt prezentate formate standard pentru fișele analitice de evidență (particularizate după domeniul de patrimoniu sau tip de fișă), instrucțiunile de completare ale acestora, manualul de utilizare a programului DOCPAT și un istoric al programului DOCPAT.

Aplicația a fost adaptată la cerințele utilizatorilor fiind adăugate:

- formularul dedicat documentației de clasare în DOCPAT (cererea de clasare și raportul de expertiză), care preia automat date din fișa de obiect; un tabel centralizator pentru un lot de propuneri de clasare, ce respectă prevederile HG nr. 886 din 20.08.2008;
- procedura ce asigură exportul unui lot de înregistrări;
- funcția de duplicare a înregistrărilor.

Și formatele fișelor au suferit schimbări. Au fost aduse îmbunătățiri substanțiale (de exemplu, Fișei de Științe ale naturii și listelor de termeni aferente, ca urmare a conlucrării cu specialiștii de la Muzeul Național de Istorie Naturală "Grigore Antipa" București, Muzeul Național Geologic București și Muzeul Județean de Științele Naturii Prahova). La finele anului 2009 în aplicația DOCPAT a fost adăugată Fișa analitică de evidență pentru Carte veche și incunabule, ținând cont de standardele documentare folosite în bibliotecă dar și de cele pentru patrimoniul cultural mobil, în muzee.

Această aplicație poate extrage datele introduse sub formă de fișe de evidență, registru general, cataloage și liste de inventar. Un alt avantaj îl constituie vocabularul controlat pentru diferite câmpuri (tipuri, tehnici, materiale etc.) care a rezultat din inventarul unei baze de date cu peste 650.000 de bunuri culturale.

Datele deja introduse într-o versiune anterioară nu se pierd, conversia acestora fiind realizată în etapa de instalare a ultimei versiuni.

Din păcate, și în prezent există limitele determinate de programul Microsoft Access:

- aplicația DOCPAT nu este de tip rețea (pentru muzeele care utilizează mai multe computere în activitatea de evidență se completează local, iar periodic, pentru situații statistice sau alte cerințe, acestea se importă într-o aplicație)
- nu se poate accesa pe bază de parolă.

În prezent explozia informațională este determinată de amplificarea acumulării de date chiar dacă noutatea informațională sau științifică nu a crescut direct proporțional. Sistemele electronice scurtează timpul necesar de realizare a unei sarcini de cercetare și de prelucrare a informației. În plus, comunități profesionale pot conlucra la un proiect comun indiferent de spațiul geografic în care se află, grație internetului.

II. CONSERVAREA BUNURILOR CULTURALE

Vivian Dragomir

Introducere

II.1. Conservarea patrimoniului - terminologie.

II.2. Factori de degradare

II.3. Valorificarea expozițională

II.4. Depozitarea bunurilor culturale

II.5. Itinerarea bunurilor culturale mobile

II.6. Etichetarea - aplicarea numărului de inventar

Introducere

Unul dintre cele mai importante obiective ale muzeelor este acela de a se asigura că patrimoniul lor, colecțiile deținute vor putea fi utile și generațiilor viitoare. Un muzeu de multe ori este locul unde obiectele sunt stabilizate, restaurate după ce au suferit diverse degradări cauzate de timp sau neglijență. Aceasta este latura de conservare de remediere (restaurare). Dar este cu mult mai eficient să previi și să reduci degradarea prin extragerea din locul de proveniență. Aceasta este conservarea preventivă, prin care se reduc efectele tuturor factorilor care, în fiecare zi, acționează asupra unui obiect. Acest lucru cere o apropiere cuprinzătoare, o grijă permanentă asupra modului în care colecțiile sunt depozitate, manevrate, expuse sau îngrijite. Această activitate trebuie să implice tot personalul ce lucrează într-un muzeu, nu doar conservatorul. O clădire bine reparată și îngrijită este tot atât de necesară, pe cât modalitatea de manevrare, depozitare sau securizare. Plecând de la premisa că deteriorarea este un proces natural și continuu, eforturile noastre trebuie canalizate la maximum spre încetinirea acestor procese, adaptate materialului constituent al obiectului de patrimoniu. Multe dintre tehnicile de întârziere a îmbătrânirii naturale se bazează pe lucruri simple, de bun simț și de bună gospodărire. Pentru elaborarea planului de conservare preventivă trebuie determinate posibilele pericole ale respectivului muzeu, să se stabilească prioritățile și să se gândească întotdeauna pe termen lung la

beneficiile măsurabile ale acțiunilor întreprinse. Totul se va baza pe corecta evaluare a clădirii, a colecțiilor și a modalităților de dirijare a eforturilor.

Unele dintre cele mai importante cauze ale degradărilor produse în muzee asupra bunurilor culturale sunt: parametrii de microclimat incorecți și fluctuanți, nivel al iluminării ridicat, nivel al noxelor ridicat, personalul muzeului, vizitatorii, apariția factorilor de biodegradare – rozătoare, insecte, păsări, fungi și mucegaiuri, uzura, frecarea, manevrarea inutilă, expunerile deschise, depozitele greșit organizate, incorecta manevrare, incorecta curățenie a muzeului, insuficienta verificare, insuficienta protecție fizică și electronică, slaba ventilare, inadecvata instalație de încălzire și lipsa controlului asupra microclimatului, proasta izolație termică a clădirii, defectarea instalațiilor, precum și furturile, incendiile și alte situații numite excepționale.

Toate acestea se combat prin prevenirea atingerii vizitatorilor și a efectelor vizitării, reorganizarea corectă a depozitelor, poziționarea clară și ușor accesibilă a patrimoniului în depozit, manevrarea doar atunci când este necesar a obiectelor și respectând procedurile aprobate, dotarea cu un sistem cât mai bun de pază a colecțiilor, educarea și implicarea personalului propriu, corectarea modului de repartizare a temperaturii și umidității și controlul acestora, controlul și filtrarea surselor de lumină, izolarea termică și prevenirea introducerii noxelor, precum și verificarea și întreținerea permanentă a instalațiilor și existența unui plan și a unor măsuri clare de prevenire și intervenție în caz de situații excepționale.

II.1. Conservarea patrimoniului - terminologie

Sensul larg al noțiunii de conservare se referă la păstrarea bunului cultural, raportându-se la o anumită stare de conservare, la un moment dat. Conservarea unui bun cultural a devenit o știință interdisciplinară, fiind la granița între știința și ingineria materialelor, știința și ingineria mediului, arhitectură și ingineria construcțiilor, teoria și istoria artelor, arheologie, sociologie etc.

În fapt, este vorba de o serie de activități ce se referă la două etape importante: etapa de descoperire – achiziție - preluare-punere în operă și etapa de valorificare - expunere – tezaurizare. Astfel, se vorbește de conservarea științifică integrată în ceea ce privește multitudinea de

acțiuni și atitudini între cele două etape menționate: protecția, clasarea și clasificarea; investigarea științifică; prezervarea pasivă sau preventivă; prezervare activă sau profilactică; restaurarea; toate cu implicații ale domeniilor conexe științei și tehnicii.

La cea de-a 15-a Conferința Trienală ICOM-CC de la New Delhi, 22-26 septembrie 2008 a fost adoptată *Terminologia ce caracterizează conservarea patrimoniului cultural tangibil*: “Având în vedere că: scopul nostru este să transmitem patrimoniul cultural tangibil generațiilor viitoare asigurând uzul său curent și respectând semnificația sa socială și spirituală; orice măsură și acțiune realizată rezultă dintr-un proces interdisciplinar de luare de decizii; procesul de luare de decizii întotdeauna include documentare și investigarea (istorică, de istoria artei, științifică sau tehnică) și că are în vedere trecutul, prezentul și viitorul context al obiectului; că ICOM-CC care reprezintă ICOM, reprezintă o largă rețea internațională profesională, în stare să faciliteze comunicare între membrii săi, comunitatea profesională a patrimoniului mondial și publicul său, acesta vede nevoia clară să clarifice și să dea profunzime terminologiei sale. ICOM-CC (Comitee for Conservation) adoptă termenii: „preventive conservation” „remedial conservation” și „restoration”, care toate împreună constituie „conservation” (conservare) patrimoniului cultural tangibil”.

Termenii diferă prin scopurile măsurilor și acțiunilor pe care le determină. Conservarea reprezintă toate măsurile și acțiunile ce urmăresc păstrarea în siguranță a patrimoniul cultural tangibil în timp ce se asigură accesibilitatea sa pentru generațiile prezente și viitoare. Conține conservare preventivă, conservarea activă de remediere și restaurarea și toate măsurile și acțiunile întreprinse trebuie să respecte semnificația și proprietățile fizice ale obiectivului de patrimoniu cultural.

Conservarea preventivă constă în toate măsurile și acțiunile ce au scopul de a evita și minimaliza viitoare deteriorări sau pierderi. Ele sunt desfășurate în cadrul contextului sau mediului înconjurător al obiectelor și sunt măsuri și acțiuni indirecte – ele nu interferează cu materialele și structura pieselor și nu modifică aspectul lor.

Exemple: acțiuni de înregistrare, depozitare, manipulare, împachetare și transport, securitate, managementul microclimatului (lumina, umiditate, controlul poluării și al speciilor dăunătoare), planuri de

urgență, educația staff-ului, sensibilizarea opiniei publice, respectarea legislației.

Conservarea activă constă în toate acțiunile aplicate direct asupra unui obiect sau grup de obiecte în scopul stopării proceselor curente dăunătoare sau pentru ranforsarea-consolidarea structurii lor. Aceste acțiuni se desfășoară când obiectele sunt într-o stare așa de fragilă sau sunt așa de deteriorate, încât ele ar putea fi pierdute într-un timp relativ scurt și sunt acțiuni ce modifică uneori aspectul acestor obiecte.

Exemple: dezinfectarea textilelor, desalinizarea ceramicii, dezacidifierea hârtiei, uscarea materialelor arheologice umede, stabilizarea metalelor corodate, consolidarea picturii murale, înlăturarea vegetației de pe mozaicuri.

Restaurarea constă în toate acțiunile aplicate direct asupra unui singur obiect facilitând aprecierea sa, înțelegerea și utilizarea sa. Aceste acțiuni sunt realizate doar când obiectul a pierdut o parte din semnificația sau funcția sa datorită unor alterări sau deteriorări deja produse. Se bazează pe respectul pentru materialul original. Cel mai adesea aceste acțiuni modifică aspectul piesei.

Exemple: retușul picturii, reasamblarea unei statui sparte, remodelarea unui coș, completarea pierderilor unui vas de sticlă.

Conservarea este complexă și cere o colaborare între specialiști calificați specifici. În particular, orice proiect implicând acțiuni directe asupra patrimoniului cultural cere prezența unui conservator-restaurator (conform definițiilor profesiilor ICOM-CC de la Copenhaga 1984 și Codului ICOM de etici).

Importante în relația atât cu obiectele, cât și cu eventualele situații în care bunurile culturale sunt restaurate, sunt cunoașterea și acționarea în spiritul *Principiilor ale conservării științifice integrate (ale restaurării)*:

- „Primum non nocere” – nicio intervenție nu trebuie să dăuneze operei de artă (materialele și procedeele de intervenție să nu inducă efecte secundare, dăunătoare obiectului);
- Orice intervenție va fi precedată de o investigație științifică, cu rolul de a cunoaște natura materialelor și tehnicilor de execuție, precum și a stării de conservare și a tipului degradărilor;
- În stabilirea procedeeleor de intervenție se va realiza un protocol (propunere) experimentală, la care participă

- specialiști din domeniile implicate în gestionarea obiectului (muzeograful-curatorul, investigatorii, restauratorul, conservatorul, istoricul de artă etc.);
- Orice intervenție este consemnată analitic și cronologic (fișă de restaurare, jurnalul de restaurare);
 - Se va respecta integritatea și originalitatea piesei (inclusiv patina și stratificările istorice ce exprimă elemente sau funcții patrimoniale);
 - Reîntregirea sau completarea părților lipsă se face diferențiat, de la un tip de restaurare la altul și numai dacă există repere originale sau se pot face analogii;
 - Lizibilitatea intervenției, tradusă prin diferențierea naturii, localizării și extinderii (zonele reintegrate trebuie să fie discrete, dar ușor de decelat);
 - Intervențiile de restaurare trebuie să respecte forma, elementele și particularitățile tehnice, artistice, estetice și cromatice ale operei;
 - Respectarea eticii minimei intervenții și a probității profesionale (competență, respectiv orice intervenție trebuie realizată de specialiști pregătiți și atestați);
 - Orice intervenție trebuie să fie reversibilă (materialele cu care s-a intervenit trebuie să fie ușor de înlăturat); materialele nereversibile se vor folosi numai în situații limită în care utilizarea lor ar constitui singura modalitate de salvare a obiectului;
 - Materialele și tehnicile de intervenție trebuie să fie compatibile în timp cu materialele și tehnicile de realizare originale și/sau existente;
 - Nu se vor face completări dacă lipsește mai mult de 50% din original (restaurarea se oprește unde începe ipoteza);
 - Urmărirea evoluției stării obiectului restaurat prin efectuarea de controale periodice, în funcție de starea de conservare a piesei și de complexitatea operațiilor.

Actul de restaurare nu-și propune să creeze un bun cultural mobil nou. El urmărește să îl aducă la o stare, la un aspect care să transmită cât mai complet funcția originală.

Conservatorul sau cel care are în grijă colecția este persoana capabilă să asigure instituțiilor deținătoare de bunuri culturale toate condițiile necesare păstrării acestora.

Responsabilul de colecție/muzeu trebuie să observe, să analizeze să îndrume și să intervină atunci când situațiile create în sfera sa de competență o impun. El își va baza întotdeauna deciziile pe rezultatele analizelor relațiilor cauzale pentru a putea acționa asupra cauzelor ce duc la deteriorarea bunurilor culturale și a monumentelor.

De asemenea, se preocupă permanent de propria dezvoltare profesională, își planifică permanent propriile activități și are abilități de comunicare și lucru în echipă.

Principalele activități ale personalului ce asigură conservarea bunurilor culturale trebuie să fie:

1. asigurarea condițiilor microclimatice prevăzute în Normele de conservare;
2. eliminarea iluminatului natural și fluorescent din expozițiile în care sunt prezentate materiale vulnerabile de natură organică;
3. folosirea aparatelor de măsură și control a condițiilor microclimatice și de iluminat;
4. organizarea depozitelor prin proiectare și tipodimensionare;
5. găsirea celei mai bune modalități de etalare și depozitare;
6. coordonarea programului instituțional pentru prevenirea apariției focarelor de incendii și impunerea respectării măsurilor respective;
7. impunerea măsurilor privind păstrarea intactă a stării de conservare a monumentelor.

Legislația românească în vigoare referitoare la problematica de conservare – restaurare în muzee este sintetizată în următoarele acte normative mai importante:

- Normele de conservare restaurare – H.G. 1546/2004
- Legea 182/2000, privind protejarea patrimoniului cultural național mobil
- Ordinul nr. 2008/12 februarie 2001 pentru aprobarea Normelor de acreditare a conservatorilor și restauratorilor
- H.G. 216/2004, Normele privind autorizarea laboratoarelor și atelierelor de conservare și restaurare
- Legea 311/3.07.2003, republicată, a muzeelor și colecțiilor publice

Normele de conservare și restaurare a bunurilor culturale mobile clasate, reglementează condițiile de efectuare a operațiunilor de conservare și restaurare a bunurilor culturale mobile.

II.2. Factori de degradare

Principalii factori de degradare ai bunurilor culturale sunt:

Factorii fizico-chimici

Factorii fizico-chimici ambientali

Factorii biologici

Factorul uman

Factorii excepționali – cataclisme naturale, inundații, seisme

În privința cunoașterii și împiedicării efectelor agenților de degradare s-au încercat diverse formule de a standardiza în special valorile ce asigură microclimatul (umiditatea, temperatura, lumina, particulele și noxele, agenții biologici), însă marea varietate a materialelor și a zonelor climaterice în care se află muzeele au împiedicat realizarea unor standarde universale valabile. În general trebuie ținut cont de faptul că efectul factorilor de degradare este ireversibil și cumulativ în timp.

Factorii fizico-chimici pot fi factori de reacție (care fac posibile procesele fizico-chimice), cum ar fi umiditatea, oxigenul, gaze reactive: dioxid de sulf, ozon, oxizii azotului, amoniacul etc. și factori de activare (care prin energia lor de activare asigură energia reacțiilor fizico-chimice): cum ar fi temperatura și lumina.

Factorii fizico-chimici ambientali sunt cei mai dăunători pentru că determină procese chimice de descompunere (ireversibile), determină majoritatea proceselor de degradare, determină procese ce afectează majoritatea tipurilor de colecții. Mai mult acești factori favorizează dezvoltarea dăunătorilor biologici.

Factorii biologici sunt reprezentați de micromicetele (mușgaiurile), macromicetele, insectele, rozătoarele, păsările etc. Sunt determinați și favorizați de factorii microclimatici și de neglijența umană (murdărie, măsuri de protecție). Tratamentele sunt inutile în absența rezolvării cauzelor.

Factorul uman este un factor determinant al degradărilor patrimoniului prin faptul că nu aplică măsurile de conservare preventivă obligatorii pentru prezervarea patrimoniului, nu manipulează cum trebuie și cât mai puțin posibil patrimoniul, nu depozitează și nu etalează corect.

- a. Umiditatea**
- b. Temperatura**
- c. Lumina**
- d. Poluanții**
- e. Factorii biologici**
- f. Factorul uman**
- g. Catastrofele naturale**

a. Umiditatea

Umiditatea ambientală este reprezentată de vaporii de apă pe care aerul îi conține în starea moleculară și care vin în contact cu materialele higroscopice. Umiditatea absolută este echivalentă cu totalitatea vaporilor pe care îi poate conține un volum de aer (g/mc). Ea este dată în muzee de pătrunderea aerului exterior cu vaporii și este accentuată de evaporarea apei din pereți, ce prezintă umiditate ascensională sau de infiltrație, de evaporarea apei de la curățenia spațiului, difuzie din zonele de conservare-restaurare, condens și respirația oamenilor etc. Aerul va conține întotdeauna o cantitate de vaporii, dar capacitatea aerului de a conține vaporii este limitată și această limită depinde de temperatură. Astfel apare saturația ce reprezintă cantitatea maximă de vaporii pe care o poate conține un volum de aer la o temperatură dată, peste care se produce condensarea (picături – ceață) și care depinde de temperatura respectivă.

Din punctul de vedere al conservării relevantă este măsurarea *umidității relative* ce semnifică gradul de saturare al aerului cu vaporii de apă și se măsoară prin raportul dintre cantitatea de vaporii dintr-un spațiu și cantitatea maximă de vaporii de apă pe care acel volum l-ar putea conține, la temperatura respectivă.

Valoarea de echilibru al conținutului de umiditate higroscopică al materialului - depinde de material la aceleași condiții de umiditate ambientală. Nu orice umiditate este nocivă, dar extrem de nocivă este umiditatea relativă oscilantă. În general, valorile recomandate sunt 50-65% pentru spații cu materiale eterogene, 0-30% pentru metalele și alte materiale anorganice și 25-30%, pentru filme și clișee.

Cunoașterea acestor surse de umiditate într-un spațiu permite evaluarea riscurilor de deteriorare și degradare a bunurilor din clădirea sau încăperea respectivă. Măsurarea U.R. este fundamentală pentru conservare, deoarece obiectele, mai ales cele higroscopice, au tendința să ajungă la un echilibru cu mediul înconjurător, adsorbând (adsorbție) sau cedând umiditate (desorbție).

Materialele sensibile la umiditate, ca: lemnul, hârtia și textilele își schimbă dimensiunile și conținutul de apă odată cu schimbarea umidității relative din jur, dar nu sunt afectate de schimburile de umiditate absolută atât timp cât U.R. rămâne constantă.

Umiditatea are efecte dramatice asupra diverselor tipuri de materiale: accelerează procesele chimice și fotochimice, este legată de

anumite procese de autooxidare ale unor materiale organice, accelerează degradarea hidrolitică și fotochimică a pielii, intensifică coroziunea metalelor, creează modificări dimensionale ale bunurilor culturale, cum ar fi umflarea, respectiv deshidratare, creează migrarea sărurilor existente (eflorescențe, cruste), înmuiera adezivilor naturali, favorizează degradarea biologică.

O umiditate prea mică ($U.R. < 40\%$) poate avea efecte greu de controlat: deshidratarea materialelor organice, care atrage accentuarea rigidității și o ușoară degradare mecanică în timpul manipulării și transportului; exfolieri și clivări ale staturilor policrome și peliculelor de protecție; modificări dimensionale, fisurări sau crăpături ale lemnului, cât și prăbușirea structurii celulare a acestuia, care antrenează pierderea formei obiectului și degradarea sa iremediabilă. Efectele modificărilor dimensionale ale obiectelor, ca urmare a schimbului de umiditate cu mediul, nu sunt instantanee și nici imediate. Degradările de natură fizică și mecanică devin evidente doar după desfășurarea unor cicluri de mișcări dimensionale și de procese al căror număr și durată nu se pot preciza.

La $U.R. > 70\%$, unele materiale au un conținut de apă suficient de mare pentru a favoriza germinarea sporilor de mucegai. Dacă pentru piele, pergament, hârtie, apariția mucegaiului este favorizată de umiditatea de suport care se realizează la o $U.R. > 70\%$, pentru bumbac umiditatea de suport necesară apariției mucegaiului se realizează doar în condiții de $U.R.$ de 90% .

b. Temperatura

Temperatura este acea mărime fizică ce măsoară căldura, caracterizând starea de încălzire a unui mediu sau obiecte la un moment dat. Energia termică, precum și lumina sunt forme sub care se află energia într-un spațiu muzeal și revenind la activare există o interdependență între temperatură (exponențial), energia de activare și numărul de ciocniri între particulele din care este făcut materialul. Echilibrul termic se atinge atunci când schimbul de căldură între două corpuri sau medii aflate în contact nu se mai produce. Iar izolarea termică reprezintă încercarea de a stabili temperatura și indirect umiditatea, obținându-se astfel stabilitatea microclimatică.

Temperatura și variațiile pot duce modificări ale stării fizice de fază ale unui material, mărirea sau scăderea volumului solidelor și lichidelor, creșterea presiunii gazelor; creșterea ratei proceselor fizice,

cum sunt: evaporarea – condensarea, difuziunea gazelor și a lichidelor în solide, dizolvarea sau solubilizarea; favorizarea proliferării și dezvoltării dăunătorilor biologici; modificarea valorilor U.R. ce variază invers proporțional cu temperatura, modificarea elasticității unor lianți precum și contractarea altor materiale organice.

Pentru cunoașterea și stăpânirea parametrilor de microclimat trebuie cunoscuți permanent.

Ca mijloace minime de control și măsură se menționează:

- termohigrometrul – clasic, cu fir de păr (modificarea lungimii cu 2,5% de la 0-100%) sau digitale (trebuie frecvent reetalonate);
- Termohigrograf – cu fire de păr sau digital (trebuie ca firele de păr să fie curățate și să fie regenerate, reetalonare lunară pentru rezultate precise);
- psihometrul – cel mai precis și poate face etalonarea celorlalte (se bazează pe două termometre, unul umed și unul pentru mediu).

Amplasarea aparatelor de climatizare se face ținând cont de vitrinele și zonele care ne interesează, în rafturile respective. În lipsa climatizoarelor se pot folosi umidificatoarele în spațiile uscate și dezumidificatoarele în spațiile excesiv de umede, corelând permanent prin termohigrometru parametrul temperatură cu umiditatea relativă.

Pentru cunoașterea umidității acumulate în material se utilizează umidometru, care de asemenea trebuie verificat metrologic periodic pentru bune măsurători.

Termohigrometru cu descărcare pe calculator

Umidometru de lemn și zidărie

Sistem de climatizare în depozite

Aparat de umidificare

c. Lumina

Degradările produse de lumină asupra unora din suporturile materiale ale obiectelor de patrimoniu atrag atenția asupra acestui factor de distrugere, ce se caracterizează printr-o degradare ireversibilă și cumulativă în timp.

Lumina (radiația vizibilă) este acea radiație cu lungimea de undă în domeniul 400-780 nm, reprezentând un mic interval din totalul spectrului radiației solare, spectru ce se caracterizează și prin alte radiații, dintre care importante din punctul de vedere al protecției patrimoniului sunt și radiațiile infraroșii (lungimi de undă: 780 nm – 1mm) și cele ultraviolete (lungimi de undă: 100-400 nm). Cu cât lungimea de undă este mai mică, cu atât energia radiației este mai mare și deteriorările sunt mai mari. Iluminarea măsoară fluxul de radiații ce afectează o suprafață expusă și se măsoară în lucși, iar expunerea măsoară nivelul iluminării în timp (iluminare x timp de expunere), se măsoară în lux oră. Evident degradările produse sunt măsurate de expunere și s-a ajuns la concluzia că obiectele sensibile la lumină ar trebui expuse în condiții minime de lumină un număr restrâns de zile 50lx, 8 ore/zi, 125 zile = 50.000 lx ore/an)¹⁷. Obiecte din materiale mai puțin sensibile, pot fi expuse cca. 480.000 lx ore/an (200 lx x 200 zile x 8 ore/zi).

¹⁷ J. Tegelaers, Cap. 4, Light, "Unravelling Textiles", Apud. *Tendințe în conservarea preventivă*, edit. Marta Guttmann, Ed. Astra Museum, Sibiu, 2009, p. 38-39;

Pentru a putea evalua nivelul iluminării din colecție este necesară măsurarea sa. Date se pot obține cu luxmetrul. Mai mult, radiația UV (cea mai dăunătoare, din cauza energiilor chimice pe care le produce), se poate măsura prin UV-metru. Până acum era acceptată valoarea de $75 \mu\text{W}/\text{lm}$ - (lm =lumen, unitate de măsură a fluxului de lumină), calcul făcut de Thomson relativ la becul cu incandescență - dar în prezent valoarea maximă admisă este $10 \mu\text{W}/\text{lm}$ ¹⁸.

O altă modalitate de a evalua efectul luminii asupra zonelor expoziționale sau de depozitare este standardul de lână albastră, ce oferă indicații vizuale pe opt probe de lână colorate, astfel încât fiecare probă se decolorează de două ori mai rapid decât cea anterioară. Prin compararea decolorării zonelor expuse cu cele ascunse voit se pot face evaluări reale și se pot lua măsuri corespunzătoare.

Recent, în urma finalizării unui proiect european s-a pus la punct un tip de dozimetre destinate muzeelor, bazate pe același principiu ca lâna albastră, dar care are performanțe net superioare (Light Check Ultra, pentru obiecte sensibile la lumină, și Light Check Sensitive, pentru obiecte mai rezistente la expuneri). Sunt senzori special concepuți a fi utilizați pe scară largă, inclusiv în mici colecții, mai ales prin costul lor redus.

Trebuie remarcate diversele mecanisme de deteriorare ale luminii. Radiația vizibilă și UV prin procese chimice ce cauzează decolorarea (exemple: hârtia, textilele, cerneluri și pigmenți). Radiațiile IR, deși au energii reduse au proprietatea că încălzesc suprafețele, producând dilatări și tensiuni mecanice. În special, becurile cu incandescență și cele cu halogen dau cele mai mari cantități de radiații IR și aceste surse nu trebuie utilizate niciodată în vitrine închise.

Pentru materialele sensibile, iluminarea trebuie situată sub 50 lx și se poate realiza o adaptare treptată a ochiului spre aceste zone prin reducerea iluminării și montarea unor spoturi luminoase adecvate. Trebuie ținut cont atunci când avem suprafețe vitrate importante, că efectul iluminării diferă mult între o zi senină și una înnorată, drept pentru care cel mai bine se atenuează mult aceste surse de lumină, prin filtre, folii, jaluzele, eventual cu filtru UV, obloane etc.

¹⁸ Ibidem, p. 39.

Jaluzele cu factor ridicat de protecție la radiație în spectrul vizibil

Luxmetru

Ca măsuri ce se iau în momentul pentru prevenirea depășirii expunerii pieselor se pot lua diverse măsuri, cum ar fi reducerea timpului de expunere, prin întrerupătoare, temporizatoare sau senzori de prezență; reducerea iluminării la suprafață prin mărirea distanței dintre sursa de lumină și obiecte; senzori de lumină ce pot semnaliza depășirea unui anumit nivel setat.

Sursele de lumină se caracterizează printr-o serie de proprietăți: cantitatea de UV și IR emise; indicele de redare al culorii (să conțină radiație similară ca spectrul vizibilului); temperatura de culoare (cu cât e mai mare, cu atât e mai albă), durata de viață a lămpii; consumul de energie; posibilitatea de reducere a iluminării.

Prin comparație soarele emite multă radiație vizibilă (VIZ), mult IR și mult UV, lămpile cu incandescență emit mult IR, mult în VIZ și puțin în UV; lămpile cu halogen emit mult în IR, și mai mult în VIZ și puțin în UV (trebuie filtrată, mai ales UV), dar are durată de viață lungă; lămpi cu descărcare în gaze (tuburi fluorescente) emit puțin în IR, mult în VIZ, mult sau puțin în UV funcție de lampă (au durată de viață foarte lungă, consum redus, se pot găsi cu filtre UV); ledurile (diode luminiscente), emit puțin în IR, mult în VIZ și puțin în UV, în prezent foarte utile în muzee; fibrele optice, emit puțin în IR și UV, dar are dezavantajul pierderii de lumină.

Pentru evaluarea degradării în timp datorită luminii prin acumulare materialele se pot clasifica și în termenii decolorării (DAP=decolorare abia perceptibilă; JNF = just noticeable fade), astfel încât un obiect

colorat va păli complet în 30 de ani și nu va mai putea fi expus după 10 DAP. Pentru un obiect cu DAP= 10, acesta va fi de neexpus peste 100 de ani și va păli complet peste 300 de ani. Alte metodă de evaluare este pe baza sensibilității ISO (de la 1 la 8, 8 fiind pentru cele mai rezistente materiale, iar 1 pentru cele sensibile și nedecorate încă).

Importantă în afară de expunere este și natura materialelor. La textile cel mai sensibil material este mătasea, cel mai rezistent, lână. La hârtie, cea mai rezistentă este hârtia fabricată din zdrențe textile, iar cea mai sensibilă este hârtia de ziar – datorită conținutului mare de lignină și hemiceluloză, instabile chimic. Metalele și materialele anorganice în general nu sunt afectate de spectrul vizibil sau UV. Important este și stadiul de fragilizare al unui obiect.

Independent de natura sursei de lumină, ea alterează în primul rând următoarele categorii de substanțe care intră în componența obiectelor muzeale și a monumentelor de artă: pigmentii și materiile colorante, inclusiv diferitele feluri de cerneală; straturile subțiri de substanțe organice (rășini, proteine, lacuri) folosite ca lianți ai pigmentilor în pictură, ca verniuri sau ca adezive; fibrele textile, indiferent de natura lor animală, vegetală sau artificială etc.; hârtia și alte materiale care au la bază celuloza; diverse alte categorii de materiale organice, ca: pielea, pergamentul, lemnul etc. Sunt atacate de lumină într-o proporție mult mai redusă, materialele de natură anorganică, ca metalele (fierul, bronzul, cuprul, aurul, argintul), piatra, marmura etc. Sticla colorată sau pictată și smalțul pe bază de sticlă, deși sunt de natură anorganică, pot să-și modifice ușor culoarea, sub influența luminii.

d. Poluanții

Alt agent distrugător al climatului este componența aerului, care poate fi nociv prin elementele lui chimice, în care oxigenul deține un loc important, acționând asupra unor obiecte, cum sunt, de exemplu, unele metale.

Sursa poluării este exteriorul muzeului sau interiorul prin alegerea materialelor de expunere, depozitare inadecvate.

În marile orașe, aerul conține și o serie de alte numeroase substanțe dăunătoare, rezultate din activitatea industrială, cum ar fi unii compuși sulfuroși. Cantitățile de sulf în proporție de 1% - 2% pe care îl conțin uleiurile minerale și cărbunele se oxidează în aer, producând

acidul sulfuric, care asociat cu particule de grăsime se depune pe suprafața monumentelor, constituind o crustă neagră – cenușie. Hidrogenul sulfurat acționează tot atât de grav și asupra tuturor metalelor vechi, exceptând aurul, ca și asupra pietrei pe care o înnețește; de asemenea, modifică și coloritul picturilor în a căror componență este cuprins albul de plumb. Anhidrida sulfuroasă, care poate să se transforme în acid sulfuric, are efecte distrugătoare și mai mari asupra materialelor organice. Hârtia și textilele pot deveni friabile din această cauză. Pentru purificarea aerului sunt necesare instalații filtrante utile, dar și foarte scumpe.

În ceea ce privește alegerea materialelor utilizate pentru realizarea depozitelor, vitrinelor, pentru transportul patrimoniului, datorită pericolului de a emana diverse gaze acide ce se pot acumula în timp, se practică de mult timp un simplu test de coroziune accelerată (Oddy Test) prin care într-o incintă se introduc materialele ce sunt testate și trei mici martori metalici, din argint, cupru și plumb. Incinta este supusă testului de îmbătrânire accelerate. Excluzându-se astfel toate materialele care produc coroziuni plăcuțelor metalice martor.

e. Factorii biologici

Clasa dăunătorilor biologici micromicetele (mușegaiurile), macromicetele, insectele, rozătoarele ridică o serie de probleme în calea conservării patrimoniului.

Cu excepția mușegaiurilor, ceilalți dăunători nu depind, ci sunt doar favorizați de factorii microclimatici.

În schimb, depind de murdărie și de resturile alimentare sau de absența altor măsuri de protecție, cum ar fi plasele la ferestrele deschise pentru aerisiri în perioada de zbor a insectelor etc.

Microorganismele

Microorganismele care atacă colecțiile sunt ciupercile (exemplu: mușegaiurile) și bacteriile. Mușegaiurile se pot recunoaște după culoare (albă, roșie), în timp ce bacteriile se recunosc mai greu. Rolul investigatorului biolog este primordial în examinarea și tratarea lor. Aceste organisme se hrănesc cu materialele pe care le degradează, iar bacteriile sunt capabile să degradeze numeroase materiale, modificându-le și fragilizându-le. Sporii mușegaiurilor și germeii de bacterii sunt omniprezenți în aer și reiau mereu ciclul evoluției în prezența factorilor de mediu favorizanți.

Mucegaiurile pot suporta temperaturi cuprinse între -6°C și 83°C , dar majoritatea se dezvoltă între 4 și 30°C . Mucegaiurile se dezvoltă și produc spori numai atunci când UR depășește 60%.

Extrem de importantă este prevenția prin menținerea UR mai mică de 60-65%; eradicarea surselor de umiditate a zidurilor, a planșelor și a suprafețelor reci; evitarea plasării obiectelor în apropierea pereților exteriori sau în contact direct cu solul; controlul permanent al colecțiilor; ventilarea aerului, fără a provoca însă modificări bruște ale temperaturii și umidității, instalarea ventilatoarelor și dezumidificatoarelor; instalarea filtrelor la gurile de ieșire a aerului, fie că este vorba de climatizoare, suflante sau de instalații de încălzire; asigurarea curățeniei regulată, praful și murdăria fiind elemente nutritive pentru mucegaiuri, precum și un mijloc de răspândire a sporilor.

În cazul apariției unui atac trebuie realizată - la indicația biologului - de către specialiști. Dezinfecția trebuie însoțită de îndepărtarea sursei de umiditate favorizante.

Insectele

Orice infestare se transmite imediat de la un obiect la altul. La cea mai mică problemă, este recomandabil să se contacteze specialiști, cum ar fi biologul și conservatorul. Un atac de insecte este favorizat de valori ridicate ale parametrilor de microclimat, lipsa ventilației, a curățeniei, lipsa etanșeității camerelor, introducerea în colecții a unor obiecte infestate (împrumuturi, restituiri de împrumuturi, achiziții).

Prevenirea constă în asigurarea unei bune ventilații și a unui climat controlat; întreținerea curățeniei depozitelor și a zonelor de expunere, pentru a reduce praful; acesta este o sursă de hrană pentru mai multe insecte și, de asemenea, un vector de transport pentru ouă, larve sau adulți; existența unei săli de carantină pentru verificarea stării de conservare a obiectelor împrumutate sau nou achiziționate, în cazul în care există suspiciunea că obiectele ar putea fi infestate.

Pentru a avea controlul asupra acestor atacuri se folosesc diverse metode, cum ar fi examinarea încăperilor: urmele de rumeguș sau dejecții de pe etajere; urmele de galerii de pe obiectele din lemn sau de pe cărți; utilizarea capcanelor: benzi adezive cu substanțe de atracție, capcane luminoase; utilizarea detectorilor: mecanici (rezistența lemnului), acustici (activitate), radiografici (galerii și larve).

Dezinsecția se realizează de personal specializat în urma evaluării biologice.

f. Factorul uman

Factorul uman poate acționa negativ asupra patrimoniului, fie prin intermediul vizitatorilor, fie prin intermediul chiar al personalului muzeului.

Degradările datorate vizitatorilor sunt de tipul poluării, prin aportul de CO₂, de umiditate și de bacterii, în special în cazul supraaglomerării. Publicul nu trebuie să atingă în nici un caz obiectele expuse, căci mâinile, chiar curate, vehiculează agenți de degradare precum săruri minerale sau acizi. *Riscurile manipulării, degradării și furturilor* sunt cauzate de: expuneri defectuoase, lipsa de cultură și a unei insuficiente protecții la efracție.

Personalul muzeului poate constitui de asemenea o sursă de degradare, fie din cauza rutinei sau neatenției; fie prin intervenția asupra colecțiilor a unui personal necalificat.

g. Catastrofele naturale

Prevenirea catastrofelor și acțiunea împotriva lor nu implică același personal și nici aceleași responsabilități. În primul caz, persoanele responsabile de locațiile în cauză pun în practică unele măsuri care vor putea evita declanșarea oricărui incident.

Dar acțiunea personalului de muzeu, arhivă, bibliotecă se oprește acolo unde începe cea a profesioniștilor. Începând cu momentul în care se identifică catastrofa și se constată că nu poate fi circumscrisă fără ajutor exterior, controlul este preluat de către serviciile de securitate sau specialiștilor în situații de urgență.

Importante sunt pentru prevenirea catastrofelor tipurile de măsuri: aplicarea unui plan de urgență și verificarea periodică în privința incendiilor și inundațiilor; lupta împotriva unui dezastru este adesea la fel de distrugătoare ca și catastrofa însăși (evacuarea operelor în grabă, cu riscul maxim de a le degrada, stropirea colecțiilor pentru a combate incendiul).

II.3. Valorificarea expozițională

Valorificarea expozițională, temporară sau permanentă, a bunurilor care fac parte din patrimoniul cultural național mobil se face numai în spații corespunzătoare. Sub nicio formă nu este admisă amplasarea,

chiar pentru perioade scurte, a unor bunuri culturale mobile în spații care nu corespund condițiilor prevăzute de normele de conservare a patrimoniului.

Condiții obligatorii pentru spațiul de expunere

În primul rând spațiul trebuie să fie salubru și stabil microclimatic. Ca principiu general pentru majoritatea suporturilor materiale umiditatea relativă, denumită în continuare U.R., trebuie să fie cuprinsă în general între 50-65%, iar pentru obiecte foarte sensibile sau pentru care din anamneză se cunoaște că și-au creat un echilibru la alte valori ale U.R., se vor crea condiții adecvate; temperatura nu trebuie să depășească 22°C, urmărindu-se permanent corelarea acesteia cu U.R., și să nu fie fluctuantă.

Pentru un spațiu nou construit, renovat sau restaurat, trebuie să treacă cel puțin 3-6 luni de la terminarea lucrărilor, timp necesar pentru asigurarea stabilizării microclimatului interior, prin evaporarea umidității din ziduri.

Nivelul iluminării bunurilor de natură organică reglat în funcție de gradul lor de sensibilitate la degradarea fotochimică, să nu depășească nivelul maxim admis de lucși x ore anual. În general, se recomandă următoarele valori ale iluminării: 50-80 lucși pentru cărți, documente, miniaturi, acuarele, grafică, textile, lemn pictat, os, fildeș, specimene de istorie naturală, 150-200 lucși pentru picturi și obiecte din lemn. În plus, componenta UV emisă de sursele de iluminat nu trebuie să depășească 75 $\mu\text{W}/\text{lm}$ (microwatt/lumen).

Spațiul de expunere trebuie să fie lipsit de noxe provenite din pulberi sau gaze nocive, având ca surse intrarea nefiltrată a aerului poluant din exterior, lipsa unei ventilații corespunzătoare sau chiar accesul noxelor dinspre zonele de restaurare sau datorită curățeniei interioare.

Alte condiții necesare a fi respectate sunt verificarea și buna funcționare a instalațiilor de iluminat, încălzire, apă și canal; asigurarea securității bunurilor expuse și îndeplinirea condițiilor impuse de reglementările în vigoare privind prevenirea și combaterea incendiilor.

Condiții obligatorii pentru expunerea bunului cultural

În ceea ce privește bunul cultural expunerea acestuia este condiționată de starea sa de conservare, fiind interzisă expunerea bunurilor care nu sunt în stare bună de conservare sau care prezintă aspecte de degradare evolutivă.

Folosirea bunurilor culturale mobile în activitatea expozițională se face cu stricta respectare a cerințelor de conservare. Pentru aceasta organizatorii expozițiilor trebuie să respecte următoarele prevederi:

- a) proiectarea prealabilă a oricărei expoziții; proiectul trebuie să indice locul obiectelor în sala de expoziție, poziția și tehnica concretă în care acestea vor fi etalate; elaborarea proiectului trebuie să se facă în echipă cu structură multidisciplinară (muzeograf, arhitect, conservator, restaurator);
- b) la alegerea soluțiilor de etalare se interzic: tensionarea obiectelor (pe cât posibil, acestea trebuie așezate în poziții de repaus), faldarea, împăturirea, agățarea punctiformă, baterea în cuie, folosirea benzilor adezive, lipirea documentelor și a lucrărilor de grafică artistică, plasarea obiectelor în imediata apropiere a surselor de iluminat, încălzit, deasupra elementelor de calorifer;
- c) etalarea obiectelor în sălile de expoziție trebuie făcută numai în momentul în care s-au terminat lucrările de pregătire a spațiilor, inclusiv montarea mijloacelor de etalare: vitrine, panouri, postamente;
- d) după ce au fost conservate sau restaurate, obiectele se pregătesc pentru etalare în spații speciale de tranzit, de unde sunt aduse pe rând în săli și montate în locurile indicate în proiect. Se interzic: aducerea obiectelor în săli cu mult timp înainte de etalare, întinderea lor pe pardoseală, precum și căutarea variantei optime de expunere¹⁹.

Obiectele susceptibile degradării de orice natură se protejează prin asigurarea condițiilor care să prevină acțiunea tuturor factorilor de risc. Ele vor fi etalate în casete neutre din punct de vedere chimic, din materiale securizate, care în cazul spargerii să nu degradeze mecanic obiectul expus.

Protejarea obiectelor din expunerea liberă (picturi, piese de mobilier, sculptură) împotriva atingerii acestora de către vizitatori se poate realiza prin montarea unor elemente de distanțare.

Operațiunile de mănuire, transport și etalare a exponatelor se supraveghează de către conservator. Șeful secției, respectiv comisarul expoziției, răspunde, în condițiile legii, de asigurarea condițiilor necesare pentru ca amenajarea expoziției să se desfășoare potrivit cerințelor conservării științifice.

¹⁹ Hotărârea de Guver nr. 1546/2004

Deținătorii de bunuri au obligația să asigure supravegherea spațiilor expoziționale pentru prevenirea sustragerii sau distrugerii bunurilor expuse. În acest scop vor elabora norme și atribuții interne, adaptate de la caz la caz, în care se vor prevedea măsuri privind supravegherea, regimul de gestionare și administrare a bunurilor și spațiilor aferente.

II.4. Depozitarea bunurilor culturale

Depozitarea bunurilor culturale mobile nu se face decât în spații corespunzătoare asigurării condițiilor optime de conservare.

Organizarea depozitului trebuie precedată de alegerea spațiului și de determinarea calității acestuia.

Spațiul de depozitare trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- să fie salubru și stabil din punct de vedere al microclimatului. Valorile umidității relative trebuie să îndeplinească condițiile prevăzute pentru expunere. Clădirea trebuie să beneficieze de o bună izolare termică, condiție a unei temperaturi constante. Orice temperatură cuprinsă între 1-18⁰ Celsius este acceptabilă, cu condiția stabilității sale, iar umiditatea relativă, să se încadreze în limitele optime prevăzute pentru obiectele depozitate;
- proiectul și amenajarea depozitelor să fie avizate de un conservator acreditat, conform prevederilor legale în vigoare.

Amplasarea sau așezarea bunurilor culturale mobile se face separat, potrivit naturii materialelor, tipului morfologic și formatului sau dimensiunii tip, conform principiului tipodimensionării, luându-se inclusiv măsuri de prevenire a efectelor provocate de seisme.

Organizarea depozitului implică parcurgerea obligatorie a următoarelor etape: codificarea încăperilor; efectuarea inventarului; etichetarea obiectelor; măsurarea obiectelor; stabilirea tipurilor morfologice; stabilirea formatelor; stabilirea modului de așezare a obiectelor prin elaborarea modelului grafic și matematic al modulelor de depozitare; calcularea necesarului de spațiu și proiectarea acestuia; proiectarea mobilierului de depozit; elaborarea catalogului topografic și a celorlalte forme de organizare a informației de orice natură privind regăsirea obiectului.

Depozitarea țeșăturilor interioare și pieselor de port

Depozitarea icoanelor

Mobilierul din spațiile de depozitare trebuie să fie funcțional, să asigure cele mai bune condiții de protejare, așezare, acces și mănuire a obiectelor; să fie adaptat parametrilor fizici, morfologici și dimensionali ai obiectelor; să fie simplu și confecționat din materiale compatibile cu bunurile culturale mobile care urmează să fie depozitate. În același timp cu proiectarea mobilierului trebuie să se conceapă mijloacele, dispozitivele de acces și mănuire a bunurilor culturale mobile plasate în partea superioară a modulelor de depozitare.

Introducerea bunurilor culturale mobile într-un spațiu de depozitare este condiționată de: uscarea completă a spațiului nou

construit, renovat sau restaurat; curățarea, dezinfectarea și dezinsectizarea generală a spațiului și a modulelor de depozitare (în anumite cazuri chiar deratizarea spațiilor); dezinfectarea, dezinsectizarea și conservarea obiectelor prin curățări, consolidări, deplieri, întinderi; plasarea obiectelor în spații închise - cutii, dulapuri, ori de câte ori este posibil; dacă se optează pentru expunerea liberă, acestea trebuie protejate împotriva depunerilor de impurități, în special de praf.

Modalitatea de depozitare a bunurilor culturale mobile trebuie să îndeplinească următoarele condiții: să asigure stabilitatea necesară, precum și o stare de repaus complet; accesul la oricare dintre obiectele plasate în același micromodul să nu afecteze starea acestora; la obiectele așezate unele lângă altele nu se admit suprapuneri decât în cazul textilelor plate, ușoare (2-3 piese), documentelor și operelor grafice (cel mult 10 piese, separate cu materiale neutre); cartonul sau hârtia folosită pentru confecționarea paspartuurilor, plicurilor, cutiilor, pentru depozitarea graficii, documentelor, clișeele trebuie să fie neutră (pH 7,00); pictura pe pânză se depozitează în poziție verticală pe montanți; dacă montanții sunt mobili, se vor lua măsuri pentru prevenirea trepidățiilor și a șocurilor mecanice; dacă picturile sunt depozitate pe rafturi compartimentate, nu se depozitează în același compartiment două sau mai multe lucrări, iar lățimea compartimentului trebuie să fie mai mare decât lățimea lucrării care se introduce, astfel încât aceasta să stea ușor înclinată (10-15°); picturile pe lemn se depozitează în poziție orizontală, pe blaturi mobile; documentele volante se introduc în plicuri din hârtie transparentă, iar plicurile, câte 10-12, în cutii din carton neacid; cărțile din fondul vechi și rar, legate în piele sau cu ferecătură metalică, se așează, de asemenea, separat, în poziție orizontală; studierea, cercetarea, fotografierea și filmarea bunurilor culturale mobile depozitate se efectuează, sub supravegherea gestionarului-conservator, într-un spațiu anume amenajat.

Trebuie avut grijă a nu se depozita obiectele pe pardoseală (chiar temporar), rezemarea obiectelor de sursele de încălzire, de piese de mobilier sau de alte corpuri din spațiul respectiv; a nu se depozita clișeele și a fotografiile în incinta atelierului foto sau în spații umede; a nu se folosi spațiul de depozitare pentru alte activități; a nu se introduce și depozita alte obiecte (materiale străine de specificul muzeului), precum și a nu se consuma și păstra alimente în incinta depozitului de bunuri culturale mobile.

Accesul în depozitele de obiecte muzeale se face în baza regulamentelor de ordine interioară stabilite de fiecare instituție.

Pentru realizarea evidenței operative a mișcării bunurilor culturale mobile și pentru o corectă analiză cauzală a modificărilor stării acestora, se introduce la fiecare depozit un registru de evidență, în care se consemnează: natura activității în care este implicat obiectul (filmare, fotografiere, expunere, cercetare), durata, perioada, condițiile de microclimat ale noului spațiu, cine îl ia în primire sub semnătură.

Deținătorii de bunuri culturale mobile trebuie să instruiască temeinic personalul care, prin atribuții, vine în contact cu acestea, le mănuieste în spațiile de expunere, depozitare sau de tranzit.

Pe timpul mănuirii, ambalării și transportării bunurilor culturale mobile se va avea în vedere ca toate operațiunile de mănuire și transport intern să se facă sub supravegherea conservatorului colecției/secției/muzeului.

În timpul manipulării bunurilor culturale mobile se interzic: mănuirea obiectelor cu mâinile neprotejate (fără mănuși) și fără echipament de lucru adecvat (halat); târârea obiectelor; așezarea lor direct pe pardoseală, sprijinirea de piese de mobilier, calorifere, sobe, uși, ferestre, pereți; atingerea feței/spatelui picturilor; mănuirea sculpturilor și a pieselor de mobilier prin apucarea, presarea sau tensionarea protuberanțelor/proeminențelor; transportarea cu același mijloc (cărucior, cutie, coș) a obiectelor cu structuri și mărimi diferite; mișcarea obiectelor mari și grele fără a dispune de echipe de lucru corespunzătoare specificului operațiunii; transportarea mai multor obiecte în același timp de către o singură persoană; mișcarea obiectelor în alte încăperi, fără examinarea prealabilă a stării lor de conservare; coborârea obiectelor mari (ca masă sau volum) aflate la o anumită înălțime în dulapuri, pe rafturi, postamente, folosindu-se mijloace improvizate și fără stabilitate bună.

II.5. Itinerarea bunurilor culturale mobile

Itinerarea bunurilor culturale mobile necesare organizării expozițiilor în țară sau peste hotare se realizează în conformitate cu prevederile prezentelor norme.

Instituția care organizează expoziția încheie un protocol sau contract cu deținătorul de la care împrumută bunurile culturale mobile, în cadrul căruia se stabilesc condițiile împrumutului.

Protocolul sau contractul trebuie să cuprindă prevederi referitoare la:

durata, locul și scopul acțiunii;

parametrii microclimatici care trebuie asigurați pe tot parcursul itinerării, respectiv transport, depozitare și expunere;

măsurile necesare pentru securitatea obiectelor pe toată durata împrumutului, respectiv sisteme și instalații antifurt, antiincendiu și pentru prevenirea efectelor provocate de seisme;

numele și calitatea persoanei care asigură ambalarea și transportul, precum și atribuțiile și responsabilitățile acesteia;

numele și calitatea persoanei care însoțește transportul, precum și atribuțiile și responsabilitățile acesteia;

numele și calitatea persoanei care semnează pentru primire, precum și atribuțiile și responsabilitățile acesteia; locul de depozitare și protejare a ambalajelor;

obligativitatea informării unității organizatoare și a deținătorului asupra oricărui incident sau accident privind obiectele împrumutate și asupra eventualelor modificări în starea de conservare a obiectelor, cu precizarea cauzelor care le-au generat; alte prevederi menite să asigure protecția corespunzătoare a bunurilor.

Cu cel puțin 6 luni înaintea deschiderii unei expoziții, unitatea organizatoare întocmește lista bunurilor culturale mobile propuse pentru expunere, solicitându-se laboratoarelor de profil autorizate examinarea stării lor de conservare.

Specialiștii nominalizează bunurile culturale mobile a căror stare de conservare face imposibilă expunerea lor și pe cele care pot fi expuse, dar asupra cărora trebuie intervenit în prealabil, indicând și durata operațiunilor respective.

Obligația de a ambala bunurile culturale mobile în tranzit se stabilește prin protocol/contract între părțile interesate, precizându-se cine asigură această operațiune.

Examinarea bunurilor culturale mobile, ambalarea și însoțirea transportului se asigură de către personalul autorizat/curier, stabilit prin protocol sau contract.

Bunurile culturale mobile se transportă numai cu servicii specializate și însoțite de un conservator sau restaurator, iar, după caz, și de personalul de pază.

Pentru fiecare bun cultural mobil împrumutat și itinerat se întocmește documentația stării de conservare, după cum urmează:

- fișa de conservare, care va cuprinde descrierea exactă a stării de conservare a obiectului, recomandări speciale de expunere, ambalare,

mânuire, transport. Dacă expoziția se itinerează în străinătate, fișa de conservare trebuie să aibă un duplicat într-o limbă de circulație internațională;

- fotografii de ansamblu ale obiectului, cu dimensiuni de 18/24 cm, și fotografii de detaliu, după caz.

Ambalarea se realizează în raport cu particularitățile morfologice și cu proprietățile fizico-mecanice ale bunurilor culturale mobile implicate, trebuind să asigure protecția deplină a obiectelor împotriva următorilor factori de risc: variații microclimatice, în special fluctuații ale U.R.; pătrunderea lichidelor și a gazelor nocive; șocuri și trepidații; degradări mecanice.

Materialele folosite trebuie să fie compatibile cu proprietățile fizico-chimice ale bunurilor culturale mobile.

Se va asigura stabilitatea bunului cultural mobil în interiorul containerului și a acestuia în mijlocul de transport

II.6. Etichetarea - aplicarea numărului de inventar

În mod cert pentru buna gestionare a informațiilor despre un obiect de patrimoniu modul de a face legătura între fișele de documentare și numărul de inventar sau de acces ale obiectului sunt esențiale (documentele CIDOC).

Metodele prin care se aplică numerele de inventar nu sunt unice, dar există totuși câteva reguli general acceptate de lumea muzeelor. Numerele de inventar sunt legătura între obiect și toate documentele relative la el, prin urmare trebuie să existe un mod de ale atașa la acesta. Metoda de aplicare trebuie să fie una sigură, adică trebuie să fie sigură pentru obiect și starea lui de conservare și în același timp trebuie să nu poate fi detașată în mod accidental.

Etichetarea sau marcarea trebuie să fie făcută la modul consistent, de cineva pregătit să facă acest lucru. Acest lucru nu trebuie făcut în grabă, astfel încât să poată fi analizat obiectul, eventual să fii trecut deja printr-un proces de curățare a suprafeței (conservare activă), pentru a găsi cea mai potrivită metodă de aplicare. Când există dubii asupra metodei de aplicare trebuie consultat un restaurator specializat pe suportul material respectiv. Metoda și produsul aplicat pe obiect sau în posibil contact cu obiectul trebuie să fie testate anterior și utilizat deja în mod frecvent.

Un număr trebuie aplicat fără să cauzeze nicio degradare obiectului și metoda utilizată să fie reversibilă, astfel să poată fi

schimbată metodologia de etichetare. De asemenea, numărul de inventar trebuie să fie ușor de reperat pe piesă, astfel încât să nu necesite manevrarea suplimentară a obiectului, fiind recomandat un același loc pentru același tip de obiect. Obiectele fragile sau grele nu trebuie să fie ridicate pentru a i se putea citi numărul. Obiectele mari trebuie să fie etichetate în mai mult de un loc sau să prezinte etichete suplimentare mobile, pe hârtia sau materialul de protecție. Dacă obiectul este plasat într-o cutie, numărul trebuie marcat și pe aceasta.

În același timp poziția și modalitatea de etichetare trebuie să nu afecteze în niciun fel aspectul său atunci când este expus sau fotografiat. Obiectele mici pun cele mai mari probleme, trecându-se atunci doar la o numerotare parțială și eventual se numerează complet pe sistemul de împachetare, acestea nefiind metode foarte sigure.

În general, este recomandat ca metoda și materialele utilizate să fie reduse la minimum. Când obiectul este realizat din anumite materiale (exemplu: picturi, mobilier, uniforme sau veșminte), numărul trebuie să fie aplicat în locul cel mai sigur dat de metoda folosită. Când obiectul este constituit din mai multe componente ce este posibil să fie separate, fiecare componentă trebuie numerotată suplimentar. Aceeași metodă se folosește pentru obiecte sparte. Fiecare muzeu trebuie să decidă ce metodă de numerotare folosește astfel încât să fie unitară și ușor de înțeles. Pentru a preveni dispariția accidentală a numărului trebuie evitate suprafețele instabile sau care pot fi ținta unor uzuri.

Este important a nu se ridica vechile numere de inventar, acestea făcând parte din istoria obiectului, iar când acest lucru este necesar din motive de conservare acestea trebuie să fie înregistrate în documentație obiectului și în cea de conservare.

Metode

Pentru aplicarea numărului de inventar, metoda și materialul utilizat nu trebuie să provoace nicio degradare obiectului. Reversibilitatea pe termen lung este iarăși necesară. Deși utilizarea etichetelor detașabile sau mobile (etichete agățate) este metoda cel mai puțin invazivă, trebuie să fie aplicabilă la material și poate fi ușor pierdută.

Pentru a fi ușor citită în general se folosesc caractere negre pe fond deschis sau caractere albe pe fond închis. Caractere roșii pot fi utile pe ambele tipuri de fonduri. Din motive de securitate este de dorit ca la fotografiere să fie luate imagini și cu poziționarea numărului.

Pentru marcare trebuie utilizată metoda specifică materialului, spre exemplu:

- pe obiecte tari, cu suprafețe neporoase, numărul trebuie scris cu cerneală sau tuș (solubil în apă și neacid) sau cu culori acrilice. Un verniu acrilic poate fi aplicat pe suprafața curățată (de exemplu: la sticlă, ceramică glazurată sau metal);
- pe suprafețe tari, dar poroase, aceeași metodă poate fi folosită, dar suprafața curățată trebuie întotdeauna să fie protejată de un strat de verniu acrilic înaintea aplicării numărului (de exemplu: lemn, teracotă, os);
- pe hârtie, numărul trebuie aplicat ușor cu un creion slab (imprimate, fotografii, cărți, documente);
- pe textile numerele se aplică pe etichete aplicate prin coasere cu ac fin și cu fire și materiale compatibile (costume, covoare, pânze);
- suprafețele pictate sau lăcuite, precum și plasticul, au regim special întrucât pot fi sensibile la materialele de numerotare.

Este interzis a se arde sau zgâria numerele pe lemn sau metal, să se încastreze o etichetă din metal pe lemn, să se folosească ștampile sau cerneală pe obiecte din hârtie, să se folosească cerneală sau vopsele pe textile, să se aplice etichete adezive (inclusiv cod de bare) fără a se aplica înainte un strat protector pe oricare material ar fi în cauză, să se folosească cuie, țiște, pioane, să se folosească produși care au în compoziție substanțe acide sau care pot degrada materialul sau care nu au o compoziție specificată clar (exemple: oă, lichid corector etc.).

Conform Legii 182/2000, privind protejarea patrimoniului cultural național mobil

Art. 1. - (1) Prezenta lege instituie regimul juridic al bunurilor aparținând patrimoniului cultural național mobil, denumit în continuare patrimoniul cultural național, indiferent de proprietarul acestora, prin reglementarea activităților specifice de protejare: evidență, expertizare, clasare, cercetare, depozitare, conservare, restaurare și punere în valoare, în vederea accesului democratic la cultură și transmiterii acestor valori generațiilor viitoare.

CAPITOLUL III

Păstrarea, depozitarea și asigurarea securității bunurilor culturale mobile

„(1) Proprietarii, titularii altor drepturi reale sau ai dreptului de administrare, precum și deținătorii cu orice titlu ai bunurilor culturale mobile clasate au următoarele obligații:

a) să asigure cele mai bune condiții de păstrare, conservare și, după caz, de depozitare a bunurilor, prevenind orice degradare, deteriorare sau distrugere a

acestora;

b) să nu deterioreze și să nu distrugă aceste bunuri, iar în cazul celor din metal nici să nu le topească;

c) să asigure securitatea acestor bunuri;

d) să înștiințeze în termen de maximum 5 zile direcțiile județene pentru cultură și patrimoniul cultural național în cazul constatării unui pericol iminent de distrugere sau de degradare gravă a acestor bunuri;

e) să nu utilizeze și să nu permită utilizarea acestor bunuri la organizarea de spectacole, parade ale modei, ca recuzită cinematografică sau teatrală, precum și în orice alte scopuri care le-ar periclita integritatea sau le-ar expune pierderii, deteriorării ori sustragerii;

(2) Proprietarii sau titularii dreptului de administrare a bunurilor culturale mobile clasate au în această calitate și următoarele obligații:

a) să asigure restaurarea bunurilor;

b) să încredințeze executarea lucrărilor de restaurare exclusiv specialiștilor restauratori acreditați de Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor.

(3) Instituțiile publice specializate și nespecializate, cultele, precum și agenții economici, care dețin cu orice titlu bunuri culturale mobile clasate, au obligația să finanțeze achiziționarea și instalarea de sisteme antiefracție, antiincendiu și de asigurare a microclimatului pentru protecția bunurilor culturale mobile”.

III. EXPOZIȚIA MUZEALĂ

Vasile Emanuel Costoiu, Magdalena Andreescu

III.1. Funcțiile principale ale muzeului

III.2. Modalități de valorificare a patrimoniului

III.3. Tipuri de expoziții organizate de muzee.

III.4. Realizarea expoziției

III.1. Funcțiile principale ale muzeului:

- constituirea, conservarea și restaurarea patrimoniului muzeal,
- evidența, protejarea, cercetarea și dezvoltarea patrimoniului muzeal,
- punerea în valoare a patrimoniului muzeal în scopul cunoașterii, educării și recreerii (Legea 311/2003).

Există o strânsă interdependență între activitățile desfășurate în muzee în vederea îndeplinirii funcțiilor menționate anterior. Este de neconceput un muzeu care se preocupă doar de punerea în valoare a patrimoniului fără a desfășura activități de cercetare, conservare, sau un muzeu centrat doar pe colectare și evidență fără a valorifica în vreun fel colecțiile.

III.2. Modalități de valorificare a patrimoniului:

- expoziția,
- activitatea editorială,
- manifestările publice,
- activitatea de publicitate.

Expoziția este cea mai importantă modalitate de a pune în valoare patrimoniul muzeal, reprezentând totodată principala formă de manifestare cultural – educativă a muzeului, specifică acestei instituții. Expoziția muzeală constituie o formă de comunicare a unor informații complexe și specializate utilizând ca mijloc de comunicare expunerea ordonată a obiectelor și imaginilor.

III.3. Tipuri de expoziții organizate de muzee:

- expoziția de bază (pe termen lung),
- temporară (la sediu sau itinerantă).

Este de preferat să nu folosim termenul de expoziție permanentă pentru expozițiile pe termen lung ale muzeelor, căci o astfel de expoziție în timp, își pierde impactul și trebuie reînnoită. Prin modificările ulterioare se pot scoate sau insera unele obiecte în funcție de mai mulți factori (starea de conservare, opiniile vizitatorilor, achiziționarea de noi piese). Rămâne însă ideea expoziției, căci intervențiile se fac în spiritul concepției originale.

Expoziția de bază poate fi:

- tematică, pentru prezentarea unui segment de realitate specifică, sunt utilizate piese din mai multe colecții grupate în raport de conexiunile dintre ele. Se realizează astfel în mod sugestiv, o remodelare contextuală în conformitate cu informația științifică la zi;
- de colecție, pune în valoare un fond valoros mai puțin reprezentat în expoziția tematică.

Expoziția temporară (vine în sprijinul expoziției de bază, o explică):

- tematică, de mai mare complexitate, ilustrează mai detaliat o temă restrânsă;
- de colecție, oferă publicului posibilitatea de a vedea în timp, cât mai mult din patrimoniul muzeal.

Organizarea expoziției în Muzeul Ianca, județul Brăila

În condițiile în care au luat o mare amploare programele de finanțare în cultură, cu fonduri europene, și mai ales a faptului că acestea favorizează proiectele cu parteneriate internaționale, o tendință tot mai răspândită, cu rezultate dintre cele mai spectaculoase și surprinzătoare, o constituie organizarea de expoziții temporare în colaborare, de către două (sau mai multe) muzee din aceeași țară sau din străinătate. Ceea ce aduce nou acest tip de expoziție derivă mai cu seamă din modificarea uneori radicală a relațiilor contextuale dintre obiecte (provenite din spații diferite sau din același areal), oferirea de noi perspective asupra obiectelor, prin comparație sau prin completarea unor informații inițial lacunare.

În spațiul Uniunii Europene deja astfel de proiecte se derulează de mai mulți ani. La unele dintre ele au participat ca parteneri și instituții din România. Odată cu intrarea țării noastre în UE se deschide posibilitatea și pentru noi de a coordona o serie de mari programe.

Expoziția itinerantă reprezintă un tip aparte de expoziție temporară. Diferențele survin nu în ceea ce privește tematica ci în ceea ce privește modul special de organizare. Încă de la conceperea expoziției se are în vedere utilizarea unor materiale ușoare, cu suporturi modulare, lesne de montat și demontat. De, asemenea presupune o selecție restrânsă de piese autentice (care întrunesc o serie de calități: stare foarte bună de conservare, rezistență la transport), completată cu un număr mare expozate auxiliare, dar și un mai mare accent pe mijloace audio-video.

Expoziția de muzeu se compune din trei grupuri de elemente:

1. Expozate:
 - a) autentice
 - b) auxiliare: planuri, hărți, fotografii, reconstituiri grafice sau tridimensionale (machete) etc.
2. Proiect:
 - a) tematic,
 - b) tehnic - proiectul de mobilier, proiectul de grafică (schița expoziției),
 - c) proiectul economic (deviz estimativ).
3. Muzeotehnica (ansamblul de mijloace tehnice, mobilier, iluminat, mijloace audio-video, etichetaj), ramură a muzeologiei consacrată metodelor și mijloacelor folosite aplicativ în cadrul unui muzeu. [Pr.: - ze-o-] - Muzeu + tehnică.

1.a. *Exponatele autentice* - exemplare originale cu valoare artistică și documentară deosebită. Selecția acestora se face în funcție de o serie de criterii derivând din importanța pentru tema propusă, reprezentativitate, spectaculozitate, raritate, stare de conservare. În general, muzeele pun în valoare prin expoziția de bază doar 10% din bunurile culturale pe care le dețin, restul urmând să fie valorificat mai cu seama prin expozițiile temporare.

1.b. *Exponatele auxiliare* - completează și sintetizează informația pe care muzeul o oferă publicului prin intermediul unei expoziții. Este foarte important ca toate reprezentările grafice și de imagine (planuri, hărți, fotografii) să fie clare, de dimensiuni care să permită o bună lectură a acestora pentru a putea fi înțelese de toate categoriile de public ce vizitează muzeul. Una dintre tendințele moderne de mare efect în organizarea expozițiilor o constituie utilizarea unor mijloace audio-video. Unul dintre rolurile cele mai importante pe care le pot îndeplini într-o expoziție aceste produse ale tehnicii de vârf (calculatoare, proiectoare etc.) este acela de a concentra informația vizuală prezentată anterior prin exponatele auxiliare consacrate.

2.a. *Proiectul tematic*

Este responsabilitatea muzeografului, dar și a cercetătorului implicat în realizarea expoziției. Conține pentru început definirea temei, limitele temporale și teritoriale și o evaluare a stadiului cunoașterii problemei dar și a situației patrimoniului disponibil (din colecțiile muzeului sau din alte surse, în cazul expozițiilor organizate în colaborare). Nu trebuie să lipsească o analiză a modului în care stadiul cunoașterii temei se concretizează în expoziție. De asemenea, tematica mai include principalele idei ce vor fi explicitate în cadrul expoziției, menționarea principalelor grupuri de obiecte, punctarea mijloacelor expoziționale ce vor fi utilizate. Următoarea componentă a proiectului o constituie conturarea tematicii propriu-zise, stabilirea articulațiilor pentru fiecare capitol, a grupurilor de piese ce urmează să fie cuprinse, corespunzând câte unei idei. Proiectul detaliază și listele de obiecte, fotografii ale acestora, dar și exponatele auxiliare la care trebuie de la început să se fixeze tematica, locul, cadrul topografic, lista de localități, legende, indicații de prelucrare grafică și plastică. O componentă importantă a proiectului se referă la condiționările derivate din cerințele conservării patrimoniului și, în acest sens, muzeograful trebuie să colaboreze strâns cu conservatorul.

2.b. Proiectul tehnic

Prevede modalitățile practice: mobilier, iluminat, dispozitive de etalare, de realizare a expoziției. Muzeograful, dar mai ales designerul expoziției (atunci când putem apela la un astfel de profesionist, care poate fi arhitect, grafician, artist etc.) menține o legătură permanentă cu responsabilii de la serviciul tehnic pentru alegerea celor mai bune soluții cu privire la materiale și modalități tehnice de montare a expoziției. Proiectul grafic include planul spațiilor. Designerul expoziției are un rol foarte important și la schițarea planurilor de expoziție, amplasarea modulelor expoziționale, traseul de vizitare, locurile pentru repaus etc.

2.c. Proiectul economic

Devizul, cu toate costurile aferente, este realizat în colaborare cu serviciul financiar contabil.

III.4. Realizarea expoziției

Când planificăm o expoziție și stabilim tema acesteia trebuie să avem în vedere o serie de factori. Dacă la amenajarea expoziției de bază a muzeului tema derivă mai mult sau mai puțin linear din profilul instituției, la expozițiile temporare situația este diferită. Și aceasta pentru că pe lângă situațiile în care tema expoziției este aleasă de specialiști pentru a prezenta fie un fond de colecție valoros, fie o latură interesantă și neexploatăată suficient a domeniului de interes al instituției, mai sunt și alte considerente. Întrucât expozițiile temporare sunt adesea realizate cu ocazia unor aniversări festivaluri sau diverse alte manifestări culturale, nu de puține ori subiectul tratat e necesar să se plezească pe ideea centrală a acțiunii. Alteori organizatorii lasă muzeului libertatea de a prezenta ce consideră de cuviință. O categorie aparte de expoziții temporare o constituie cele prin care sunt prezentate publicului realizări deosebite ale muzeului.

Perioada de pregătire a unei expoziții, e variabilă în funcție de tipul de expoziție (de bază, temporară, itinerantă) și de condiționările legate de aceasta. La realizarea unei expoziții de bază care să reprezinte apoi pe termen lung principala ofertă culturală a muzeului, cel mai adesea sunt necesare lucrări majore de renovare și reamenajare a unui spațiu expozițional vechi, cu diverse probleme a căror remediere necesită un timp îndelungat (Muzeul de Istorie Naturale „Gr. Antipa”).

Există însă situații și mai nefericite în care spațiul expozițional este nou construit, dar total impropriu pentru găzduirea unei expoziții ridicând aceleași probleme de reamenajare (Muzeul Obiceiurilor din Gura Humorului). La clădirile proaspăt construite sau renovate masiv e necesar să fie prevăzută o perioadă de câteva luni pentru ca umezeala din ziduri să nu afecteze microclimatul încăperilor. Așa se face că în general perioada de pregătire a unei expoziții (incluzând toate etapele de la stabilirea temei până la vernisaj) depășește de regulă un an. Improvizatia nu este de bun augur într-un domeniu în care doar la restaurarea unui obiect ce urmează a fi expus (maramă, tablou, manuscris etc.) se poate lucra luni de zile.

Există și posibilitatea (dacă tematica solicitată ne permite) de a reitera o expoziție mai veche pentru care avem deja proiect tematic, obiecte cu o stare bună de sănătate deja selectate, precum și toate soluțiile tehnice, de la modulii expoziționali până la sistemul de iluminat. Trebuie să avem însă în vedere problema spațiului căci de cele mai multe ori acesta are alte coordonate, decât cel pentru care a fost gândită expoziția. Soluția menționată anterior este cu atât mai comodă cu cât tot mai multe din solicitările primite, mai ales din străinătate lasă muzeelor libertatea de a organiza manifestări complexe fără a impune o temă anume.

Unul dintre elementele de care trebuie să ținem seamă la demararea pregătirii unei expoziții îl constituie vizitatorul. Ne adresăm unui public variat și pentru care e necesar să conturăm mai multe niveluri de înțelegere a expoziției. Care este pregătirea intelectuală a vizitatorului? Care este motivația sa? Ce experiență are? Care îi sunt așteptările?

Muzeul trebuie să vadă în vizitatorul său un partener și nu un învățăcel care vine la noi să îi oferim adevăruri universal valabile. Dacă pornim doar de la ideea că „asta credem noi că trebuie să arătăm comunității” fără să știm cui ne adresăm, expozițiile noastre nu vor fi văzute și înțelese. Oamenii au reacții clare în expoziție, așa cum fac acasă cu telecomanda, de pildă. Dacă nu le captezi interesul acționează rapid, ei trec mai departe.

Pentru a ne cunoaște publicul trebuie să îl consultăm încă de la definirea temei expoziției, iar una dintre metode este aceea de aplicare a unor chestionare. Un exemplu în acest sens îl reprezintă acțiunea desfășurată în 2005 când la Muzeul de Istorie a Bucureștiului în cadrul expoziției *Excluzii. Unele suflete aleg să trăiască altfel*. Au fost

distribuite publicului vizitator chestionare prin care se sonda interesul acestuia cu privire la o abordare expozițională a antropologiei urbane (în pregătirea deschiderii unui muzeu cu acest profil).

O altă metodă, mai puțin uzitată la noi, dar de mare succes în muzeele americane (areal în care legătura dintre muzeu și comunitate este destul de strânsă) o constituie organizarea de focus-grup. Grupuri reprezentative selectate după criterii foarte clare (vârstă, sex, profesie, nivel intelectual etc.) sunt consultate și răspund la întrebări referitoare la ce ar vrea să vadă în muzeu, cum le-ar plăcea să arate expoziția. Aceștia pot fi răsplătiți simbolic prin postere, cărți poștale sau alte materiale promoționale.

Putem astfel descoperi de pildă, că mai mulți vizitatori sunt foarte interesați să afle mai ales poveștile obiectelor pe care le văd în expoziție. În consecință, trebuie să găsim soluții de a le prezenta cât mai multă informație fără a-i plictisi însă pe cei care caută doar datele esențiale de identificare (e o categorie aparte de vizitatori care trec rapid prin sălile de muzeu). O soluție ar fi punctele de informare computerizate unde prin intermediul unor mijloace cât mai accesibile - eventual cu touch-screen (trebuie întotdeauna să avem în vedere și copiii) să aibă acces la informație detaliată. Aceasta pentru că vizitatorul își pune adesea o serie de întrebări la care noi trebuie să îi oferim răspuns. Cine a făcut acest obiect ? Unde a trăit? Cine l-a influențat? Cu ce scop l-a făcut? Se poate face vreo legătură între el și vizitator? În plus, chiar muzeul trebuie să îl incite pe vizitator să afle mai multe, să caute pe Internet, în bibliotecă, și mai ales să revină. Este foarte important să conturăm o conexiune cu acesta pentru ca dacă nimic nu îi spune ceva cunoscut, ceva cu care să aibă cât de cât contact intelectual și/sau emoțional nu va mai veni a doua oară în muzeu și nu îl va recomanda cunoșcuților săi. Într-un muzeu etnografic de exemplu, atunci când prezentăm o furcă de tors frumos sculptată putem capta interesul celor cu simț artistic sau eventual celor care au văzut cândva un astfel de obiect. Dar când spunem povestea obiectului (realizat de un tânăr păstor, pe munte în timp ce păștea oile, și dăruit la „nedeie” iubitei sale printr-un gest având și semnificația unei cereri în căsătorie, care putea fi acceptată de fată sau refuzată, caz în care aceasta uneori rupea furca în fața tânărului), se schițează o legătura umană cu toți vizitatorii întrucât mai toată lumea trece cel puțin o dată în viață prin momentele unei cereri în căsătorie. Putem face din vizita la muzeu o

călătorie emoțională creând legături între obiecte de naturi diferite sau urmărind în timp istoria/evoluția unui obiect.

Încă de la conturarea expoziției trebuie să o gândim între niște limite pentru a nu obosi vizitatorul cu un spațiu expozițional prea mare. Oricum, trebuie încă de la început prevăzute locuri de odihnă pentru public (scaune, bănci).

Echipa care lucrează la expoziție ca număr și specializare diferă de mărimea muzeului, de fondurile financiare (poate să cuprindă manager de proiect, muzeograf, cercetător, designer, conservator, restaurator, personalul implicat în acțiunile educaționale, responsabilii de la marketing și relații publice, tehnician, responsabilul cu paza). Nu se lucrează pe sistem „ștafetă” (fiecare își duce la îndeplinire misiunea și apoi se retrage din echipă). În cadrul echipei trebuie încurajată creativitatea astfel că fiecare trebuie să își spună părerea.

Vom aborda următoarele subiecte:

Etapale constituirii expoziției
Vernisajul expoziției
Evaluarea expoziției

Etapale constituirii expoziției:

- 1. Se definește scopul și conceptul*
- 2. Se alcătuiește proiectul tematic*
- 3. Se dezvoltă designul*
- 4. Se conturează montajul*
- 5. Se instalează expoziției*

1. Se definește scopul și conceptul

- se creează echipa,
- se comunică deja ideea expoziției comunității (putem anunța în expoziția de bază pregătirea noii expoziții fie printr-un simplu anunț, fie prin plasarea în expoziția de bază existentă a unui obiect-semnal).

2. Se alcătuiește proiectul tematic

- se efectuează cercetarea (pe teren, în arhive, în biblioteci, în colecții) etc.,
- se alcătuiește povestea (e necesar să avem în vedere mai multe niveluri de înțelegere),
- se schițează designul,

- se alcătuiește lista obiectelor, iar piesele alese sunt restaurate (dacă starea lor de conservare nu este în standarde),
 - se definește procesul de evacuare,
 - se finalizează conceptul designerului – textele, grafica,
 - se definesc traseele de circulație,
 - se prezintă materialele mas-media, pregătind terenul pentru lansare.
- Se pot chiar organiza ateliere de lucru prin intermediul cărora se prezintă conceptul comunității (în diferite unități de învățământ, de pildă) și apoi se constată dacă ideea expoziției e percepută corect.
- conturăm necesarul de tehnologie (computere, microfoane) pentru utilizarea ulterioară în expoziție,
 - se informează publicul prin desene, fotografii sau machete.

3. Se dezvoltă designul:

- se aleg culorile pentru pereți, panouri, realizăm finisajele,
- se concep teste și evaluări finale,
- se dezvoltă conceptul și sistemul grafic,
- se finalizează povestea

4. Se instalează expoziției:

- pregătirea schițelor de execuție;
- pregătirea specificațiilor tehnice;
- pregătirea obiectelor pentru expunere (conservare);
- alcătuirea scenariului final de expoziție;
- începerea lucrărilor (acolo unde se apelează la constructor extern are loc în prealabil negocierea și licitarea execuției), în întâlnirile echipei e inclus și constructorul de la acest moment;
- finalizarea graficii și a unui logo al expoziției pentru a-l lansa pe broșuri în vederea popularizării în mass-media cu 1-2 luni înainte de deschiderea expoziției. Deja putem contura principalele repere ale campaniei de promovare. Se concep invitațiile (se trimit din timp), afișele, bannerele. Se încheie sau se reînnoiesc parteneriate media (ziare posturi de radio, televiziuni) sau cu autoritățile locale (foarte util mai ales în condițiile în care oferă muzeului posibilitatea de a-și face publicitate în spațiile de afișaj ale primăriei etc.). Se anunță pe site-ul muzeului (dacă există) viitoarea expoziție;
- administrarea construcției (centrul de greutate se mută pe activitatea constructorului) au loc toate lucrările prevăzute în proiect până la

momentul în care specialiștii confirmă finalizarea lucrărilor la parametrii doriți.

5. *Instalarea expoziției* - după ce spațiul este curățat temeinic sunt aduse obiectele și are loc montarea (designerul, muzeograful, conservatorul au din nou rolul cel mai important). În această etapă se poate desfășura și pregătirea personalului care va supraveghea și va face ghidaj în sala de expunere.

Echipa ce coordonează proiectele educaționale e recomandabil să colaboreze cu cadrele didactice din școli pentru a vedea în ce mod poate fi adaptată informația ce urmează a fi prezentată grupurilor de copii. Astfel, personalul va întâmpina copii cu un discurs pregătit temeinic pentru a putea fi înțeles la mai multe nivele de vârstă și în concordanță cu prevederile programei școlare. Tot acum pot fi conturate o serie de alte proiecte ce urmează a fi desfășurate cu copii, pe lângă expoziție (atelieri de creativitate, mici montări teatrale prin care se conturează contextul perioadei în care a trăit un artist sau a fost lansat un curent artistic etc).

Campania de promovare a expoziției se intensifică. La acest moment deja invitațiile oficiale trebuie să fi ajuns la destinație și să sosească la muzeu confirmările de participare (acolo unde acestea sunt solicitate). Se distribuie afișele, flyerele sau pliantele, se montează bannerele la sediul muzeului și/sau în diferite puncte cu vizibilitate din oraș. Se reînnoiesc invitațiile pe cale electronică (Newsletter) și se dau anunțuri la agențiile de presă importante. Pentru a conferi o amploare deosebită expoziției, mai ales când aceasta este parte într-un proiect mai complex e necesar să organizăm cu 1-2 zile înainte o conferința de presă. Marele avantaj al acesteia este că, dacă mapa de presă care este furnizată participanților este temeinic întocmită și conține informații clare și incitante, ziarele, posturile de radio și canalele de televiziune vor lansa știri încă înainte de vernisaj, astfel încât publicul larg să știe ce manifestare urmează să aibă loc.

Vernisajul expoziției

Pentru ca deschiderea expoziției să aibă un impact mai mare trebuie să facem un eveniment din vernisaj.

Putem să recurgem și la organizarea unor evenimente conexe care pot avea loc fie la vernisaj, fie pe parcursul expoziției.

Sugestii:

- a) colocviu cu participarea unor importanți specialiști din domeniu,
- b) o masă rotundă la care participanții să dezbată diferite probleme în conexiune cu subiectul expoziției,
- c) lansare de carte, CD,
- d) concerte, spectacole,
- e) proiecții de film,
- f) târg de meșteri/și alte manifestări care se pretează la subiect și la profilul instituției.

Din timp trebuie să avem în vedere și tratația pentru participanții la vernisaj. În funcție de fondurile disponibile (proprii, ale partenerilor la expozițiile organizate în colaborare, sau de sponsorizări) aceasta poate fi simbolică.

Evaluare

Pentru a înțelege mai bine percepția vizitatorilor asupra expoziției în vederea unor modificări ulterioare, e necesar ca după o perioadă să aplicăm chestionare publicului. Alcătuim în acest sens o serie de întrebări prin care să aflăm ce a înțeles vizitatorul, ce i-a plăcut, ce l-a dezamăgit, intenționează să mai vină, ar recomanda și altora expoziția, ce ar vrea să vadă data viitoare. În funcție de rezultate putem face modificări (lumina, culoarea unui panou, inserăm sau scoatem obiecte, explicații mai clare sau mai detaliate). Chestionarele sunt foarte importante și pentru sponsorii actuali (aceștia fiind interesați să afle cine vizitează expoziția pe care au sprijinit-o financiar) sau pentru potențiali finanțatori în vederea unor proiecte ulterioare.

EXEMPLU:

Titlul expoziției: MUZEE DIN VRANCEA

Tipul expoziției: temporară

Perioada: iulie 2008

Localizare: Sala „Alexandru cel Bun” a muzeului

Colaboratori:

- Biblioteca Județeană, va pune la dispoziție material documentar,
- Grupul Școlar din localitate, participă la documentare, la realizarea expoziției, la promovarea acesteia și la vernisaj,

- Istorici care vor ține un discurs la inaugurarea expoziției.

Obiectivele expoziției

a. Obiectiv general: Promovarea istoriei și personalităților naționale, prin punerea în valoare a patrimoniului muzeului.

b. Obiective specifice:

- Informarea locuitorilor despre istoria orașului și personalitățile sale;
- Educarea în sensul dezvoltării sentimentului apartenenței la valorile regionale și naționale;
- Educarea tinerilor în ideea înțelegerii importanței și necesității protejării și conservării patrimoniului istoric și cultural;
- Implicarea elevilor în realizarea unei expoziții și a documentării;
- Punerea în valoare a patrimoniului muzeal;
- Semnalarea unor documente inedite din patrimoniul muzeului, ca surse de documentare pentru cercetători – pentru amplificarea interesului, majoritatea exponatelor prezentate vor fi originale.

Public țintă:

- toate categoriile de vârstă,
- cetățeni, turiști români și străini,
- muzeografi din alte muzee,
- elevi, studenți,
- cercetători.

Aprobarea proiectului expoziției - se va realiza în cadrul Consiliului științific al muzeului.

PAȘI ÎN REALIZAREA EXPOZIȚIEI:

1. Formarea echipei
2. Promovarea expoziției
3. Documentarea științifică
4. Sortarea și prezentarea documentelor ce urmează a fi expuse
5. Stabilirea bugetului
6. Prezentarea expoziției
7. Proiectarea locului fiecărui obiect în expoziție
8. Fixarea condițiilor microclimatice
9. Evaluarea proiectului

1. Formarea echipei

Se realizează în funcțiile de necesitățile impuse de expoziție, ținând cont de profesionalism, dedicație, căutându-se realizarea unei echipe omogene, care să colaboreze în cele mai bune condiții.

Responsabilul științific- coordonator: muzeograful

- coordonează, controlează și asigură buna desfășurare a întregii activități pe parcursul proiectului;

- organizează echipa;

- apunează eventualele conflicte apărute între membrii echipei;

- schimbă un membru al echipei în situația apariției unor situații obiective (boală, schimbarea locului de muncă, neîndeplinirea frecvență a sarcinilor la termen etc.) sau la cererea acestuia;

- alege colaboratorii;

- evaluează respectarea termenelor propuse la sfârșitul fiecărei luni și întocmește mapa pentru evaluarea finală;

- efectuează documentarea științifică necesară pentru realizarea afișului, pliantului de prezentare a personalității evocate;

- sortează, împreună cu conservatorul, obiectele ce urmează a fi expuse;

- îndrumă și participă la montarea expoziției temporare;

- concepe, împreună cu web designerul, afișul, pliantul de prezentare a personalității, programul, invitațiile;

- realizarea, împreună cu responsabilul de promovarea proiectului, a comunicatului de presă;

- evaluarea proiectului.

Responsabilul cu promovarea proiectului - PR (dacă există în organigrama muzeului):

- promovează proiectul în mass-media și în instituții de învățământ, înainte de vernisare, pe parcursul său și după, conform unui grafic stabilit;

- realizarea, împreună cu responsabilul științific, a comunicatului de presă;

- trimiterea comunicatului de presă;

- se asigură de trimiterea invitațiilor;

- asigură prezența reprezentanților mass-media la vernisajul expoziției și la celelalte acțiuni;

- asigură prezența personalităților locale, specialiștilor, elevilor, studenților la vernisajul expoziției;
- asigură, împreună cu informaticianul, promovarea întregului program pe site-ul muzeului;
- este persoana de contact pentru căsuța poștală electronică;
- realizează mapa de presă a expoziției;
- distribuie afișele și verifică expunerea lor;
- oferă mass-mediei informații din raportul de evaluare a impactului public a proiectului, după întocmirea acestuia de către responsabilul științific;
- prezintă responsabilului științific eventualele probleme cu care se confruntă la realizarea sarcinilor și stadiul activității atunci când este solicitat;
- se ocupă de programarea grupurilor.

Graficianul (dacă există în organigrama muzeului):

- asigură reprezentările grafice necesare pentru realizarea afișului, pliantului de prezentare a personalității;
- prezintă responsabilului științific eventualele probleme cu care se confruntă la realizarea sarcinilor și stadiul activității atunci când este solicitat.

Fotograf (dacă există în organigrama muzeului):

- se ocupă de realizarea imaginilor necesare pentru pliantul de prezentare al personalității și pentru expoziție;
- asigură, prin fotografiere și filmare, imortalizarea unor momente din timpul derulării proiectului (fotografie cu membrii echipei la momentul formării acesteia, cu etape diferite din timpul pregătirii și montării expoziției, de la vernisarea acesteia, din timpul consumării acțiunilor ce însoțesc expoziția temporară etc.) Fotografiile trebuie să conțină data în care au fost realizate, ele urmând a fi incluse și în mapa de evaluare;
- prezintă responsabilului științific eventualele probleme cu care se confruntă la realizarea sarcinilor și stadiul activității.

Web designer (dacă există în organigrama muzeului):

- concepe - împreună cu responsabilul științific - și realizează afișul, pliantul de prezentare a personalității, invitația - program, etichetele;
- ajută la promovarea proiectului pe site-ul muzeului;

- prezintă responsabilului științific eventualele probleme cu care se confruntă la realizarea sarcinilor și stadiul activității.

Conservatorul (dacă există în organigrama muzeului):

- sortează, împreună cu responsabilul științific, obiectele ce urmează a fi expuse;

- participă la montarea expoziției temporare;

- răspunde de asigurarea condițiilor propice necesare expunerii documentelor (lumină, umiditate, temperatură etc.);

- prezintă responsabilului științific eventualele probleme cu care se confruntă la realizarea sarcinilor și stadiul activității atunci când este solicitat.

Contabilul (dacă există în organigrama muzeului) ține evidența bugetului.

Bibliotecarul (dacă există în organigrama muzeului) pune la dispoziție materialul documentar.

Supraveghetorele și paznicul (dacă există în organigrama muzeului) asigură paza și integritatea materialelor expuse, în timpul organizării expoziției și pe întreaga perioadă de expunere. Securizarea este asigurată și de camere de supraveghere.

2. Promovarea expoziției: începe imediat după constituirea echipei.

Pot fi implicați studenți, elevi de liceu sau școala generală.

Mijloacele promoționale utilizate:

- afișe publicitare,

- comunicat de presă,

- anunțuri prin e-mail periodice,

- internet (site-ul muzeului, dacă există),

- informarea asupra manifestării în cadrul rubricilor de știri culturale a unor reviste specializate sau posturi de radio și televiziune.

3. Documentarea științifică - pentru realizarea expoziției se face la Biblioteca muzeului dacă există, și la Biblioteca Județeană. Alături de responsabilul științific, pot fi implicați și elevi de la diferite școli sau licee, chiar studenți.

4. Sortarea și prezentarea documentelor ce urmează a fi expuse

Pentru captarea interesului, alegem prezentarea documentelor, în majoritatea lor, originale și, dacă e posibil, inedite.

În afara documentelor propriu zise, putem folosi fotografii originale, copii ale articole și obiecte personale.

5. Stabilirea bugetului

1. Top hârtie xerox A4 - 3 buc = 15 lei
 2. Top hârtie A3 - 1 buc = 10 lei
 3. Carton A3 - 5 buc = 11 lei
 4. Lipici tub - 3 buc = 1 leu
 5. Bandă dublu adezivă - 5 buc = 14 lei
 6. Cartuș negru imprimantă - 1 buc = 50 lei
 7. Bolduri - 2 cutii = 1 leu
 8. Sfoară - 2 suluri = 12 lei
 9. Cuie - 1 kg = 1 leu
- Total = 115 lei

6. Prezentarea expoziției

În condițiile în care folosim documente - majoritatea originale și inedite -, nu putem folosi panouri pentru expunere, acestea implicând lipire sau perforarea documentelor. Prezentarea se va realiza folosind vitrine. Vom folosi un panou pentru prezentarea personalității evocate. Acesta va fi expus la intrarea în expoziție. Textul este același ca și în pliantele, ce vor fi oferite vizitatorilor.

Ca fir logic al expunerii, folosim cronologia, dar, în cadrul acesteia, și împărțirea pe domenii de activitate în care s-a remarcat.

7. Proiectarea locului fiecărui obiect în expoziție

În cadrul acestei etape stabilim locul exact al fiecărei piese expuse și modul de etalare. Obiectele vor fi expuse atât în vitrine cât și în celelalte spații reamenajate în acest scop. Modul în care vor fi etalate obiectele este prezentat în cele ce urmează:

Vitrina 1: Mască de urât, mască de babă, mască de ursar, obiecte folosite la obiceiurile de iarnă, mască de urs

Vitrina 2: Costum

Vitrina 3: Șal

Vitrina 4: Costum

Vitrina 5: Costum

Vitrina 6: Costum

Vitrina 7: Costum

8. Fixarea condițiilor microclimatice

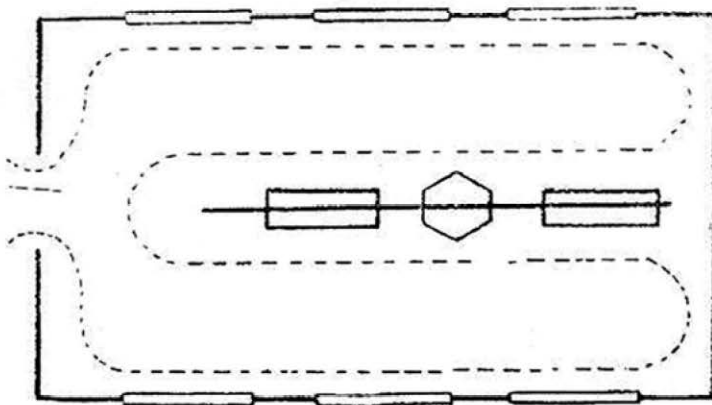
Având în vedere faptul că sunt expuse obiecte realizate din diferite tipuri de materiale (metal, material textil, lemn, material vegetal etc.) trebuie definite și alese condițiile microclimatice care se potrivesc celor mai vulnerabile categorii de obiecte și anume umiditatea relativă de 40% și temperatura între 18 și 21° C. Aceste valori ale temperaturii și umidității relative trebuie să fie constante. Pentru că oriunde ar fi amplasate vitrinele, în spațiul existent, acestea se află în apropierea unor surse de lumină naturală (ferestre) am fost obligați să recurgem la folierea sticlei ferestrelor pentru a împiedica pătrunderea razelor UV și degradarea obiectelor expuse.

9. Evaluarea proiectului

Cartea de impresii - este necesară în vederea evaluării proiectului. Și aceasta va avea ca și copertă afișul expoziției.

Evaluarea se va realiza, conform criteriilor specifice, după apariția ecourilor din presă.

PLANUL SPAȚIULUI EXPOZIȚIONAL

Impărțirea cu vitrine sau cu panouri a unei săli de expoziție

Bibliografie

- Florescu, Radu, *Bazele muzeologiei*, București, 1998
- Choay, Françoise, *Alegoria patrimoniului urmată de șapte propoziții despre conceptul de autenticitate și folosirea acestuia în practica patrimoniului istoric*, București, 1998.
- Florescu, Radu, *Muzeologie-muzeografie*, în *Revista Muzeelor*, 5, 1976.
- Alexandru Marinescu, *Mutații semnificative în muzeologia contemporană*, în *Revista Muzeelor*, 1-6, 2001.
- Nicolescu, Corina, *Muzeografie generală*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1979.
- Ioan Opreș, *Transmuseographia*, București, 2000.
- Ioan Opreș, *Museosophia*, București, 2006.

IV. ROLUL EVIDENȚEI ÎN ORGANIZAREA EXPOZIȚIEI TEMPORARE

Aurelia Duțu

În pregătirea unei expoziții temporare un rol deosebit îi revine evidenței informatizate.

a. evidența informatizată a bunurilor culturale

Pentru a stabili tema expoziției se face o analiză statistică și științifică a bunurilor culturale deținute și înregistrate în evidența informatizată (pentru a avea rezultate relevante trebuie să fie înregistrate toate bunurile din inventar). Prin impunerea mai multor criterii de selecție se obține rapid un lot de piese care se înscriu în tematica stabilită și care îndeplinesc condițiile de expunere (stare de conservare bună).

De asemenea, din selecția de înregistrări aflate în evidența informatizată se preiau datele necesare pentru etichetele de expoziție (în funcție de semnificația patrimonială, acestea pot fi: tip, titlu, datare, autor, școală/atelier, tehnică, material, loc de descoperire sau colectare etc.), imaginile pentru catalogul expoziției și afiș.

Tot din evidență pot fi preluate informații necesare documentării precum bibliografia de specialitate aferentă tematicii expoziției, data și autorul restaurării sau informații legate de participări la alte expoziții temporare.

b. arhiva documentară

Din arhiva documentară se pot folosi fișiere audio sau video care vor rula pe perioada desfășurării expoziției.

Muzeul de Antropologie „Francisc Rainer” Cheia

Fișierele audio pot fi folosite la expozițiile de științe ale naturii, cu sunete din natură sau creații muzicale în cazul expozițiilor dedicate personalităților muzicale; Fișierele video pot prezenta modul de utilizare a uneltelor rezultate din cercetările arheologice, obiceiuri populare pentru expoziții etnografice etc. Se pot adăuga hărți digitale (istorice, geografice sau etnografice).

Tot din arhiva documentară se pot folosi și imagini pentru decorul expoziției. Pentru printarea imaginilor de mari dimensiuni (de pildă un afiș) este necesar ca inițial fotografiile digitale să fie realizate la rezoluție maximă.

Exemple:

- dacă într-o expoziție de etnografie, într-o vitrină sunt expuse costume de sărbătoare atunci ar putea fi pusă în fundal o imagine cu o horă.

Deținător foto: Muzeul
Județean Dolj

- într-o expoziție de istorie, pentru o vitrină cu obiecte arheologice ar putea fi pusă în fundal o imagine cu șantierul arheologic unde au fost descoperite.

c. Arhiva enciclopedică: unde sunt centralizate fișele de artist sau cea de personalitate (aceste fișe conțin informații complete, nu doar cele rezultate din resursele științifice ale muzeului). Pentru documentarea unei expoziții de autor este necesară cunoașterea bibliografiei, etapele principale ale creației, cine i-a influențat creația.

Studiu de caz:

Expoziție temporară multimedia: ***“Repere ale spiritualității ortodoxe. Biserici cu pictură murală exterioară din Oltenia (sec. XVIII–XIX)”***
(proiect finanțat de Institutul Cultural Român)

Loc de desfășurare: Terni, Italia

Data: 1 decembrie 2010

S-a ales ca țară destinată Italia deoarece în această țară sunt stabiliți cei mai mulți români și pentru că este deținătoarea unui patrimoniu cultural extrem de valoros, cu un public care poate aprecia valorile culturale ale unei alte țări, cu atât mai mult cu cât și aceasta are sorginte latină. Terni, e o localitate mai mică (circa 120.000 persoane, din care 3% sunt români).

În cadrul acestei expoziții vor fi prezentate 44 de fotografii, fișiere audio, video și imagini digitale (rulate pe computere și proiectate, cu ajutorul unui videoproector, pe perete).

În scenografia expoziției vor fi și câteva obiecte culturale contemporane (ceramică populară, piese de port popular și obiecte religioase).

A. Pentru popularizarea acestei expoziții s-au întocmit materiale precum: fluturaș, pliant și afișul expoziției²⁰.

Pentru toate materialele la alegerea tipului de font trebuie să se țină cont ca acesta:

- să fie ușor de citit (fonturile care imită scrisul de mână sau cele în stil gotic sunt mai greu de citit)
- să fie un contrast plăcut, fără nuanțe obositoare, între culoarea fontelor și fondul materialului

• *Fluturașii* sunt împărțiți trecătorilor și conțin câteva informații legate de expoziție și alte activități conexe, în cazul nostru o masă rotundă. Fiind o expoziție în Italia, pe verso textul este în italiană

²⁰ Aceste materiale provin din arhiva CIMEC, concepție grafică: Catană Odeta, autor texte: Aurelia Dușu

• *Afișul expoziției* trebuie expus, la loc vizibil, pe clădirea unde se desfășoară expoziția pentru o mai bună ghidare a vizitatorilor și în locații cu multă circulație pentru o diseminare eficientă a informațiilor.

Nu se recomandă folosirea unui afiș prea încărcat deoarece este mai greu de urmărit. Se întâmplă ca din dorința de a transmite cât mai multă informație și de a fi cât mai atractiv să se facă excese, peste fond cu modele să se suprapună imagini și multă informație. Când afișul e prea încărcat este greu de a stabili puncte de interes. În principiu, pe lângă o imagine care va deveni simbolul expoziției trebuie să se regăsească următoarele informații: titlul (fonturile cele mai mari), organizatorii (în partea superioară a afișului, partenerii cu fonturi mai mici în partea de jos a afișului), data și locul.

• *Pliante* – acestea vor fi împărțite cu invitațiile la vernisajul expoziției sau vor fi disponibile vizitatorilor în cadrul expoziției. Pentru atractivitate vor fi incluse imagini.

Instituția de Memorie Culturală - CIMEC, București

Interesante sunt și monumentele arhitecturale: Cule (cucerite înseși fortificate din secolul al XVIII-lea), sculpturile lui Constantin Brâncuși din Târgu-Jiu și vechile mănăstiri (Mănăstirea Horezu, monument UNESCO).

Pot fi admirate turnuri culturale în expoziții moderne ale muzeelor județene, unele dintre acestea fondate la sfârșitul secolului al XIX-lea începutul secolului XX și nu colecții răstăpate, ce reflectă tradiții perene și aspecte din istoria locală. Nu în ultimul rând, zona Ottenet este renumită pentru frumoasa peisaj, conservate naturale sau statuiile bănoase comestibile.

Peisajul Ottenet este un tablou în aer liber, realizat de pictorul românesc Ștefan Popescu, în anul 1900.

Repere ale spiritualității ortodoxe. Biserici cu pictură murală exterioară (sec. XVIII-XX) din

OTTENIA

Cu susținerea Primăriei Terzi și a Asociației Culturale "Flavie Albișci" și a Asociației Culturale "Flavie Albișci"

Instituția de Memorie Culturală - CIMEC din București, în parteneriat cu Asociația Culturală "Flavie Albișci" a comunității românilor din Terzi și Primăriei Terzi (din județul Harghita), organizează expoziția **Repere ale spiritualității ortodoxe. Biserici cu pictură murală exterioară din Ottenia (sec. XVIII-XX)**.

Proiect de arhitectură: Ștefan Popescu

Vernisajul expoziției va avea loc la 1 decembrie 2010, ora 17.00, în sala expozițională al Centrului Socio-Cultural "Augusta Romagosa" din Terzi, situat în str. Ludovic Albișci nr. 20. Manifestările vor continua la 2 decembrie 2010, ora 17.00, când se va desfășura o masă rotundă cu participarea reprezentanților culturali, administrativi și educaționali din România și Italia. Discuțiile vor avea pe modălitățile de promovare și protejare a patrimoniului cultural, având drept studiu de caz prezentarea picturii murale din Ottenia.

Proiect de arhitectură: Ștefan Popescu

Ambele manifestări își propun să contribuie la o mai bună cunoaștere a patrimoniului cultural din Ottenia, regiune istorică din România, precum și la stabilirea unui dialog cultural român-italian pentru identificarea și aplicarea de soluții în privința promovării și protejării patrimoniului la nivel european.

Proiect de arhitectură: Ștefan Popescu

În Ottenia, în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, au fost edificat și zugrăvit numeroase biserici ce au devenit caracteristică definelor picturii murale exterioare. O particularitate a acestora, față de bisericile decorate în mod mai cunoscut, din Moldova, secolul XV-XVI, este întâlnirea elementului religios cu reprezentări laice, cu semnificații morale, redată într-un mod accesibil marelui credincios.

Expoziția prețioasă și o amplă prezentare a regiunii Ottenia, din punct de vedere istoric, cultural, turistic și economic social. Ottenia este o zonă în care încă se mai păstrează tradiții populare, precum fabricarea manuală a ceramicii, a țesăturilor sau prelucrarea lemnului.

Proiect de arhitectură: Ștefan Popescu

Proiect de arhitectură: Ștefan Popescu

Proiect de arhitectură: Ștefan Popescu

Pentru diseminarea informației s-a creat un site (<http://terni.cimec.ro/>) și au fost trimise anunțuri pe liste de discuții culturale sau instituțiilor interesate²¹.

Pentru prezentarea expoziției s-au executat etichete, panouri informative pentru fiecare sală, materiale video, montaje de imagini digitale și catalog de expoziție.

Textele au un rol aparte în expoziții, ele trebuie să ofere o cantitate potrivită de informații (cei care vin să viziteze muzeul doresc în primul rând să vadă obiectele muzeale), prezentată într-un mod plăcut și discret. Cerințele vizitatorilor sunt diverse, unele persoane se uită doar la obiecte și pe etichete, alte persoane vor să parcurgă mai multă sau mai puțină informație. Instituția muzeală trebuie să satisfacă tipurile diverse de solicitări, astfel etichetele vor conține o informare minimală, pentru mai multe informații sunt accesibile prin panourile informative (tema sălii sau informații complementare) și foile cu informații suplimentare (oferă informații despre subiecte controversate sau date suplimentare legate de biografia artistului). Toate acestea vor fi amplasate la loc vizibil, iar punctele de vânzare vor vinde pe lângă suveniruri cataloage de expoziție, ghidul muzeului, cărți și publicații de specialitate.

- *Etichetele* – cuprind informații minimale pentru cunoașterea obiectului. Pentru obiectele deosebite se pot atașa informații suplimentare, acestea pot avea următoarea dispunere (separate prin enter):

- titlu - câteva caractere,
- eticheta expoziției,
- informațiile suplimentare – până la 1.000 de caractere cu spațiu.

²¹ O importantă sursă de documentare pentru modul de realizare ale anunțurilor și afișelor, dar și a evenimentelor muzeale desfășurate în România este pagina web: <http://cimec.wordpress.com/>

Deținător foto:
Muzeul Olteniei

Banca Olteniei, Craiova; 1928

• *Panoul informativ* – trebuie să conțină informații generale pentru tematica obiectelor expuse în sala respectivă, adesea lângă texte sunt hărți sau desene. Acesta trebuie amplasat într-o zonă vizibilă, dar care să nu fie în apropierea căilor de acces, pentru a evita blocarea acestora de cei interesați, care îl vor citi.

Titlul panoului e recomandat să se scrie cu majuscule, centrat; pentru text, alinierea să fie după sistem american (adică frazele separate printr-un enter, aliniate *Justify* și fără paragraf)²² deși nu întotdeauna se poate aplica. De pildă pentru expoziția menționată mai sus nu a putut fi aplicată această metodă deoarece echivalentul italian al textului românesc consumă mult spațiu. Din același motiv varianta italiană a fost scrisă cu un font mai mic, dar îngroșat pentru a da senzație de egalitate între texte.

²² Această metodă de redactare a textelor de pe panourile informative poartă numele de metoda Ekary, după numele Margaretei Ekary, care este autor de cărți despre modul de redactare a textelor pentru adulți și a făcut studii pentru redactarea textelor pentru muzeele din Suedia.

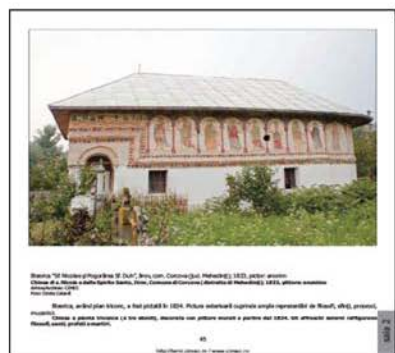

• *Catalogul de expoziție*²³ prezintă imaginea fiecărui expонат, cu informațiile de identificare din etichetă, dar și cu alte informații suplimentare.

În catalog se face în introducere o prezentare generală a operei artistului, în cazul unei expoziții de autor sau o prezentare generală a contextului istoric al epocii, dacă este o expoziție memorială, de istorie sau arheologie.

În cazul expoziției oferită ca exemplu, catalogul conține o mică prezentare a proiectului, urmată de istoricul zonei Oltenia, de prezentarea generală a picturilor murale din această regiune istorică și apoi prezentarea în detaliu - pe săli.

²³Versiunea integrală a catalogului este accesibilă la adresa web: <http://www.scribd.com/doc/39325298/Catalog-Expozitie-Temi>

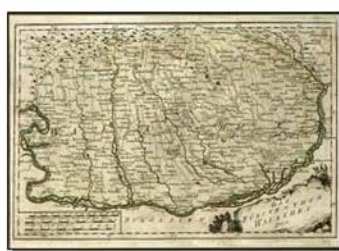
• *Materiale video*²⁴ – acestea nu trebuie depășească 15 minute, pentru a putea păstra în totalitate captată atenția vizitatorilor. În această expoziția au fost pregătite trei fișiere video, cu următoarele teme:

- producerea ceramicii populare (pentru o mai bună înțelegere a acestui meșteșug),
- prezentarea obiceiurilor și tradițiilor populare actuale,
- oameni și locuri din Oltenia.

• Hărțile digitale întregesc expozițiile oferind vizitatorului posibilitatea de a înțelege mai bine componenta spațială și temporală în care se încadrează obiectele prezentate.

Arhiva: CIMEC
realizator Bogdan Șandric

Principatul Țara Românească,
Franz Johan Joseph von Reilly, Viena, 1789
Deținător foto: Muzeul Național al

²⁴ Cele trei fișiere video (cu durată de 15 minute) pot fi accesate pe pagina web <http://temi.cimec.ro/>

V. EDUCAȚIE PENTRU CULTURĂ – CULTURĂ PENTRU EDUCAȚIE

Angelica Mihăilescu

V.1. În jurul noțiunii de cultură

V.2. În jurul noțiunii de educație

V.3. Colecția muzeală ca resursă de învățare

V.4. Activitățile educative

V.1. În jurul noțiunii de cultură

Identificarea valorilor de patrimoniu local reprezintă o acțiune de configurare a memoriei unei comunități. Prin această acțiune poate fi înțeles trecutul și se poate reprezenta viitorul. Nu întâmplător, la nivelul politicilor europene, noțiuni precum dezvoltare durabilă, diversitate socioculturală, calitatea vieții, educație pe tot parcursul vieții, egalitate de șanse etc. pun în evidență frecvent legătura dintre cultură și educație. În cazul comunității rurale, această legătură se concretizează din ce în ce mai frecvent prin inițiativa organizării unor colecții muzeale. Numeroase proiecte organizate în acest spirit pleacă de la premiza că a cunoaște patrimoniul local presupune a înțelege mai bine lumea în care trăim și a construi relații interregionale puternice.

Noua agendă europeană pentru cultură are la bază următoarele obiective: promovarea diversității culturale și a dialogului intercultural; promovarea culturii în calitate de vector al creativității, în cadrul *Strategiei de la Lisabona*; promovarea culturii ca element vital al relațiilor internaționale ale Uniunii Europene²⁵.

²⁵ Vezi *Raportul general privind activitatea Uniunii Europene 2007, 2008*, <http://europa.eu/generalreport/ro/rg2008ro.pdf>, p.130.

Pentru atingerea acestor obiective, sunt propuse, de asemenea, noi forme de parteneriat și noi metode de lucru, printre care se află și inițierea unui dialog coerent, la nivel european, cu sectorul cultural²⁶. Anul 2008, declarat *Anul European al Dialogului intercultural*, a fost dedicat unor inițiative privind reprezentarea culturii europene în procesul de globalizare, precum și manifestările diversității culturale și ale dialogului intercultural.

Fișă de documentare

Noțiuni și definiții

În documentele europene, patrimoniul este considerat un factor de identitate culturală²⁷. Programele de cooperare culturală (de exemplu, *Programme culture 2007-2013*) pun accentul pe păstrarea, cunoașterea și punerea în valoare a elementelor de patrimoniu național și pe cunoașterea și aprecierea elementelor de patrimoniu din celelalte țări ale Uniunii Europene. Liniile generale ale programelor de patrimoniu dezvoltate de organismele reprezentative ale Uniunii Europene, ale Consiliului Europei și ale UNESCO se referă la:

- păstrarea și punerea în valoare a patrimoniului comun prin proiecte de cooperare, acțiuni de formare, schimburi de experiență, crearea unor produse multimedia culturale etc.;
- facilitarea accesului la patrimoniul comun prin acțiuni de educare și de formare în vederea cunoașterii problematicei patrimoniului și a formelor sale de manifestare, precum și a sensibilizării față de acesta. Programele Socrates și Leonardo da Vinci susțin astfel de acțiuni de formare. De asemenea, convențiile încheiate între Comisia europeană și Consiliul Europei au reprezentat un sprijin pentru *Programul Cultura 2000* sau pentru organizarea zilelor europene ale patrimoniului;
- protejarea patrimoniului mondial presupune desfășurarea unor acțiuni de conservare a moștenirii culturale, sprijinite, de asemenea, prin intermediul convențiilor de cooperare între

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ Vezi <http://ec.europa.eu/culture/our-programmes-and-actions/>.

Uniunea Europeană, Consiliul Europei și UNESCO. Aceste acțiuni s-au materializat în realizarea unor rețele de informare și de colaborare între țările care au aderat la convențiile privind păstrarea patrimoniului mondial, în sensul dezvoltării serviciilor referitoare la accesul la multimedia și la turism.

Definiția patrimoniului cultural a fost formulată în *Convention concernant la protection du patrimoine mondial, culturel et naturel*, 1972 (UNESCO, Paris, 1972). În textul respectiv este formulată și definiția patrimoniului natural. Această alăturare, în care se regăsesc, în cadrul aceluiași document, noțiunea de protecție a naturii și aceea de păstrare a bunurilor culturale, pune în evidență interacțiunea dintre natură și om, precum și nevoia de păstrarea a echilibrului dintre ei, ceea ce conferă astfel o valoare deosebită și originală *Convenției* din 1972. Prezentăm, în continuare, ce înseamnă patrimoniul cultural și cel natural:

sunt considerate „patrimoniul cultural”:

Monumentele: opere arhitecturale monumentale, de sculptură sau de pictură, elementele sau structurile cu caracter arheologic, inscripțiile, grotelile și grupurile de elemente care au o valoare universală excepțională din punctul de vedere al istoriei, al artei sau al științei; Ansamblurile: grupurile de construcții izolate sau grupate care, datorită arhitecturii acestora, a unității și a integrării în peisaj, dovedesc o valoare universală excepțională din punctul de vedere al istoriei, al artei sau al științei;

Siturile: opere realizate de către om sau de către om și natură, ca și zonele și siturile arhitecturale care au o valoare universală excepțională din punctul de vedere al istoriei, al artei sau al științei²⁸.

sunt considerate „patrimoniul natural”:

Monumentele naturale constituite din formațiuni fizice și biologice sau din grupuri de astfel de formațiuni care au o valoare universală excepțională din punctul de vedere estetic sau științific;

Formațiunile geologice și fiziografice și zonele strict delimitate care constituie habitatul unor specii de animale și vegetale amenințate și care au o valoare universală excepțională din punct de vedere estetic sau științific;

Siturile naturale sau zonele naturale strict delimitate care au o valoare universală excepțională din punctul de vedere estetic sau științific²⁹.

În 2003, UNESCO publică o convenție care pune în evidență o altă valoare a reprezentărilor socioculturale, prin intermediul conceptul

²⁸ Traducerea în limba română ne aparține. Vezi *Convention concernant la protection du patrimoine mondial, culturel et naturel*, 1972 (UNESCO, Paris, 1972), <http://www.unesco.org/new/fr/unesco/>.

²⁹ *Ibidem*.

de **patrimoniu cultural imaterial**. Acesta este format din practici, reprezentări, expresii, cunoștințe și deprinderi care, împreună cu instrumentele, obiectele, artefactele și spațiile culturale care li se asociază, sunt recunoscute de către comunități, grupuri și, în anumite situații, de către indivizi ca făcând parte din patrimoniul lor cultural³⁰:

Acest patrimoniu cultural, transmis din generație în generație, este creat permanent de către comunitățile și grupurile respective, în funcție de mediul specific, de interacțiunea cu natura și de istoria lor, și reprezintă o sursă de constituire a sentimentului de identitate și de continuitate, contribuind astfel la promovarea respectului față de diversitatea culturală și față de creativitatea umană.

În acord cu finalitățile înscrise în prezentă Convenție, va fi luat în considerare doar patrimoniul cultural imaterial conform cu instrumentele internaționale existente, referitoare la drepturile omului și la exigențele respectului reciproc între comunități, grupuri și indivizi și la dezvoltarea durabilă³¹.

V.2. În jurul noțiunii de educație

Școala, la rândul ei, încearcă să reflecte evenimente din comunitate și, mai ales, încearcă să preia resursele de formare puse la dispoziție prin alte tipuri de evenimente socioculturale. Actualmente, între practicile educative formale și cele nonformale³²/ extrașcolare nu mai există o graniță atât de bine definită ca în deceniile din urmă. Astfel, nevoile de formare ale societății contemporane au pus în evidență și mai mult faptul că instituția școlară nu este singura care poate veni cu soluții. Multe alte tipuri de instituții continuă să își asume, prin tradiție, și să-și redefinească rolul de agent educativ (muzeul, biserica, familia, întreprinderea etc.). Acestora li se adaugă noile medii educative specifice erei digitale (cinema, televiziune, internet).

Domeniile de educație în afara școlii (nonformală sau informală) la care se face referință în documentele de politici educative actuale se înscriu în programele de educație pe tot parcursul vieții și descriu

³⁰ Traducerea în limba română ne aparține. Vezi *Convention pour la sauvegarde du patrimoine culturel immatériel*, 2003 (UNESCO, Paris, 2003),

<http://www.unesco.org/new/fr/unesco/>.

³¹ *Ibidem*.

³² Anul 2000 aduce o confirmare a vitalității și utilității acestei forme de învățare, care reprezintă pentru Consiliul Europei o formă de promovare a cetățeniei active și de prevenire a excluziunii sociale și, nu în ultimul rând, o investiție în educația pe tot parcursul vieții (Vezi *Recommandation 1437 (2000)*,

<http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta00/erec1437.htm>).

niveluri de educație continuă precum: *alfabetizare funcțională* (“literacy”); *alfabetizare economică* (“numeracy”); *alfabetizare digitală*; *alfabetizare științifică*; *alfabetizare media*; *alfabetizare istorică*; *alfabetizare ambientală*; *alfabetizări pentru locul de muncă*; *alfabetizare culturală*.

Fișă de documentare

Noțiuni și definiții

Caracteristicile *educației formale*:

- Se desfășoară într-un spațiu predeterminat, care este reprezentat de școală și de sala de curs.
- Presupune existența unui conținut prestabilit, la nivelul instituțional, prin intermediul autorităților din educație și al profesorilor.
- Se bazează pe o ierarhie prestabilită, care reglementează raporturile dintre profesor și elev.
- Utilizează, în principal, prelegerea ca formă de bază de transmitere a informației.
- Utilizează, în mod constant, forme de evaluare a cunoștințelor și de înregistrare a progresului în învățare.

Caracteristicile *educației nonformale*:

- Presupune focalizarea atenției asupra nevoilor de învățare ale elevilor (tinerilor, adulților).
- Utilizează elevul (tânărul, adultul) ca resursă, luând în considerare contribuția proprie a acestuia la învățare, prin recursul la cunoștințe, deprinderi și experiențe concrete.
- Pune accent pe activități semnificative, practice, și pe obținerea unor rezultate concrete, aplicabile în comunitatea respectivă.
- Elevii (tinerii, adulții) pot participa la proiectarea, dezvoltarea, transferul și evaluarea propriei învățări.
- Primează metodele participative de predare și de învățare.

Caracteristicile *educației informale*:

- Învățarea poate avea loc în cadrul unui grup sau individual și poate să se producă în orice loc.
- Elevul este cel care își identifică nevoile de învățare și soluțiile.
- Metodele sunt de tip participativ, iar elevii apreciază și reflectează asupra propriei învățări.
- Învățarea este orientată către o finalitate practică și este strâns legată de o nevoie concretă, iar aplicarea acesteia se realizează în viața de zi cu zi a unei comunități.

Din perspectiva educației, **colecția muzeală** reprezintă o resursă care poate fi utilizată pentru toate tipurile de educație, formală, nonformală sau informală. Alături de această valență, este util să reamintim că, din perspectivă culturală, colecția muzeală presupune un nucleu de coagulare atât a patrimoniului cultural cât și a celui imaterial.

Utilizarea noilor resurse educative, care vin dinspre alte organizații sau instituții locale, propulsează în prim-planul învățării abordări noi privind **competențele, obiectivele, conținuturile, metodele de lucru sau evaluarea**. Prin aceste abordări se configurează noi relații care să permită ca elementele educației formale să se poată întâlni cu cele specifice educației nonformale, prin abordări transversale ca *educația pentru sănătate, pentru mediul înconjurător, pentru egalitatea între sexe, pentru protecția mediului, pentru respectarea drepturilor omului etc.*

Componenta culturală se regăsește în programe de educație pentru: *promovarea valorilor fundamentale ale culturii și civilizației; pro-patrimoniu; estetică; interculturală; pentru timpul liber; pentru familie; pentru dezvoltare durabilă; pentru integrarea în societate și orientare în carieră etc.*

Un alt pas important realizat în direcția adaptării sistemelor de educație formală la necesitățile concrete ale societății actuale s-a concretizat în politici educative care iau în considerare necesitatea formării unor persoane capabile să-și continue dezvoltarea prin învățare pe tot parcursul vieții. În acest scop, de exemplu, recomandările Parlamentului European din 2006 propun și descriu 8 domenii de competențe cheie, prin care să poată fi pregătită și susținută

autonomia tânărului și a adultului³³. Printre acestea se află și *competențele de sensibilizare și exprimare culturală* care cuprind:

Cunoștințe – conștientizarea moștenirii culturale, locale, naționale, europene și a locului patrimoniului cultural în lume; cunoștințe de bază referitoare la produse culturale majore, inclusiv cultura contemporană populară; înțelegerea diversității culturale și lingvistice în Europa și în alte regiuni ale lumii, înțelegerea nevoii de a conserva această diversitate, a importanței factorilor estetici în viața de fiecare zi.

Deprinderi – aprecierea critică și estetică a operelor de artă și a spectacolului, precum și a propriei exprimări printr-o varietate de mijloace, folosind propriile aptitudini; raportarea propriilor puncte de vedere creative și expresive la opiniile altora; identificarea și realizarea oportunităților sociale și economice în activitatea culturală; dezvoltarea abilităților creative care pot fi transferate într-o varietate de contexte profesionale.

Atitudini – înțelegerea profundă a propriei culturi și sensul identității ca bază a respectului și a atitudinii deschise față de diversitatea exprimării culturale; creativitate și interes pentru cultivarea capacității estetice, prin exprimare artistică și prin participare la viața culturală³⁴.

Colecția muzeală reprezintă un suport adecvat pentru integrarea cunoștințelor, deprinderilor și, mai ales, a atitudinilor privind sensibilizarea și exprimarea culturală.

Influența **noilor contexte educative** - iar colecția muzeală ocupă un loc important printre acestea - asupra educației formale se observă în mod incontestabil prin importul de strategii și metode de învățare interactive în cadrul activităților școlare.

Utilizarea colecției muzeale ca resursa de învățare oferă participanților la activitățile respective – elevi și profesori, în egală măsură - mai multe posibilități de a controla propriul proces de învățare. În ceea ce-i privește pe elevi, aceștia au posibilitatea de a-și formula propriul plan de dezvoltare și de a utiliza persoana care predă ca pe o persoană resursă și ca pe un *facilitator* al învățării.

În cadrul procesului de învățare, rolul contextului este extrem de important. În abordările metodologice actuale privind învățarea și predarea, se recomandă organizarea spațiului clasei într-un mod cât mai prietenos pentru a reduce anxietățile și a stimula comunicarea între participanți.

³³ *Recommendation of the European Parliament and of the Council on Key competences for lifelong learning*, 18 Dec. 2006, 2006/962/EC, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/>.

³⁴ Ligia Sarivan, Angelica Mihăilescu, *Domeniul de competențe cheie comunicarea în limba maternă. Ghid metodologic*, trad. de Ligia Sarivan, ISE, București, p.67.

În situația utilizării **colecției muzeale** ca resursă educativă, profesorul sau custodele numit de comunitatea locală va avea un avantaj în gestionarea spațiului fizic și a obiectelor avute la dispoziție, deoarece acest spațiu este structural mult mai prietenos și oferă oportunitatea de a rupe anumite rutine școlare.

Pentru organizarea unor activități educative reușite, profesorul sau custodele colecției își vor dezvolta:

- **deprinderi și abilități**
 - de a crea o atmosferă stimulativă pentru învățare;
 - de comunicare și de gestiune a relațiilor de grup;
 - de realizare a echilibrului între nevoile individuale de învățare și cele de grup;
- **atitudini**
 - de încredere în sine;
 - de deschidere față de interesele participanților și față de temă;
 - de încredere în metodele participative de învățare;
 - de adaptare la situații noi.

Rolurile pe care și le asumă școala, în genere, și profesorul ca reprezentat principal al acesteia sunt, în lumea contemporană, în continuă redefinire. Atât profilul elevului, cât și cel al profesorului primește noi clarificări asupra deprinderilor și atitudinilor tot prin intermediul experiențelor educative venite dinspre comunitate. De exemplu, reușita învățării este pusă frecvent în relație cu anumite **noi** atitudini ale profesorului, precum respectul față de cunoștințele și deprinderile celorlalți; încredere în sine; răbdare; flexibilitate și adaptabilitate față de nevoile de învățare ale elevilor.

Atitudini ale profesorului în raport cu nevoile și noile contexte de învățare

- Manifestarea încrederii în capacitatea elevilor de a învăța din propria experiență
- Conștientizarea propriului stil de învățare și a faptului că și profesorul continuă să învețe
- Respectul față de preferințele celorlalți privind învățarea
- Flexibilitatea
- Încrederea în importanța planificării
- Disponibilitatea de a învăța din greșeli

V.3. Colecția muzeală ca resursă de învățare

Programele educative organizate din perspectiva patrimoniului local oferă oportunități noi pentru dezvoltarea personală, pentru realizarea inserției sociale sau pentru înțelegerea diversității culturale. La nivelul școlii, prin obiectivele și activitățile didactice orientate către utilizarea resursei colecției muzeale locale se poate dezvolta componenta interacțiunii directe cu mediul de viață, prin care copiii își construiesc identitatea culturală și își apropiază un spațiu fizic.

Modalitatea de utilizare a colecției muzeale ca resursă de învățare este determinată de accentul pus pe diferitele componente ale activității educative:

a. Tipul de program

Resursele colecției muzeale pot fi folosite pentru desfășurarea unor activități de învățare (observare, documentare, comparare etc.) punctuale sau pentru realizarea unui program (curs) mai amplu, care poate fi înscris în programul de activitate al școlii și care permite dezvoltarea *curriculumului la decizia școlii*. În acest caz, modalitatea de proiectare a cursului este cea specifică realizării programei școlare.

Un program poate avea o abordare disciplinară, interdisciplinară sau transdisciplinară.

Abordarea disciplinară implică organizarea resurselor colecției muzeale din perspectiva unor obiective specifice. De exemplu, povești spuse în cadrul șezătorilor, la țară; autori și epoca lor, folclorul în literatură etc.

Abordarea interdisciplinară implică organizarea resurselor colecției muzeale din perspectiva unor obiective comune mai multor discipline. De exemplu, întâlnirea dintre istorie, tehnologie și limba și literatura română pricinuită de utilizarea resurselor colecției muzeale pentru configurarea unei istorii a vieții cotidiene dintr-o epocă dată.

Abordarea transdisciplinară presupune introducerea unui domeniu nou de cunoaștere care să faciliteze formarea de noi deprinderi și atitudini. De exemplu, o programă de curriculum la decizia școlii intitulată *educație culturală, educație pro-patrimoniu, educație estetică, educație muzeală* etc. presupune o abordare transdisciplinară și se poate sprijini pe resursele colecției muzeale pentru desfășurarea activităților propuse.

Exemple de activități educative determinate de obiectivul general de învățare

- *educația despre patrimoniu local*: această abordare pune în valoare importanța pe care o are transmiterea de informații despre ceea ce înseamnă colecția muzeală și din ce anume este ea constituită.

- *educația pro-patrimoniu*: se referă la rolul pe care îl poate juca școala prin pregătirea elevilor de la vârste mici pentru cunoașterea și afirmarea identității culturale locale.

- *educația în contextul patrimoniului*: se referă la utilizarea experienței de viață a elevilor din perspectiva patrimoniului cultural pentru a construi o *învățare semnificativă*. În acest sens, patrimoniul familiei și al comunității locale reprezintă un conținut formativ foarte bogat, deoarece presupune participarea, în comun, la o experiență concretă de

învățare.

b. Competențele cheie vizate

Introducerea competențelor cheie europene în învățământul obligatoriu din România reprezintă o prioritate legislativă în momentul de față. Domeniile de competențe cheie descriu cunoștințe, deprinderi și atitudini considerate a reprezenta un minimum necesar unui tânăr, la sfârșitul învățământului obligatoriu, pentru ca acesta să fie capabil să învețe pe tot parcursul vieții. Aceste domenii de competențe cheie sunt următoarele: 1. comunicarea în limba maternă; 2. comunicarea în limbi străine; 3. competențe de bază în matematică și științe; 4. competența digitală; 5. competențe civice și sociale; 6. competența de *a învăța să înveți*; 7. inițiativă și antreprenoriat; 8. sensibilizare și exprimare culturală.

Utilizarea **colecției muzeale** ca resursă pentru dezvoltarea competențelor cheie implică următoarele avantaje:

- oferă posibilitatea de contextualizare a învățării, realizând o legătură necesară între contextul școlar și activitățile specifice vieții în comun;
- propune situații de învățare reale (desfășurarea unei săptămâni culturale; pregătirea unei expoziții tematice etc.);
- oferă un spațiu pentru reflecție și gândire critică (reflecție asupra conținutului; reflecție asupra aspectelor formale; aprecierea și construirea unei opinii, argumentarea etc.);
- stimulează lectura și tratamentul informației, ca strategie de învățare;
- stimulează investigația (activități de învățare care pun accentul pe strategii de dobândire a cunoștințelor și care pun în practică procese de realizare a unei cercetări și a colectării/prelucrării de date);
- stimulează un climat școlar de cooperare și colaborare (activități de învățare care presupun sarcini și proiecte bazate pe colaborare, cooperare și lucru în grup);
- oferă un sprijin concret pentru diversificarea materialelor curriculare și pentru integrarea diferitelor contexte de învățare nonformală și informală - bibliotecă, muzeu, săli de expoziție temporară etc.

c. Utilizarea timpului și a spațiului

Tipurile de activități educative sunt determinate de durata considerată a fi adecvată obiectivului ales, precum și de particularitățile grupului de elevi.

- *Vizita* - permite primul contact vizual și senzorial cu ambientul, cu spațiul și cu obiectele colecției muzeale;
- *Ședința* - permite aprofundarea unei teme și combină un episod destinat unei descoperiri tematice cu un atelier practic;
- *Atelierul* - este cel mai des utilizat și se referă atât la un anumit tip de activitate practică, cât și la locul în care intervine animatorul sau ghidul-conferențiar. Durează jumătate de zi sau o zi, petrecute în atelier sau pe teren.
- *Cursul* - permite elaborarea unui proiect realizat în comun de către un animator și un profesor, care să fie utilizat pe parcursul întregului an școlar, în cadrul orelor de educație culturală.

d. Tematica și tipurile de conținuturi

Abordarea conținuturilor referitoare la patrimoniu se poate face concentric, plecându-se dinspre reprezentarea patrimoniului, așa cum este acesta determinat de spațiul și valorile familiei, înspre reprezentarea spațiului comunității locale și naționale. Identificarea valorilor locale și naționale sprijină procesul de constituire a reprezentării identitare.

Configurarea tematică reprezintă un moment determinat pentru reușita programului educativ propus. Alegerea unui titlu atractiv și/sau surprinzător constituie o “nadă”, un element important de atractivitate, prin care publicul școlar sau adult poate fi cucerit.

Decupajul de activități trebuie să trezească interesul elevilor și să stimuleze dorința de implicare nemijlocită în realizarea acestora. La fel de important este ca anumite programe care există deja în tradiția locală să fie mereu regândite din perspectiva stimulării interesului de participare la acestea.

În Spania, organizarea sărbătorilor constituie o modalitate de gestiune culturală locală foarte bine structurată.

Sărbătoarea reprezintă un spațiu de comunicare între membrii comunității locale, o modalitate de reflecție asupra vieții cotidiene și, nu în ultimul rând, o posibilitate de realizare a legăturilor între generații și de identificare de valori, fie ele tradiționale sau moderne.

Organizarea unei sărbători presupune utilizarea mai multor modele:

- recuperarea unor activități abandonate;
- recuperarea ideii de sărbătoare locală;
- cooptarea cât mai multor participanți;
- recuperarea unor sărbători care „au căzut în dizgrație” în timp;
- introducerea unor activități și evenimente culturale, care au dispărut în timp (de exemplu, târgul);
- crearea de noi evenimente festive, chiar dacă nu se circumscriu strict contextului tradițional al sărbătorii locale;
- transformarea sărbătorii locale într-un bun de patrimoniu, prin crearea unui muzeu sau al unui centru informativ prin care sărbătoarea locală să poată fi cunoscută tot timpul anului³⁵.

e. Metodologie

La nivelul opțiunilor metodologice, se observă în ultima vreme un transfer de metode dinspre spațiul educativ nonformal și informal înspre școală. Aceste metode înlesnesc construirea unui cadru afectiv mai stimulativ pentru învățare și, mai ales, pentru implicarea elevului în propria învățare. Principiile educative care se regăsesc în demersul metodologic presupun:

- crearea unor contexte de învățare stimulative, mai apropiate de experiența și de interesele elevilor;
- participarea activă, într-un mod mult mai motivat, a elevilor la rezolvarea unor activități mai apropiate de situații autentice de viață;
- exersarea, în cadrul activităților în grup, a unor comportamente comunicative mai variate decât cele care decurg din interacțiunea profesor - elev/clasă;

- oferirea unor posibilități concrete de (auto)observare și de (auto)evaluare.

Colecția muzeală oferă posibilitatea de utilizare a metodelor alternative active, de folosire a unor strategii de interacțiune între participanți

³⁵ Vezi <http://revistatecnic.net/dossier/2010/07/fiestas-populares-y-gestion-cultural-3/>.

și de realizare a unor beneficii nu doar în plan cognitiv, ci și în plan afectiv, atitudinal, social și practic-aplicativ. Iată câteva activități educative care integrează strategii de învățare interactivă bazate pe învățarea prin colaborare și cooperare sau strategii de învățare interactiv-creativă:

- vizita ghidată în muzeul local (condusă de profesor sau de către un elev care s-a pregătit în acest scop, în funcție de o tematică stabilită în prealabil);

- lucrul în echipă pentru realizarea unor materiale, machete, expoziții fotografice, hărți;

- masa rotundă pe tema problemelor locale identificate: conservarea unor obiective naturale și culturale, strategii de popularizare a unor obiective naturale și culturale³⁶ etc.

Opțiunile privind strategiile de învățare interactivă determină selectarea apropiată a repertoriului strategiilor de evaluare. Sunt preferate metodele care pun accent pe autoevaluare și interevaluare, deoarece contribuie la dezvoltarea autonomiei elevului și la implicarea în propria formare, precum și la formarea capacităților metacognitive (vezi metoda *turului galeriei*, de exemplu).

f. Impactul activităților

Utilizarea resurselor educative nonformale se dovedește extrem de profitabilă atât pentru consolidarea cunoștințelor și deprinderilor din cadrul disciplinelor școlare, cât, mai ales, pentru crearea unui climat propice schimbărilor atitudinale și comportamentale. Activitățile educative în plan cultural aduc valori adăugate, precum sensibilizarea,

³⁶ Vezi Ioan Cerghit, 2006 și Ioan Neacșu, 1999.

conștientizarea, stimularea, reflecția, aprecierea, satisfacția personală etc.

Realizarea unui program educativ prin utilizarea colecției muzeale poate aibă în vedere sensibilizarea elevilor față de aspecte precum:

- atitudine pozitivă privind comunicarea și colaborarea cu ceilalți, printr-un spirit deschis la dialog constructiv și critic;
- respectul pentru adevăr, perseverența în a găsi argumente și evaluarea validității lor;
- atitudine critică și reflexivă față de informația disponibilă;
- utilizarea responsabilă a mijloacelor interactive;
- interes de a se implica în comunități și în rețele cu scopuri culturale, sociale și/ sau profesionale;
- încrederea în sine și integritatea;
- valorizarea diversității și a respectului pentru alții;
- simțul responsabilității;
- participarea constructivă prin angajarea în activități civice, susținerea diversității și a coeziunii sociale, precum și a dezvoltării durabile;
- motivația și încrederea pentru a continua și a reuși în învățarea pe parcursul întregii vieți;
- rezolvarea de probleme pentru a sprijini procesul propriu de învățare și capacitatea individului de a înlătura obstacolele și de a se schimba;
- manifestarea dorinței de a exploata experiențele de învățare și experiențele de viață;
- motivația și hotărârea de a realiza obiectivele propuse, fie că acestea sunt obiective personale sau scopuri colective;
- înțelegerea profundă a propriei sale culturi și sentimentul identității ca bază a respectului și a atitudinii deschise față de diversitatea exprimării culturale³⁷.

V.4. Activitățile educative

Activitățile educative desfășurate prin intermediul resurselor muzeale se pot organiza astfel:

³⁷ Vezi componentele atitudinale ale domeniilor de competențe cheie europene, în *Recommendation of the European Parliament and of the Council on Key competences for lifelong learning*, 18 Dec. 2006, 2006/962/EC.

- activități realizate prin utilizarea resurselor materiale ale expoziției (vizite ghidate, expuneri, conferințe etc.);
- activități organizate în spațiul muzeal fără să aibă o relație directă cu colecția (proiecții, ateliere, spectacole, piese de teatru etc.);
- activități realizate în afara muzeului, dar care utilizează resursa colecției muzeale (expoziție itinerantă în cadrul unor programe de colaborare între școli rurale sau din mediu rural și urban etc.).

În cele ce urmează, prezentăm câteva modalități de organizare a activităților educative, combinând criteriile de structurare prezentate în capitolul anterior, fără să oferim o fișă didactică foarte riguroasă. Rolul acestor exemple este, de asemenea, acela de a stimula încrederea profesorului și a custodelui colecției muzeale în faptul că ea poate fi utilizată ca resursă educativă, indiferent de mărimea ei, și de a stimula creativitatea celor care doresc să realizeze programe educative atractive și motivante.

a. Colecția muzeală ca spațiu de acțiune sau de expunere

Activitățile educative care au ca finalitate realizarea unor acțiuni sau a unei expoziții constituite din produse realizate de elevi pe baza resurselor muzeale se pot structura pe mai multe nuclee tematice: improvizații, texte literare sau funcționale, fotografii sau desene. Profesorul poate configura aceste activități fie din perspectivă disciplinară, fie din cea unei arii curriculare. În funcție de obiectivul propus, acestea pot constitui și un spațiu de întâlnire interdisciplinar, cum ar fi între *Aria Limbă și comunicare* și *Aria Arte*, la nivelul învățământului primar.

Produsele finale se constituie într-un complement al expoziției de obiecte muzeale și pot fi de tip text scris, fotografie, bandă desenată, colaj etc. Iată câteva exemple.

Jocuri de rol improvizate

Activitățile se pot desfășura în spațiul informal, prietenos, al colecției muzeale. Obiectivele urmărite se înscriu în cadrul disciplinei limba și literatura română și urmăresc componenta comunicării orale: *înlăturarea blocajelor de exprimare prin intermediul unei situații ludice și dezvoltarea fluidității verbale*.

Pentru desfășurarea acesteia, profesorul propune participanților să improvizeze o scenă și propune o temă. Unul dintre participanți intră

pe scenă și inaugurează situația, ceilalți intră și ei, dacă simt că le-a venit inspirația, și contribuie la continuarea improvizației. Activitatea poate să implice anumite dificultăți în ceea ce privește începutul. Dacă grupul nu pare atras la momentul respectiv de acest tip de activitate, atunci ea poate fi amânată sau poate fi pregătită în prealabil.

Joc de imagini

Activitatea se desfășoară în spațiul muzeal și are ca obiective principale *dezvoltarea capacității de organizare a ideilor și dezvoltarea oral și în scris a fluidității mentale și verbale.*

Profesorul pregătește o planșă cu 5, 6 obiecte din colecția muzeală sau asociate tematic acesteia. Pentru a crea un efect de surpriză, i se cere fiecărui participant să fie pregătit pentru a vorbi. Elevii vor improviza o povestire, utilizând cuvintele indicate. Registrul povestirii poate varia foarte mult tipologic: de la basm, la raport, proces verbal, prezentarea unei știri, comedie etc.

Activitatea reprezintă un exercițiu de improvizație care este foarte stimulativ și bine primit de către elevi. Profesorul poate cere celorlalți participanți să creeze o povestire asemănătoare sau să lase o libertate deplină imaginației. Este de dorit ca și el să facă, la rândul lui, același tip de exercițiu în fața copiilor. Activitățile de improvizație pot constitui și momente speciale în cadrul unei serbări și se pot desfășura în prezența publicului-clasă sau a unui public mai divers.

Improvizare individuală plecând de la 10 cuvinte

Această activitate se desfășoară în același registru ludic și cu aceleași obiective, referitoare la comunicarea orală. Fiecare participant scrie 10 cuvinte (sau mai puține) pe o foaie de hârtie. Profesorul îi cere fiecărui elev să improvizeze o povestire cu aceste cuvinte, fie plecând de la cele 10 cuvinte de pe lista lui, fie de la lista altui participant. Elevul poate introduce în povestire cuvintele fie într-o ordine dată, fie în ordinea dorită de el.

Scopul activităților de improvizație nu este acela de evaluare a unor intervenții, ci de deblocare a exprimării orale. Elevii sunt stimulați să utilizeze tehnicile de creare a unor povestiri, ceea ce implică nu doar să caute idei, ci să încerce să le și organizeze. Ei vor avea astfel exemple de reușită la care pot recurge pentru îndeplinirea unor sarcini ulterioare.

de amplasare a obiectelor în camerele respective, într-o schiță a unui muzeu local, așa cum l-ar dori copiii.

Colecția muzeală, ca sursă de prestigiu cultural local, va fi integrată într-o hartă culturală posibilă a satului. Prin intermediul unor activități pregătitoare, realizate în aceeași notă specifică educației nonformale și informale, care oferă un fundament de cunoștințe privind geografia, istoria și cultural locale, vor fi marcate pe hartă trasee și obiective culturale. Elevii pot participa cu propria experiență și pot configura harta afectivă a unui sat sau a unei zone, în care să marcheze obiectivele pe care le cunosc, dar și casele rudelor sau ale prietenilor. Ei pot realiza indicatoare, tăblițe informative și marcaje pentru diferite puncte de atracție turistică și culturală.

Activitățile educative se pot structura concentric, de la un centru de interes înspre un spațiu mult mai larg, permițând elevilor să se raporteze mai bine la lumea în care trăiesc și să descopere (sau să propună!) valori comune. De la un plan simplu se poate tinde către un program educativ mai amplu, prin care elevii să se poată familiariza cu etapele realizării unui proiect.

Ruta culturală înlesnește un schimb de experiență între copiii din mediul urban, mai ales din zonele orașelor mari, și copiii din mediul rural. Exemplul referitor la muzeul-sat canadian, de mai jos, este foarte interesant și sugestiv prin profuziunea de teme și perspective de abordare a unei zone rurale.

Situl în care se află muzeul – sat din cantonul Cumberland se află în apropiere de Ottawa și ilustrează o comunitate rurală de la începutul secolului XX care reprezintă o dovadă a evoluțiilor tehnologice și a contextului social și economic din anii 1920-1930. Muzeul recrează viața de altădată și prezintă diferite meserii și ocupații. Obiectivele muzeului-sat sunt o școală, o biserică și o gară, alături de clădiri care asigurau diferite servicii locale: fierăstrăul, fierăria, tipografia, tâmplăria, diferite tipuri de ferme.

Programele educative sunt realizate în legătură strânsă cu obiectivele învățământului din statul Ontario, iar oferta cuprinde o activitate pregătitoare și o activitate complementară vizitei. Programele sunt concepute pentru persoane de toate vârstele și permit explorarea și manevrarea obiectelor. Programele de bază propun teme precum: mecanismele simple din trecut, instrumentele progresului, creativitatea rurală, descoperirea produselor din lapte, jocuri, cântece, legende din patrimoniul local, animalele de la fermă.

Programele temporare propun teme precum: timpul recoltei, Crăciun cultural. Programul *Instrumentele progresului* este organizat pentru clasele I-VI. Cu ajutorul unor indicii, elevii identifică natura și funcțiile unor instrumente de lucru (originale sau replici ale acestora). Ei descoperă astfel o cultură materială legată de vechile meserii și participă la un atelier de inițiere în tehnica imprimării materialelor. Scopul acestor ateliere este să-i familiarizeze pe copii cu mâna de lucru de altădată: artizani și muncitori specializați

care oferă bunuri și mici servicii comunității.

Pe nivel de studiu sunt propuse următoarele teme: clasa I: *Structuri și mecanisme: materiale, obiecte și structuri utilizate în epocă; Canada și lumea: mediul familial, școlar și comunitar*; clasa a II-a: *Structuri și mecanisme: mișcarea*; clasa a III-a: *patrimoniul și cetățenia canadiană: comunitatea de altădată, Canada și lumea: comunitatea, caracteristicile fizice și activitățile economice*; clasa a IV-a: *Structuri și mecanisme: angrenajele; Canada și lumea: Ontario, provincia mea*; clasa a VI-a: *Materii și energie: electricitatea și dispozitivele electrice*³⁸.

c. Istoria vieții cotidiene reconstituită prin intermediul colecției muzeale

Abordarea unei teme de istoria vieții cotidiene reprezintă un loc de întâlnire și de comunicare între mai mulți participanți, care vin cu experiențe profesionale și personale foarte bogate. În cadrul acestei teme pot fi proiectate sarcini extrem de diverse, constituind un demers de învățare interdisciplinară. Obiectele colecției, în calitatea lor de artefacte, vor fi cercetate din perspective multiple și vor oferi informațiile de bază pentru realizarea unei cercetări. Metodele de învățare utilizate sunt de tip interactiv și pun accentul pe investigație și rezolvare de probleme.

Activități posibile:

- Identificați și descrieți elemente de viață cotidiană din satul vostru: activități cotidiene; ritualuri și ceremonii; obiecte și tehnici de

³⁸ Vezi <http://city.ottawa.on.ca/residents/heritage/museums/cumberland/education>.

realizare; mărturii ale evoluției unor obiecte sau tehnici de realizare.

- Comparați elemente de viață cotidiană din două epoci diferite: viața la începutul secolului – momentul actual; viața cotidiană în anii celui de-al doilea război mondial - momentul actual etc.; mărturii asupra introducerii unor elemente de progres în raport cu epoca (de exemplu, fotografia, scrisoarea).
- Identificați programul zilnic al celor care trăiesc în satul vostru.
- Identificați activitățile pe care le desfășoară cei care trăiesc în satul vostru.
- Comparați viața celor care trăiesc în satul vostru cu cea a celor care trăiesc în oraș.
-

- Descrieți două obiecte din universul familiei și identificați funcțiile pe care le-au îndeplinit de-a lungul timpului, de la o generație la alta.
- Identificați elementele culturale, cu valoare de patrimoniu.
- Realizați o prezentare a elementelor de istorie a vieții cotidiene identificate prin activitățile de documentare (în cadrul orelor de curs, în revista școlii, printr-o conferință cu ocazia unei sărbători creștine sau a școlii etc.).
- Realizați o listă cu problemele pe care le-ați identificat pe parcursul vizitei la muzeu și propuneți soluții (de exemplu, plouă prin acoperiș, este frig etc.).

d. Reguli de comportament în muzeu

Vizita într-un muzeu mare poate fi în grup, mai mare sau mai mic, sau individuală. Indiferent de mărimea grupului, dar și a obiectivului de vizitat, participanții respectă anumite reguli de comportare în spațiul respectiv.

Pe *site*-ul Muzeului Louvre este publicat un ghid pentru vizitatorii independenți³⁹. Acesta cuprinde un capitol intitulat *Les règles de l'art*, care reflectă interesul Muzeului Louvre de a „lansa o campanie de sensibilizare față de regulile elementare de conduită” expuse prin intermediul unor imagini pe care vizitatorii le pot descoperi ulterior în muzeu. Pentru a atrage atenția participanților asupra unor atitudini și comportamente dezirabile în acest spațiu, este utilizată tehnica truajului.

© Angelica Mihăilescu

Fotografia de mai sus poate reprezenta un punct de plecare pentru analiza imaginilor și pentru identificarea mesajului pe care îl transmit. Profesorul (sau organizatorul programului) lansează o temă de reflecție privind regulile care trebuie respectate într-un spațiu cultural.

³⁹ Vezi http://www.louvre.fr/media/repository/ressources/sources/pdf/src_document.

În grupuri de lucru, copiii pot realiza alte desene sau colaje, utilizând tehnica trucajului și insistând asupra combinației elementelor, astfel încât să se atragă cât mai mult atenția asupra semnificațiilor privind atitudinile și comportamentele așteptate. Rezultatele fiecărui grup sunt prezentate tuturor și se constituie astfel un regulament. Desenele pot fi expuse în zonele vizibile din școală, la avizierele Primăriei și ale colecției muzeale.

e. Activități organizate din perspectiva competențelor cheie: realizarea unui pliant

În cadrul învățământului preuniversitar există o preocupare constantă pentru formarea deprinderilor elevilor de a înțelege și a redacta o mare varietate de texte literare și nonliterare. Realizarea unui pliant are în vedere tipologia textelor nonliterare, care este foarte bogată, dar care este situată pe un loc secund în “preferințele” de predare ale profesorilor, în raport cu textul literar.

Datorită caracterului lor funcțional, abordarea acestor tipuri de texte în cadrul activităților de învățare este absolut necesară. În viața de zi cu zi, este frecventă utilizarea textelor de tip informativ și funcțional, precum documentele care permit rezolvarea unor probleme considerate de rutină: pliante, ghiduri turistice, formulare, chitanțe, prospecte, programe de funcționare etc.

Pentru realizarea acestei activități, colecția muzeală poate să ofere un context motivant pentru învățare, poate sprijini integrarea, în mod

real, a competențelor cheie, și poate oferi un spațiu stimulativ pentru interacțiune și colaborare între elevi (vezi mai sus, *Competențele cheie vizate*).

Pentru realizarea unui pliant este necesară proiectarea mai multor activități de învățare care să integreze anumite competențe (cunoștințe, deprinderi și atitudini), pe o durată pe care o fixează profesorul în funcție de complexitatea produsului final și de nivelul de studiu al elevilor. Competențele direct vizate sunt cele de *comunicare în limba maternă și de sensibilizare și exprimare culturală*. Competențe indirect vizate sunt cele *matematice, în științe și tehnologii, a învăța să înveți, autonomie și inițiativă, digitală*. Prezentăm, în continuare, o modalitate, din mai multe posibile, de proiectare a unor activități educative orientate către realizarea unui pliant.

- ***Structura unității didactice***

Tema: realizarea unui pliant informativ despre bunurile culturale locale

Disciplina: Limba și literatură română

Obiectiv didactic: dezvoltarea competenței de comunicare în limba maternă prin intermediul strategiilor de comunicare de informații concrete în situații reale

Contextul utilizat: resursele oferite de colecția muzeală

Durata: pe parcursul a mai multor săptămâni

- ***Configurarea unei situații reale***

Primăria sau școala desfășoară o campanie de sensibilizare a populației pentru utilizarea, identificarea și conservarea obiectelor culturale importante pentru comunitatea respectivă. La școală se realizează un atelier unde se discută despre importanța faptului de a actualiza memoria culturală locală. Se pune, astfel, în evidență necesitatea de a face cunoscută această temă în comunitatea locală și apare ideea realizării unui pliant care să fie distribuit în sat.

- ***Probleme și întrebări*** (prezentarea obiectului de studiu în toată complexitatea sa)

În funcție de acest centru de interes, elevii (organizați în grupuri de 2-3 persoane) caută pliante pe teme diverse (biblioteca sau internetul poate constitui un centru de resurse). Se realizează punerea în comun a materialului strâns și se analizează temele pe care le tratează. Se discută formatul acesta, tipurile de texte care apar, forma de organizare a informației, tipul de litere etc. Elevii fac propuneri de schițe pentru pliantul de care au nevoie.

- ***Găsirea soluțiilor***

În fiecare grup, elevii proiectează un pliant:

- aleg forma pliantului;
- scriu textele în funcție de informațiile obținute în urma discuțiilor avute: realizează rezumate, pun în evidență expresii sau fraze semnificative, inserează date semnificative;
- organizează spațiul pliantului astfel încât să poată introduce fotografii, grafice, desene etc.;
- creează un fond de documentare: o arhivă care cuprinde fotografii, texte, comentarii găsite pe paginile de internet specializate pe această temă.

- ***Alegerea unei scheme de acțiune***

Analiza modului de lucru și evaluarea pliantelor realizate în fiecare grup (adecvarea rezumatelor, imaginilor, sloganelor, titlurilor etc.). Identificarea elementelor care pot fi astfel realizate în alte situații.

- ***Procesul de învățare a schemei de acțiune și a componentelor sale*** (utilizarea cunoștințelor disciplinare)

După parcurgerea etapei de analiză a pliantelor realizate, a strategiilor de redactare de text, a datelor colectate și a pertinentei informațiilor pe care elevii doresc să le întrebuițeze pentru sensibilizarea populației în legătură cu bunurile culturale locale, elevii vor elabora propriul pliant, utilizând resursele digitale.

- ***Aplicarea schemei în situația reală***

Fiecare elev își prezintă pliantul și descrie procesul pe care l-a parcurs pentru elaborarea acestuia: dificultăți întâmpinate, modalități de rezolvare; posibilități de îmbunătățire.

În acest moment, se poate realiza o autoevaluare a competenței de comunicare. Elevul descoperă ce a învățat, care este aplicabilitatea lucrurilor/ cunoștințelor dobândite și care sunt strategiile pe care le-a utilizat pentru realizarea acestei sarcini.

- ***Aplicarea schemei de acțiune în alte situații reale***

Pe parcursul activității școlare, vor apărea situații în care va fi necesară pregătirea unor pliante pentru săptămâna culturală, programe de sărbători, festivități, expoziții, campanii publicitare. În acest sens, fiecare situație presupune anumite nuanțe care diferențiază tipurile de pliante, în funcție de necesitățile comunicative, pe care elevii trebuie să le ia în considerare.

Alte exemple

Urmărind aceiași pași în proiectarea unei unități de învățare ca mai sus, profesorul sau custodele colecției muzeale își poate propune și alte proiecte cum ar fi:

- organizarea unui carnaval al școlii;
- realizarea unei reviste a muzeului;
- constituirea unei arhive cu documente locale și a unei monografii;
- alcătuirea unui proiect de includere a colecției muzeale într-un circuit cultural local;
- realizarea unor dezbateri despre cum ajunge un obiect sa aibă o valoare culturală etc.

Aceste proiecte pot mobiliza grupuri de elevi, clase sau chiar și întreaga școală. În cadrul grupurilor de lucru se organizează activități interactive orientate către o sarcină concretă: se discută și se alege personajele care să fie ilustrate; se realizează activități de documentare pentru a identifica credințele și obiceiurile din comunitatea respectivă (prin consultarea materialului informativ din scrieri literare, din istorie sau artă); se prezintă principalele informații obținute; se pun în comun rezultatele discuțiilor și se construiește un plan optim; se asumă sarcini/răspunderi organizatorice etc.

În loc de concluzii

Pentru oricare dintre activitățile educative realizate, ar fi foarte bine ca, la sfârșit, profesorul sau custodele colecției muzeale să-și pună câteva întrebări:

- Care au fost obiectivele principale ale activității (program, proiect)?
- Ce au învățat în mod real elevii?
- Ce procedee didactice am utilizat?
- Ce probleme am întâlnit și cum le-am rezolvat?
- Care au fost părțile cele mai eficiente ale activității?
- Care au fost părțile cele mai puțin eficiente ale activității?
- Ce aş schimba dacă aş mai face altă dată aceeași activitate?

Toate acestea vor ajuta nu doar la autoevaluare, ci și la descoperirea altor posibilități de explorare educativă a unei resurse culturale.

ANEXĂ

TERMINOLOGIE CULTURALĂ

Muzeologie – ansamblul ordonat, sistematizat și rațional al cunoștințelor despre muzeu,

iar

Muzeografia - este mai ales descrierea istorică a muzeelor, o parte a muzeologiei.

Radu Florescu – Curs de muzeologie

Patrimoniului cultural cuprinde **patrimoniul cultural material** – cel *imobil* (monumentele istorice) și cel *mobil* (bunurile culturale aflate în muzee și colecții) – și **patrimoniul cultural imaterial**.

Monumentele istorice cuprind: monumente religioase, monumente de arhitectură, monumente de artă, monumente de creație populară, patrimoniul industrial, vestigii arheologice imobile.

Patrimoniul cultural imaterial cuprinde totalitatea practicilor, reprezentărilor și formelor de exprimare ale culturii tradiționale a unei comunități, împreună cu produsele materiale și spațiile culturale asociate acestora, transmise continuu de o comunitate. Din patrimoniul cultural imaterial fac parte: *meșteșugul tradițional, creația artistică și tehnică*, cultura populară contemporană, purtătorii elementelor de cultură tradițională.

Ordonanță privind protejarea patrimoniului cultural imaterial, apărută în 19/1.02.2007

Patrimoniul cultural imobil și cel mobil formează componenta **patrimoniului tangibil**. Acesta reprezintă ansamblul obiceiurilor populare, credințelor și practicilor străvechi.

Patrimoniul intangibil (patrimoniul viu):

- Tehnici și aptitudini, care au dat posibilitatea amenajării cadrului natural, construirea de clădiri și mobilier și realizarea de produse locale;
- Dialecte locale, folclor local;
- Moduri de organizare a vieții sociale.

sursa: European Rural Heritage, Observation guide, CEMAT, 2003-4

Patrimoniul muzeal este alcătuit din totalitatea bunurilor, a drepturilor și obligațiilor cu caracter patrimonial ale muzeului sau, după caz, ale

colecțiilor publice, asupra unor bunuri aflate în proprietate publică și/sau privată.

Legea nr. 311 (republicată) din 8 iulie 2003 a muzeelor și a colecțiilor publice

Patrimoniul cultural național cuprinde ansamblul bunurilor identificate ca atare, indiferent de regimul de proprietate asupra acestora, care reprezintă o mărturie și o expresie a valorilor, credințelor, cunoștințelor și tradițiilor aflate în continua evoluție; cuprinde toate elementele rezultate din interacțiunea, de-a lungul timpului, între factorii umani și cei naturali.

Bunurile aparținând **patrimoniului cultural național mobil** fac parte, în funcție de importanță sau de semnificația lor istorică, arheologică, documentară, etnografică, artistică, științifică și tehnică, literară, cinematografică, numismatică, filatelică, heraldică, bibliofilă, cartografică și epigrafică, de vechimea, unicitatea sau raritatea lor, din:

a) tezaurul patrimoniului cultural național mobil, denumit în continuare tezaur, alcătuit din bunuri culturale de valoare excepțională pentru umanitate;

b) fondul patrimoniului cultural național mobil, denumit în continuare fond, alcătuit din bunuri culturale cu valoare deosebită pentru România.

Legea nr. 182 (republicată) din 25 octombrie 2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil

Bunuri culturale mobile - bunuri mobile create de om sau de natură, care au semnificație ori importanță arheologică și istoric-documentară, artistică, etnografică, științifică sau tehnică.

Norme metodologice privind regimul circulației bunurilor culturale mobile în afara teritoriului României

Domeniile culturale reprezintă o gruparea convențională a bunurilor determinată de caracteristicile lor comune. Domeniile culturale sunt:

- Artă decorativă
- Artă plastică
- Arheologie
- Carte veche și incunabule
- Etnografie
- Istorie
- Istoria științei și tehnicii

- Documente
- Numismatică
- Decorații
- Medalistică
- Științele naturii

Stabilirea domeniului în care se încadrează bunul cultural se face ținând seama de semnificația patrimonială dominantă (exemplu: o pictură are o valoare artistică, dar și valoare memorială).

Prin termenul **colecție** se înțelege:

- un ansamblu de piese de muzeu cu un profil omogen, organizate pentru scopuri didactice, pe sisteme științifice;
- un grup de diferite obiecte organizate pe criterii estetice, care reprezintă o temă;
- o serie de documente care descriu o epocă sau viața unei personalități;
- piese tezurizate și organizate după criterii proprii de către un colecționar și donate ca un ansamblu constituit.

Cuprinsul colecțiilor:

a) Colecțiile de științe ale naturii:

- botanică - ierbare, plante deshidratate, specimene
- zoologie - păsări, mamifere, trofee
- geologie - mineralogie, petrologie, paleontologie, speologie
- antropologie

b) Colecțiile de știință și tehnică:

- obiective tehnice
- piese și subansambluri, obiecte tehnice, produse industriale
- documente tehnice - proiecte, planuri, schițe, brevete de invenție
- armament
- orologerie
- mijloace de transport
- mijloace de telecomunicații

c) Colecțiile de istorie:

- documente, acte, manuscrise
- obiecte de uz și de podoabă din diferite epoci
- piese de mobilier
- costume
- arme și armuri

- steaguri
- numismatică - medalii, monede, sigilii
- hărți istorice și geografice
- inscripții, elemente separate, obținute prin dezmembrarea monumentelor istorice - lapidarii
- colecții filatelice
- fotografii, desene, planuri

d) Colecțiile de artă:

- plastică - desene, gravuri, stampe, picturi, icoane, sculpturi
- decorativă - mobilier, tapiserii, covoare, costume, ceramică, sticlă, orfevrărie, bijuterii
- carte veche, publicații de diferite tipuri, manuscrise, incunabule
- cărți poștale ilustrate
- fotografii, diapozitive, pelicule cinematografice, clișee
- instrumente muzicale
- colecțiile de artă ale spectacolului
- înregistrări audio și video

e) Colecțiile de etnografie:

- rezervații de arhitectură populară in situ
- arhitectură populară
- instalații tehnice
- industrie casnică textilă-țesături
- obiecte de uz casnic - lemn, os, metal
- mobilier
- costum popular
- ceramică
- unelte
- obiecte de cult
- pictură pe sticlă
- ouă încondeiate
- recuzită a obiceiurilor
- produse de artizanat contemporan
- schițe, desene, cărți poștale, ilustrate, fotografii
- înregistrări audiovizuale

f) Colecțiile ecleziastice:

- piese și obiecte de cult
- mobilier, altare, catapetesme
- sfeșnice, candelabre
- cărți, documente, manuscrise, incunabule

- icoane
- picturi murale, mozaicuri, vitralii
- tablouri, ilustrații, tipărituri
- costume, podoabe, tapiserii, covoare
- inscripții și monumente funerare
- înregistrări sonore și video

g) Colecțiile arheologice:

- rezervațiile in situ
- piese netransportabile conservate in situ
- piese din săpăturile terestre și subterane
- piese din explorările subacvatice
- piese din descoperiri întâmplătoare

h) Colecțiile literare:

- manuscrise
- documente - scrisori, acte, declarații, afișe, imprimate
- partituri muzicale vechi
- fotografii, facsimile
- carte veche
- carte rară
- periodice vechi
- obiecte personale
- înregistrări audio-video

i) Colecțiile memorialistice:

- bunuri și obiecte personale
- documente din viața personalităților
- bunuri legate de evenimente de importanță națională și internațională.

Anexa 2 și 1 din Regulamentul din 18/11/1996 (*Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 347 din 19/12/1996*) privind organizarea și funcționarea muzeelor

BIBLIOGRAFIE RECOMANDATĂ

Muzeologie generală

- Galkina, P. I.; Gardanov, V. K.; Ivanitkin, I. P., *Bazele muzeologiei sovietice: material pentru uz intern*, București, 1957.
- Florescu, Radu, *Bazele muzeologiei*, București, 1998.
- Gob, André și Drouguet, Noémie, *La muséologie, Histoire, développements, enjeux actuels*, Paris, 2006.
- Ministerul Culturii și Cultelor. Secretariatul de Stat pentru Culte, *Bazele muzeologiei și conservării preventive a patrimoniului național cultural religios*, Iași, 2005.
- Nicolescu, Corina, *Muzeografie generală*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1979.
- Opriș, Ioan, *Provocarea noilor muzeografii*, Brăila, 2008.
- Opriș, Ioan, *Management muzeal*, Târgoviște, 2008.
- Opriș, Ioan, *Muzee și colecții din România*, București, 2002.
- Opriș, Ioan, *Transmuzeografia*, Editura Oscar Print, București, 2000.
- Opriș, Ioan, *Muzeosofia*, Editura Oscar Print, București, 2006.
- Opriș, Ioan, *Ocrotirea patrimoniului cultural*, Editura Meridiane, București, 1986.
- Poulot Dominique, *Musée et muséologie*, Paris, 2005.
- Poulot, Dominique, *Patrimoine et musées: l'institution de la culture*, Paris, 2001.

Muzee și colecții din România

- Mihalache, Marin, *Ghidul muzeelor din România*, București, 1972.
- Opriș, Ioan, *Muzee și colecții din România*, București, 2002.
- Gelețu, Mihai și Teodorescu, Marian, *101 muzee și case memoriale și cinci popasuri culturale în Moldova de peste Prut*, București, 2008.
- Oberländer-Târnoveanu, Irina și Duțu, Aurelia, *Muzee și colecții din România. Museums and Collections in Romania*, 2009.

Indexul Revistei muzeelor:

http://www.cimec.ro/scripts/Rev_muz_selarticole.asp
Selecția se poate face după anul de apariție, după nume autor sau domenii de interes.

EVIDENȚA PATRIMONIULUI CULTURAL MOBIL

Cărți

Cachin, François, *Méthode d'inventaire informatique des objets: beaux-arts et arts décoratifs*, Direction des musées de France. Paris, 1995.

Efremov, Al., *Icoane românești*, București, 2002.

Muzee în aer liber din România, coordonator Georgeta Stoica, București, 1993.

Parry, Ross, *Recordin the Museum. Digital heritage and the technologies of change*, New York, 2007.

Poulot, Dominique, *Patrimoine et musées: l'institution de la culture*, Paris, 2001.

Tuček, K. și Nestupný, J., *Evidența colecțiilor de muzeu*, București, 1965.

Zderciuc, Boris și Stoica, Georgeta, *Evidența științifică a colecțiilor de muzeu. Din experiența Muzeului Satului*, 1966.

Articole

Arbore, Virginia și Pavel, Jean, *Pentru elaborarea vocabularului controlat în domeniul etnografiei vrâncene*, Peuce, VII, 1979, p. 143-155.

Armășescu, Ioana și Negoită, Jana, *Criterii de organizare științifică a colecțiilor etnografice*, Ialomița – Studii și comunicări, 1977, p. 45-50.

Artin, Luciana, *Sistem de organizare informațională a colecțiilor paleontologice*, Peuce, VII, 1979, p. 200-208.

Attanasio, Piero, *Standard tools for rights information exchange*, Electronic Imaging&the Visual Arts, EVA 2008, Florence, p. 158-161.

Badea-Dincă, Nicolae și Paleolog, Andrei, *Un sistem informatic pentru patrimoniul cultural național*, Revista Muzeelor, 1, 1982, p. 35.

Badea, Nicolae, *Elemente pentru proiectarea unui sistem informatic al patrimoniului cultural național*, Peuce, VII, 1979, p. 40-45.

Bagdasar, Radu, *Vocabular controlat, limbaj standard, limbaj științific*, Revista Muzeelor, 5, 1978, p. 48.

Băcescu, Mihai, *Tendențe actuale în muzeografia mondială*, Revista muzeelor, p. 99-102.

Bănățeanu, Tancred, *Cu privire la catalogul științific al colecțiilor etnografice*, Revista Muzeelor, 2, 1967, p. 126-128.

Bene, Ana, *Evidență științifică și evidență administrativă*, Revista Muzeelor, 3, 1965, p. 246-248.

Buta, Ioana și Ene, Laurențiu, *Argumente privind realizarea unui tezaur de termeni iconografici*, Peuce, VII, 1979, p. 82-84.

Chelcea, Ion, *În legătură cu unele criterii de determinare și interpretare a obiectelor etnografice de muzeu*, Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei pe anul 1976, 1976, p. 121-135.

Chira, Rodica, *Modalități de organizare a unei colecții recent structurate la Muzeul militar central*, Revista Muzeelor, 5, 1983, p. 59.

Cucu, Ștefan, *Principii și coordonate în elaborarea unui vocabular controlat de epigrafie greacă și latină*, Peuce, VII, 1979, p. 115-121.

Dascălu, Doina și Pleșa, Teodor, *Fișa obiectului tradițional, un purtător de informații netipizat încă în cadrul evidenței științifice de muzeu*, Tibiscum, 1976-1978, p. 275-280.

Dănilă, Adela, *Imaginea ca obiect de patrimoniu. Muzeul Național de Istorie al României. Studiu de caz*, Muzeul Național, XVI, 2004, p. 577-593.

Dinuță, Gheorghe, *Câteva considerații privind întocmirea unui vocabular controlat al instrumentarului tradițional privind ocupațiile și meșteșugurilor populare*, Peuce, VII, 1979, p. 137-142.

Drăgulescu, Constantin, *Evaluarea colecțiilor botanice ale muzeelor din rețeaua instituțiilor culturale*, Revista Muzeelor, 3, 1993, p. 63-66.

Dulcu, Ecaterina, *Aspecte din activitatea de evidență, conservare și restaurare în muzeele italiene*, Revista muzeelor, 6, 1985, p. 88-90.

Enache, Ștefan, *Cu privire la principiile de constituire a patrimoniului muzeal etnografic*, Revista muzeelor, 1, 1971, p. 49-55.

Ene, Ileana, *Evidența științifică - prima fază în procesul de conservare a bunurilor culturale*, Revista Muzeelor, 10, 1978, p. 28.

Emandi, Emil Ioan, *Elemente tehnice și metodologice necesare întocmirii fișei de topografie arheologice*, Peuce, VII, 1979, p. 108-114.

Feneș, Costin, *Unele considerații privind organizarea arhivei istorice muzeale*, Revista muzeelor, 1, 1973, p. 20-21.

Ferenczi, Ștefan Mihail, *Organizarea științifică a depozitului Secției de istorie veche a Muzeului de istorie a Transilvaniei*, Revista Muzeelor, 2, 1978, p. 45.

Florescu, Radu, *Analiza de sistem și evidența patrimoniului cultural*, Peuce, VII, 1979, p. 35-40.

Florescu, Radu, *Cercetarea științifică în muzeu*, Apulum, XIX, Alba Iulia, 1981, p. 743-751.

- Focșa, Gheorghe, *Muzeul satului – muzeu etnografic în aer liber*, Muzeul Satului, Anuar, 1, 1966, p. 5-14.
- Focșa, Marcela, *Metoda corelațiilor în evidența colecțiilor etnografice*, Revista Muzeelor, 4, 1968, p. 328.
- Geber, Ecaterina, *Informare și documentare interactivă bazate pe noile tehnologii multimedia*, Revista Muzeelor, 4, 1994, p. 25.
- Godea, I.; Chiriac, A.; Grigorescu, E.; Toth, S.; Mureșan, I., *Catalogul științific al unui muzeu de etnografie*, Peuce, VII, 1979, p. 122-133.
- Goia, Ioan-Augustin, *Dificultățile cercetării de colecție în muzeele etnografice românești*, Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei, 2006, p. 207-213.
- Ghelerter, Petre, *Informatica în sprijinul cercetării patrimoniului cultural național*, Revista Muzeelor, 7, 1982, p. 51.
- Gherbovăț, Mihaela, *Gestionarea computerizată a datelor de conservare și restaurare*, Revista Muzeelor, 4, 1996, p. 67-72.
- Hasdeu, Titus; Fulga, Ligia; Mitran, George; Carol, Szöcs, *Propuneri de analiză descriptivă categorială în colecțiile particulare. Model de cercetare a patrimoniului cultural național*, Revista muzeelor și monumentelor, 10, 1985, p. 71-78.
- Instrucțiuni de completare a fișei analitice de evidență pentru bunuri culturale mobile – carte și manuscris*, material elaborat de Biblioteca Centrală de stat în colaborare cu Centrul Electronic de Calcul al Consiliului Culturii și Educației Socialiste, 1985.
- Ispășoiu, Eliza, *Importanța și modalitatea de organizare a fototecii Muzeului literaturii române*, Revista Muzeelor, 4, 1975, p. 48.
- Károly, Kós, *Structura tematică a colecțiilor Muzeului Etnografic al Transilvaniei*, Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei pe anul 1976, 1976, p. 137-156.
- Lăzărescu, Anca, *Catalog de țesături din patrimoniul Bibliotecii Battyaneum din Alba Iulia (catalog)*, Apulum, XX, Alba Iulia, 1982, p. 403-459.
- Lehrer, Z. Andy, *Mijloace moderne de înregistrare și cartografiere ale patrimoniului natural*, Peuce, VII, 1979, p. 183-199.
- Ligor, Alexandru, *Despre instrumente de lucru clasice și moderne elaborate de către muzee pentru înmagazinarea și regăsirea informațiilor destinate de cercetătorii externi*, Revista Muzeelor, 3, 1993, p. 26-28.
- Ligor, Alexandru, *Arhivele instituțiilor muzeale. Câteva noutăți*, Revista Muzeelor, 4, 1997, p. 28-30.

- Marcu, Natalia, *Valorificarea complexă a creației populare românești în cadrul Muzeului satului și de artă populară*, Muzeul Satului și de Artă Populară, 5-6, București, 1985, p. 509-519.
- Marcu, Rodica, *Unele aspecte privind analiza circulației informațiilor în activitatea muzeală*, Revista Muzeelor, 2, 1979, p. 19.
- Marin, Cătălina, *Sistemul informațional etnografic*, Muzeul Satului și de Artă Populară, Studii și cercetări, 2, 1981, p. 201-212.
- Marin, Cătălina, *Baza de date pentru patrimoniul etnografic*, Revista Muzeelor, 2, 1993, p. 32.
- Matei, Dan, *Programul de informatizare a muzeelor românești (1994-1999) – propunere*, Revista Muzeelor, 2-3, 1994, p. 40.
- Matei, Dan, *Utilizarea calculatorului în muzee*, Revista Muzeelor, 2, 1993, p. 29.
- Mirescu, Corneliu, *Clasificarea funcțională a obiectelor din colecțiile etnografice*, Studii și cercetări, 1970, p. 330-344.
- Moga, Vasile, *Cidoc - Standard de date pentru arta plastică și arheologie*, Revista Muzeelor, 2, 1993, p. 54.
- Mozeș, Tereza, *Din experiența Muzeului județean Oradea. Sistemul de evidență științifică al secției de etnografie*, Revista Muzeelor, 3, 1968, p. 213.
- Mozeș, Tereza, *Importanța codificării informației în munca de muzeu*, Revista Muzeelor, 5, 1976, p. 41.
- Mozeș, Tereza, *Codificarea unor categorii de obiecte etnografice*, Revista Muzeelor, 7, 1977, p. 38.
- Munteanu, Simona și Toșa, Ioan, *Fonduri documentare privind cultura populară românească de la sfârșitul secolului al XIX-lea*, Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei, 2003, p. 177-200.
- Mureșan, Adina, *Aspecte metodologice procesele de catalogare și descriere bibliografică a documentelor*, Librăria. Studii și cercetări de bibliologie, anuar VII, Târgu-Mureș, 2008, p. 60-73.
- Negoită, Jana, *Modalități de clasificare și codificare a ceramicii populare românești*, Peuce, VII, 1979, p. 156-168.
- Nistoroia, Gheorghe; Iliescu, A., *Cu privire la începutul organizării evidenței colecțiilor Muzeului satului și de artă populară*, Revista Muzeelor, 6, 1979, p. 46.
- Nițulescu, Virgil Ștefan, *Prima fișă CIDOC, și în românește*, Revista Muzeelor, 3, 1995, p. 78-80.

- Oberländer-Târnoveanu, Irina, *10 observații critice privind Normele de Clasare a Bunurilor Culturale Mobile*, Revista Muzeelor, 1-6, 2001, p. 75.
- Oberländer-Târnoveanu, Irina, *Tehnica de calcul și patrimoniul - problematica națională*, Revista Muzeelor, 2-3, 1994, p. 36.
- Oberländer-Târnoveanu, Irina, *Documentarea muzeală în România*, Revista Muzeelor, 1, 1994, p. 9.
- Oberländer-Târnoveanu, Irina, *Utilizarea indexării coordonate în evidența bunurilor arheologice*, Peuce, VII, 1979, p. 93-101.
- Oddon, Ivone, *The documentation of collections in general Museums, Nouvelles de l'ICOM*, 1970, XXIII, nr. 3, p. 55-60.
- Opriș, Ioan, *Muzele etnografice din România la sfârșit de mileniu*, Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei pe anul 1996, 2000, p. 395-407.
- Panait, I. Panait, *Muzeu școlar în contemporaneitate*, Revista Muzeelor, 1, 1976, p. 91-92.
- Pavel, Eugen, *Evidența fondurilor de carte veche*. Premise metodologice, Revista Muzeelor, 2, 1979, p. 23.
- Paul, Iuliu, *Cu privire la evidența de muzeu și șantier*, Revista Muzeelor, 2, 1974, p. 45-48.
- Paul, Iuliu, *Locul și rolul cercetării științifice în activitatea muzeală*, Muzeul Național, II, București, 1975, p. 191-197.
- Paul, Iuliu, *Propuneri privind optimizarea unei evidențe arheologic-topografice la Muzeul Brukenthal-Sibiu*, Peuce, VII, 1979, p. 85-92.
- Pleșa, Tudor; Dascălu, Doina, *Rolul și importanța evidenței patrimoniului în activitatea științifică a muzeului*, SCE, Muzeul Olteniei, 1974.
- Stanciu, Smărăndița, *Evidența științifică și organizarea colecției de port la Muzeul de artă populară al R.P.R.*, Revista Muzeelor, 4, 1964, p. 369-372.
- Tănăsioiu, Carmen, *Elemente de legislație și gestiune patrimonială în Italia*, Revista Muzeelor, 1-6, 2001, p. 91.
- Tîrziman, Elelna, *Bibliotecile în era digitală – provocări, mutații, perspective*, Librăria. Studii și cercetări de bibliologie, anuar VII, Târgu-Mureș, 2008, p. 17-31.
- Ungureanu, Zderciuc B; Irimie, C; Buturugă, V., *Muzele etnografice în aer liber din România*, Revista muzeelor, 3, 1966, p. 19-24.
- Vlăduțiu, Ion, *Unele probleme actuale privind formarea și dezvoltarea colecțiilor etnografice*, Revista muzeelor, 2, 1964, p. 126-131.

Zderciuc, Boris, *Cu privire la "dosarul științific" al complexelor muzeale din muzeele etnografice în aer liber*, Revista Muzeelor, 2, 1969, p. 129.

Zderciuc, Boris și Stoica, Georgeta, *Evidența științifică a colecțiilor de muzeu – Din experiența Muzeului Satului*, Muzeul Satului, Anuar, 1, 1966, p. 255-265.

CONSERVARE

[–], *Running a museum, A practical Handbook*, ICOM, Paris, 2004;
CIDOC Fact Sheet 1, Registration step by step: when an object enters the museum, deals with inventory/accession procedures, 1993;
Bacci, M., Cucci, C., Dupont, A.-L., Lavédrine, B., Picollo, M., Porcinai, S., *Disposable indicators for monitoring lighting conditions in museums*, by: Costanza Cucci, ENVIRONMENTAL SCIENCE & TECHNOLOGY, Vol.37, Issue 24 (December 11, 2003), pp.5687-5694;

Brandi, C., *Teoria restaurării*, Editura Meridiane, București, 1996;

Dudley, D.H., Wilkinson, I.B., *Museum Registration Methods*, Washinton D.C., 1979, (3 rd edition);

Guttmann, Marta, *Tendențe în conservarea preventivă*, ed. Astra Museum, Sibiu, 2009;

Mabers, Janet, Higgitt, Catherine, Harrison, Lynne, Saunders *Holding it all together, Ancient and Modern Approaches to Joining, Repair and Consolidation*, David, Archetype publications assoc with British Museum, London, 2009;

Mihalcu, Mihail, *Conservarea obiectelor de artă și a monumentelor istorice, coroziune și anticoroziune*, Ed. Științifică, București, 1970.

Moldoveanu, Aurel, *În sprijinul activității muzeale: "Norme privind ocrotirea și conservarea bunurilor cultural-artistice, tehnice, științifice care fac parte din patrimoniul cultural național mobil al Republicii Socialiste România"*, Revista Muzeelor, 4, 1981, p. 80.

Moldoveanu, Aurel, *Proiectarea activităților de ambalare, transport și depozitare*, în Revista Muzeelor, 1986.

Moldoveanu, Aurel, *Conservarea preventivă a bunurilor culturale*, Ministerul Culturii, Centrul de Pregătire și Formare a Personalului din Instituțiile de Cultură, București, 1999.

Nicolescu, Corina, *Muzeologie generală*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1979.

Saunders, David, Towsend, Joyce H., Woodcock, Sally, *Conservation and Access. Contributions to the London Congress, 15-19 sept. 2008, IIC*, ed. By, London, 2008;

Townsend, Joyce H., Toniolo, Lucia and Cappitelli, Francesca *Conservation science 2007, Papers from the conference held in Milan Italy, 10-11 may 2007*, Archetype Publications 2008, London, 2008;

Periodice:

Revista Muzeelor;

Revista Muzeelor și Monumentelor Istorice;

Buletinul Centrului de Restaurare Conservare Iasi, an II, nr. 1-2, 2004;

Studies in Conservation;

Internet

<http://www.cordis.lu/en/home.html> Lido project;

Instituții de conservare:

<http://www.getty.edu/conservation/> (The Getty Conservation Institut)

http://www.getty.edu/conservation/publications/pdf_publications/wall_paintings.pdf

<http://www.icon.org.uk/> (Institute of Conservation Londra)

<http://www.cci-icc.gc.ca/index-eng.aspx> (Institut de conservation Canada)

<http://www.si.edu/mci/index.html> The Smithsonian's Museum Conservation Institute

<http://www.bcin.ca/English/bcin.html> (Rețeau de informații de conservare)

ORGANIZAREA EXPOZIȚIILOR

Cărți

Antipa, Grigore , *Organizarea muzeelor în România*, București, 1923.

Gob, André și Drouguet, Noémie, *La muséologie, Histoire, développements, enjeux actuels*, Paris, 2006

Boda, Gherghina, *Muzeele din Transilvania între 1817 și 1905*, Mediaș, 2008.

Cleja-Stoicescu, Claudia, *Sub semnul muzeului – Arta de a privi -*, București, 1983.

Florescu, Radu, *Bazele muzeologiei*, București, 1998.

Ittu, G., *Muzeul Brukenthal. De la constituirea colecțiilor până în zilele noastre*, Sibiu, 2000.

Jercan, Ion, *Contribuții la istoria muzeelor și expozițiilor prahovene (până la 1948)*, Ploiești, 1997.

Nistor, Sergiu, *Protecția Patrimoniului Cultural Național*, Editura Universitară „Ion Mincu”, București, 2002.

Oberländer Târnoveanu, Irina, *Un Viitor pentru Trecut. Ghid de bună practică pentru păstrarea patrimoniului cultural*, CIMEC, București, 2002.

Opriș, Ioan, *Provocarea noilor muzeografii*, Brăila, 2008

Opriș, Ioan *Management muzeal*, Târgoviște, 2008

Opriș, Ioan, *Muzee și colecții din România*, București, 2002.

Opriș, Ioan, *Transmuzeographia*, Editura Oscar Print, București, 2000.

Opriș, Ioan, *Muzeosofia*, Editura Oscar Print, București, 2006.

Opriș, Ioan, *Ocrotirea patrimoniului cultural*, Editura Meridiane, București, 1986.

Tzigara-Samurcaș, Al., *Muzeografia românească*, București, 1936.

Articole

Andrei, Gabriela și Serafim, Rodica, *Catalogul original al colecției de coleoptere Al. L. Monton (Muzeu de Istorie Naturală “Grigore. Antipa” din București)*, Travaux du Muséum National d'Histoire Naturelle "Grigore Antipa", XXXIII, 1993, p. 491-499.

Apostol, Cornelia și Mariana, Neguțu, *Expoziția generală română din 1906. 90 de ani de organizare*, Muzeul Național, X, 1998, p. 115-120

Boda, Gherghina, *Expoziția Națională a Astei de la Sibiu din anul 1881*, *Apulum*, XLII, 2005, p. 317-329.

Boda, Gherghina, *Expozițiile universale europene organizate în secolul al XIX-lea*, *Apulum*, XLIII/2, 2006, p. 305-321.

Buta, Sanda-Maria, *Vechi colecții care stau la baza Muzeului Județean de Istorie Brașov*, Anuarul Muzeului Județean de Istorie Brașov, IX-1, p. 179.

Chiachir, Bogdan, *Cultural Tourism – Strategies and Trends*, Muzeul României, XVII, 2005, p. 475-478.

Chiriac, Aurel, *Lumea muzeelor la sfârșitul mileniului II. Realitatea muzeografiei românești*, Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei, 1998, p. 507-510.

Constandache, Grigore, *Concepția modernă a muzeelor*, Buletinul Muzeului Militar Național, 1, 1937, p. 13-15.

Cosmescu, Ion-Sergiu, *Iluminatul muzeelor*, Buletinul Muzeului Militar Național, 2, 1937, p. 57-60.

Cosmescu, Ion-Sergiu, *Aspecte muzeografice*, Buletinul Muzeului Militar Național, 3-4, 1938-1939, p. 73-75.

Cosmescu, Ion-Sergiu, *Itinerar muzeografic*, Buletinul Muzeului Militar Național, 5-6, 1939-1940, p. 143-150.

Desca, Ileana, Stanca, *Participarea României la „The World's Fair” – 1939 (Expoziția Universală de la New York – 1939) – Relatări din presă*, Muzeul Național, XVI, 2004, p. 427-434.

Dănilă, Adela, *Imaginea ca obiect de patrimoniu. Muzeul Național de Istorie al României. Studiu de caz*, Muzeul Național, XVI, 2004, p. 577-593.

Docheru, Mariana, *Muzeul de Artă și Tradiții Populare din Paris – Expoziția de bază*, Muzeul Satului și de Artă Populară, Studii și cercetări, 2, 1981, p. 227-234.

Drăgiță, Zevedei-Ioan, *Expoziția jubiliară a Astei (Blaj, 1911)*, Apulum, XLIV, 2007, p. 543-554.

Faur, Viorel, *Documente despre Expoziția de la Brașov din 1862*, Crisia, XVI, 1986, p. 716-719.

Iacob, M., *Muzeu și colecții de științele naturii din Transilvania în sec. XIX*, Revista Muzeelor, 3, 1967, p. 321-323.

Galbenu, Doina, *Din istoricul muzeelor din Oltenia*, Revista Muzeelor, 7, 1986, p. 81-89.

Georgescu, Florin, *Legislația în domeniul cultural adoptată de Parlamentul „ales” la 19 noiembrie 1946*, Muzeul Național, XII, 2000, p. 383-397.

Godea I., Chiriac A., Grigorescu E., Toth S., Mureșan I., *Catalogul științific al unui muzeu de etnografie*, Peuce, VII, 1979, p. 122-133.

Ioniță, Maria, Ionescu-Georgescu, Elena, *File din istoria Muzeului Național. 1864-1880*, Muzeul Național, XVI, 2004, p. 195-215.

Jurcă, Chira, *Muzeul de istorie german. Concepții de organizare și modalități de expunere*, Muzeul Național, XIX, 1997, p. 347-352.

Károly Kós, *Structura tematică a colecțiilor Muzeului Etnografic al Transilvaniei*, Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei pe anul 1976, 1976, p. 137-156,

Lăzărescu, Anca, *Catalog de țesături din patrimoniul Bibliotecii Battyaneum din Alba Iulia (catalog)*, Apulum, XX, Alba Iulia, 1982, p. 403-459.

Marinescu, Alexandru, *Participarea muzeului de istorie naturală din București, la expozițiile internaționale de la începutul secolului al XX-lea*, Travaux du Muséum National d'Histoire Naturelle "Grigore Antipa", XIII, 1973, p. 473-482.

Marcu, Natalia, *Valorificarea complexă a creației populare românești în cadrul Muzeului satului și de artă populară*, Muzeului satului și de artă populară, 5-6, 1985, p. 509-522.

Marinescu, Alexandru, *Mutații semnificative în muzeologia contemporană*, în *Revista Muzeelor*, 1-6, 2001.

Matache, Ioana și Stănesuc, Mihai, *Analiza vizitării Muzeului de Istorie Naturală "Grigore. Antipa" între 1982-2000*, Travaux du Muséum National d'Histoire Naturelle "Grigore Antipa", XLVII, 2004, p. 367-380.

Munteanu, Simona și Toșa, Ioan, *Expoziția permanentă a Muzeului Etnografic al Transilvaniei*, p. 297-328.

Narcis, Dorin Ion, *Legea muzeelor și colecțiilor publice*, Revista Muzeelor, 1-2, 2003, p. 5.

Necula, Viorica, *Muzeul american în aer liber – probleme de educație a tineretului*, Muzeul Satului și de Artă Populară, Studii și cercetări, 2, 1981, p. 217-226.

Neguțu, Mariana și Pârvan, Katiușa, *L'exposition générale de 1906 reflétée dans les médailles*, Muzeul Național, XVIII, 2006, p. 125-145.

Neguțu, Mariana, *La participation de la Roumanie a l'Exposition Universelle de Paris, 1900*, Muzeul Național, XIX, 2007, p. 141-151.

Nistoroia, Gheorghe; Iliescu, A., *Cu privire la începutul organizării evidenței colecțiilor Muzeului satului și de artă populară*, Revista Muzeelor, 6, 1979, p. 46.

Opriș, Ioan, *Considerații asupra sistemului muzeal în Marea Britanie*, 2, 1974, p. 82-84.

Opriș, Ioan, *Etape evolutive în definirea științei muzeologice*, în *Drobeta*, Drobeta-Turnu-Severin, 1976, p. 197-199.

Opriș, Ioan, *Etape din evoluția spațiului muzeal*, Revista Muzeelor și Monumentelor, 3, 1985, p. 55-57.

Opriș, Ioan, *Reflecții asupra muzeografiei canadiene contemporane*, Revista Muzeelor, 1, 1990, p. 59.

- Opriș, Ioan, *Muzeele: instituții publice de teaurizare, conservare, expunere. Schimbări și perspective*, în *Cultura Națională*, an I, 23 mai 1996, p. 10.
- Opriș, Ioan, *Muzeele și cultele religioase*, *Cultura Națională*, 10, 25.07.1996, p. 10.
- Opriș, Ioan, *Muzeele etnografice din România la sfârșit de mileniu*, Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei pe anul 1996, 2000, p. 395-407.
- Opriș, Ioan, *Remodelarea instituțiilor muzeale din România din perspectiva etnoculturală și turistică*, *Memoria satului românesc. Studii de etnografie, etnologie și artă populară*, Timișoara. 1997, p. 245-256.
- Opriș, Ioan, *Reforma în muzee: cum? când? cu cine?*, *Revista Muzeelor*, 2, 1998, p. 1-2.
- Opriș, Ioan, *Prezențe românești la expozițiile universale*, 1, *ASTRA*, 8, 1999, p. 81-82.
- Opriș, Ioan, *Istoria Luvrului – istoria destinului asumat*, *Itinerar*, 9-10, 2001, p. 22.
- Opriș, Ioan, *Impresii și considerații asupra muzeologiei americane contemporane*, *Revista Muzeelor*, 1-6/2001, 1-2/2002, p. 129-136.
- Penelea, G., *Participarea Țării Românești la Expoziția universală de la Londra din 1851*, *Revista Muzeelor*, 2, 1966, p. 167.
- Petrișor, Carmen, *Colecția de argintărie a Bibliotecii Battyaneum din Alba Iulia (catalog)*, *Apulum*, 10, 1981, p. 463-477.
- Popescu, Stelian, *Participări românești la târguri și expoziții internaționale până la primul război mondial*, *Revista Muzeelor*, 7, 1983, p. 233-239.
- Popescu Gorj, Aurelian, *Valoarea și importanța colecțiilor științifice ale Muzeului de Istorie Naturală "Grigore. Antipa" din București*, *Travaux du Muséum National d'Histoire Naturelle "Grigore Antipa"*, XXXIV, 1994, p. 555-560.
- Stancu, Emilia și Bîlț, Smaralda, *Expoziția și Târgul de mostre ale industriei românești din 1921 – un fond inedit de clișee de sticlă*, *Muzeul Național*, 1999, p. 191-197.
- Stoian, Corina, *Ordonanța de urgență pentru modificarea și completarea legii nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil*, *Revista Muzeelor*, 1-2, 2003, p. 8.
- Studii de muzeologie și muzeografie, *Omagiul lui Nicolae Răileanu la 60 de ani*, volumul 1, 2004, *Legislație muzeografică*, p.381-524

Ștefănescu, I., *Activitatea cultural-educativă muzeografică la etapă actuală*, Crisia, XIII, 1983, p. 607-612

Tincu, Bucur, București, *Materiale de istorie și muzeografie, Primele expoziții economice organizate în București în anii 1864-1865*, IV, p. 273.

Tocilescu, Grigore, *Catalogul Muzeului Național de Antichități*, București, 1906

Tzigara-Samurcaș, Al., *Peregrinări muzeografice*, Muzeele regionale din Moldova și din Bucovina, Muzeul Bruckenthal din Sibiu, extras din Convorbiri Literare București, decembrie 1933, Atelierele grafice SOCEC&Co. S.A., 1934, pg. 3-15.

EDUCAȚIE

Cerghit, I., *Metode de învățământ*, ediția a IV-a, Iași, Editura Polirom, 2007.

Cucoș, C., *Pedagogie*, ed. a II-a, Iași, Editura Polirom, 2002.

Neașu, I., *Instruire și învățare*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1999.

Rey, M., *De la logica "mono" la logica de tip "inter". Piste pentru o educație interculturală și solidară*, în: P. Dasen, Ch. Perregaux, M. Rey, *Educația interculturală* (selecția textelor și prefață de Constantin Cucoș), București, Editura Polirom, 1999, p.129-203.

Stoica, A., *Creativitatea elevilor-posibilități de cunoaștere și de educare*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1983.

Stoica, Marin, *Psihopedagogia personalității*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1996.

Stoica-Constantin, Ana, *Creativitatea: pentru studenți și profesori*, Iași, Institutul European, 2004.

Ștefan, Mircea, *Teoria situațiilor educative*, București, Editura Aramis, 2003.

Vințanu, Nicolae, *Educația adulților*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1998.

LEGISLAȚIE CULTURALĂ⁴⁰

SELECȚIE DE DOCUMENTE APĂRUTE SUB EGIDA UNESCO⁴¹

- *Convention sur la protection et la promotion de la diversité des expressions culturelles*
Paris, 20 octobre 2005
- *Convention sur la protection du patrimoine culturel subaquatique*,
Paris, le 2 novembre 2001
- *Déclaration de l'UNESCO concernant la destruction intentionnelle du patrimoine culturel*, 17 octobre 2003
- *Charte sur la conservation du patrimoine numérique*, 15 octobre 2003
- *Déclaration universelle de l'UNESCO sur la diversité culturelle*, 2 novembre 2001
- *Déclaration sur les responsabilités des générations présentes envers les générations futures*,
12 novembre 1997
- *Recommandation sur la sauvegarde de la culture traditionnelle et populaire*, 15 novembre 1989
- *Recommandation pour la sauvegarde et la conservation des images en mouvement*, 27 octobre 1980
- *Recommandation concernant la normalisation internationale des statistiques relatives au financement public des activités culturelles*, 27 octobre 1980
- *Recommandation pour la protection des biens culturels mobiliers*,
28 novembre 1978
- *Recommandation sur le développement de l'éducation des adultes*,
26 novembre 1976
- *Recommandation concernant la participation et la contribution des masses populaires à la vie culturelle*, 26 novembre 1976

⁴⁰ Pe pagina web www.cimec.ro pot fi găsite textele integrale ale prevederilor legislative culturale

⁴¹ Vezi www.unesco.org

*** *Education et formation*. Commission européenne. <
http://ec.europa.eu/culture/portal/activities/heritage/cultural_heritage_vhic_fr.htm>.

*** *Educația în familie*. Institutul de Științe ale Educației, Laboratorul Teoria educației. București, 2006.

*** *Raportul între generații*. Institutul de Științe ale Educației, Laboratorul Teoria educației. București, 2007.

*** *Rapport conjoint 2008 du Conseil et de la Commission sur la mise en œuvre du programme de travail "Éducation et formation 2010": L'éducation et la formation tout au long de la vie au service de la connaissance, de la créativité et de l'innovation (février 2008)*. <http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc28_fr.htm>.

*** *Recommandation 1437 (2000), Education non formelle*. Assemblée Parlementaire, Conseil de l'Europe.
(<http://assembly.coe.int/Main.asp?link=http://assembly.coe.int/Documents/>)

INSITUȚII MUZEALE ȘI PATRIMONIUL CULTURAL MOBIL

Hotărâre de guvern nr. 1676 din 10 decembrie 2008 privind aprobarea Programului național pentru digitizarea resurselor culturale naționale și crearea Bibliotecii Digitale a României (Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 855 din 19/12/2008)

Legea nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil (republicată 2008)

Hotărârea de guvern nr. 886/2008 pentru aprobarea Normelor de clasare a bunurilor culturale mobile

Hotărârea de guvern nr. 1221/2000 pentru aprobarea Normelor metodologice privind acordarea certificatului de garanție guvernamentală

Hotărârea de guvern nr. 1420/2003 pentru aprobarea Normelor privind comerțul cu bunuri culturale mobile

Hotărârea de guvern nr. 518/2004 pentru aprobarea Normelor metodologice privind exportul bunurilor culturale mobile

Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2009/2001 pentru aprobarea Normelor de acreditare a experților

Ordin Nr. 2044 din 09.05.2001 privind registrul bunurilor furate

Legea nr. 311 din 8 iulie 2003 muzeelor și a colecțiilor publice (republicată 2006)

Hotărâre nr. 90 din 10 februarie 2010 privind organizarea și funcționarea Ministerului Culturii și Patrimoniului Național

Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2297/2006 pentru aprobarea Criteriilor de acordare a avizului prealabil în vederea înființării muzeelor și colecțiilor publice

Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2057/2007 pentru aprobarea Criteriilor și normelor de acreditare a muzeelor și a colecțiilor publice

Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2185/2007 pentru aprobarea Normelor de clasificare a muzeelor și a colecțiilor publice

Legea bibliotecilor nr. 334/2002 (republicată 2005)

Ordin nr. 2062 din 9 iunie 2000 pentru aprobarea Normelor metodologice privind evidența, gestionarea și inventarierea documentelor specifice bibliotecilor publice

Ordin nr. 2258 din 19 iunie 2006 pentru modificarea și completarea Normelor metodologice privind evidența, gestiunea și inventarierea bunurilor culturale deținute de muzee, colecții publice, case memoriale, centre de cultură și alte unități de profil, aprobate prin Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2.035/2000

Ordin nr. 2035 din 18 aprilie 2000 pentru aprobarea Normelor metodologice privind evidența, gestiunea și inventarierea bunurilor culturale deținute de muzee, colecții publice, case memoriale, centre de cultură și alte unități de profil

Ordin nr. 2371 din 6 iunie 2008 pentru modificarea și completarea Normelor metodologice privind evidența, gestiunea și inventarierea bunurilor culturale deținute de muzee, colecții publice, case memoriale, centre de cultura și alte unități de profil, aprobate prin Ordinul ministrului culturii nr. 2.035/2000

Normele de reevaluare pentru colecțiile de științele naturii aprobate de Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor în ședința din 13 februarie 2004

Instrucțiuni din 22 noiembrie 2004 privind autorizarea, inventarierea și înregistrarea grădinilor zoologice și acvariilor publice

Legea privind regimul juridic al patrimoniului tehnic și industrial, Legea nr. 6/2008

Legea nr. 333/2003 privind paza obiectivelor, bunurilor, valorilor și protecția persoanelor – modificată și completată;

Legea nr. 574 din 22 octombrie 2001 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 9/11.01.2001 privind unele măsuri în domeniile culturii și artei, cultelor, cinematografiei și dreptului de autor.

CONSERVARE ȘI RESTAURARE

Hotărârea de guvern nr. 1546/2003 pentru aprobarea Normelor de conservare și restaurare a bunurilor culturale mobile clasate

Hotărârea de Guvern nr. 216/2004 pentru aprobarea Normelor privind autorizarea laboratoarelor și atelierelor de conservare și restaurare

Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2008/2001 pentru aprobarea Normelor de acreditare a conservatorilor și restauratorilor

CONVENȚII EUROPENE RATIFICATE DE ROMÂNIA

Legea nr. 149/1997 pentru ratificarea Convenției UNIDROIT privind bunurile furate sau exportate ilegal, adoptată la Roma la 24 iunie 1995

Legea nr. 150/1997 privind ratificarea Convenției europene pentru protecția patrimoniului arheologic (revizuită), adoptată la La Valetta la 16 ianuarie 1992

Legea nr. 157/1997 privind ratificarea Convenției pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei, adoptată la Granada la 3 octombrie 1985

Legea nr. 451/8 iulie 2002 pentru ratificarea Convenției europene a peisajului, adoptată la Florența la 20 octombrie 2000.

STATISTICI MUZEALE

(date din evidența CIMEC)

Statistică privind numărul muzeelor și colecțiilor public raportate la județe

Alba	16
Arad	15
Argeș	28
Bacău	33
Bihor	19
Bistrița Năsăud	14
Botoșani	12
Brăila	9
Brașov	25
București	56
Buzău	9
Călărași	6
Caraș Severin	14
Cluj	20
Constanța	25
Covasna	11
Dâmbovița	39
Dolj	14
Galați	15
Giurgiu	5
Gorj	12
Harghita	23
Hunedoara	3
Iași	5
Ialomița	3

Ilfov	6
Maramureș	9
Mehedinți	4
Mureș	1
Neamț	21
Olt	4
Prahova	13
Satu Mare	13
Sibiu	16
Suceava	10
Teleorman	8
Timiș	6
Tulcea	5
Vâlcea	14
Vaslui	5
Vrancea	13
<i>TOTAL</i>	817

*Statistică privind numărul muzeelor și colecțiilor publice
din mediul rural pe județe*

Alba	7
Arad	9
Argeș	13
Bacău	16
Bihor	7
Bistrița Năsăud	10
Botoșani	4
Brăila	1
Brașov	11
Buzău	5
Călărași	1

Caraș Severin	5
Cluj	4
Constanța	4
Covasna	4
Dâmbovița	25
Dolj	3
Galați	6
Giurgiu	3
Gorj	18
Harghita	30
Hunedoara	13
Iași	32
Ialomița	6
Ilfov	6
Maramureș	21
Mehedinți	8
Mureș	13
Neamț	38
Olt	15
Prahova	36
Sălaj	2
Satu Mare	21
Sibiu	40
Suceava	31
Teleorman	11
Timiș	27
Tulcea	12
Vâlcea	22
Vaslui	11

Vrancea	19
<i>TOTAL</i>	332

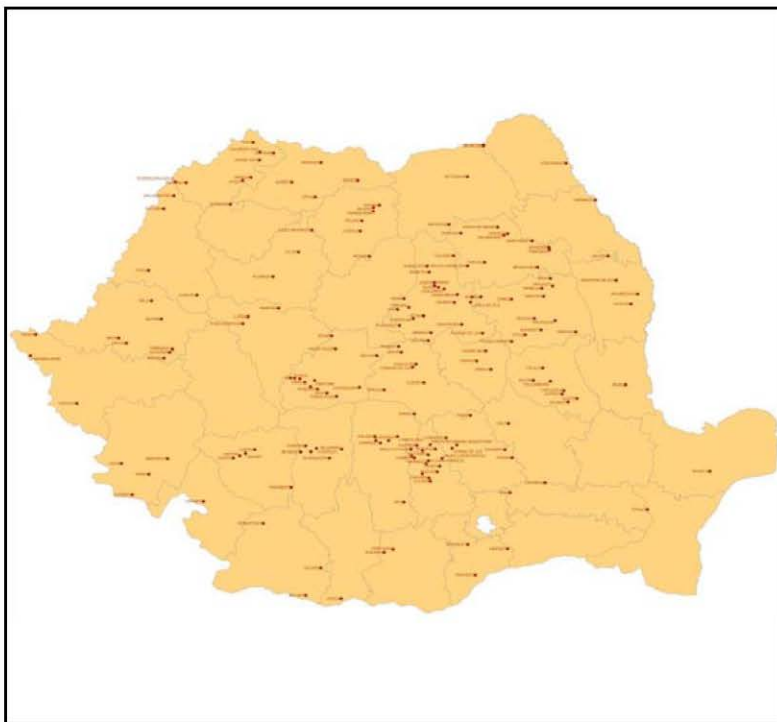
**Statistică privind muzeele și colecțiile publice
din mediul urban raportate la județe**

Alba	9
Arad	6
Argeș	15
Bacău	17
Bihor	12
Bistrița Năsăud	4
Botoșani	8
Brăila	8
Brașov	14
București	56
Buzău	4
Călărași	5
Caraș Severin	9
Cluj	16
Constanța	21
Covasna	7
Dâmbovița	14
Dolj	11
Galați	9
Giurgiu	2
Gorj	6
Harghita	7
Hunedoara	10
Iași	27
Ialomița	3
Maramureș	12

Mehedinți	4
Mureș	12
Neamț	17
Olt	11
Prahova	23
Sălaj	2
Satu Mare	8
Sibiu	24
Suceava	21
Teleorman	3
Timiș	21
Tulcea	7
Vâlcea	8
Vaslui	6
Vrancea	6
<i>TOTAL</i>	485

DISPUNEREA TERITORIALĂ A COLECȚIILOR LOCALE ÎN ROMÂNIA

(arhiva CIMEC, realizator hartă: Bogdan Șandric)

Educația și cultura reprezintă două dintre coordonatele majore ale spațiului public contemporan. Cum poate fi adusă colecția muzeală rurală în atenția comunității? Ce înseamnă o abordare profesionistă a acesteia? Care sunt valorile și nevoile de dezvoltare personală?

Iată unele dintre întrebările pentru care acest ghid propune câteva soluții și, mai ales, un spațiu de reflecție.